

KARANEH PARS

توجه‌ابنیه

Toseh Abnieh Social and Economic Quarterly

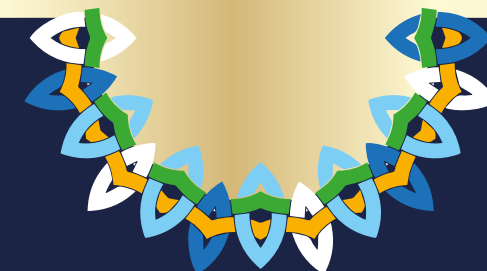
فصلنامه اجتماعی اقتصادی - شماره ۲۸ | Social and Economic Quarterly | قیمت ۷۰۰۰۰۰ ریال | Price 700000 Rials

فصلنامه اجتماعی اقتصادی توجه‌ابنیه | زمستان ۱۴۰۱ | شماره ۲۸ | No 28 | Toseh Abnieh

Karane Pars

شرکت فنی مهندسی خدمات مشاوره‌ای گردشگری، ارائه دهنده طرح‌های توجیهی، ظرفیت‌سنجی، سودآوری ایده‌پردازی در حوزه صنعت گردشگری

Technical engineering company, tourism consulting services, provider of justification plans, profitability, Ideation in the field of tourism industry

بزرگترین انباری سنگ در غرب ایران

تولید انواع سنگ های ساختمانی نما و کف

(تراورتن مرمریت، دهبید چینی، گرانیت مرمر)

در سایر های اسلب تایل و جلویی با بهترین متد روز دنیا

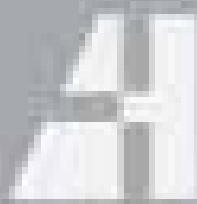
انتخاب سنگاری با پروژه های خصوصی و دولتی

تهران، ابران و خارج از ایران

DEHBID LAND

TOSEH
ABNIEH
HEMMAT

توسعه ابنیه همات

پروج مسکونی زاگرس

ZAGROS

RESIDENTIAL TOWER

موقع پروژه: خیابان شهید باهنر، تهران، پلاک ۱۰۰، پلاک ۱۰۰، پلاک ۱۰۰

0214784 02144710097 24-21-02144755719

09121003623 09121011061 09121138190

www.iranica.com

فهرست

۰۶	بازار ارز
۱۸	بازار انرژی
۳۲	بازار بودجه
۳۸	بازار پول
۵۶	بازار سرمایه
۶۶	بازار طلا
۷۲	بازار فلزات
۸۰	بازار مسکن

صاحب امتیاز: حامد مهری

مدیر مسئول: شهرام پروین جهرمی

سردبیر: حامد مهری

مدیر اجرایی: رضا شعبان زاده

دبیر گروه اقتصادی: وحید پا افشار

دبیر گروه عمران و معماری: روشنک میرحسینی

هیات تحریریه: امیر اسماعیل تبریزی - شهرام پروین جهرمی - پرویز جعفری

رسول میر قادری - حمید پرهیزکار - رضا شعبان زاده

مشاوران: محمد قاسمی - فرخ مسلمی - علیرضا فراهانی - حامد آراسته - رضا ملک

حمیدرضا دادگر - شهروز معصومی - روح الله شمس - مهدی یاسور عینی - وحید قاسمی

طراح گرافیک: سمانه اسلامی ثمرین

روابط عمومی: مهراں جعفرشعار

بازار ارز

مالیات بر عایدی سرمایه

وزیر امور اقتصادی و دارایی، در روز ۲۱ شهریور ماه امسال در نامه‌ای خطاب به محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس خواستار تسریع در تصویب قانون مالیات بر عایدی سرمایه شده بود. خاندوزی در این نامه کاهش انگیزه‌های سوداگری در بازارهای طلا و ارز، خودرو و ملک را از جمله تاثیرات اجرای قانون مالیات بر عایدی سرمایه عنوان کرده است. وزیر اقتصاد در متن این نامه که اخیراً منتشر شده است، اهداف طرح مالیات بر عایدی سرمایه را محدود کردن سوداگری در بازار دارایی‌های اصلی یعنی ملک، خودرو، طلا و ارز، بهبود عدالت اجتماعی و افزایش کارآیی اقتصادی بیان کرد و افزود: بازدهی بالای خرید و فروش در بازارهای فوق باعث کاهش انگیزه سرمایه‌گذاری و کار در حوزه تولید می‌شود و یکی از موانع اصلی رونق تولید در کشور است و در نتیجه تصویب و اجرای این طرح موجبات رونق تولید را فراهم می‌کند. خاندوزی در این نامه نوشته است که با توجه به بستر اجرایی طراحی‌شده برای این طرح، فعالیت‌های زیرزمینی، قاچاق و فرار مالیاتی و کاهش کسری بودجه، منجر به بهبود وضعیت فعالیت تولیدی در کشور خواهد شد.

شروع پررونق دلار در ۲۰۲۳ رقم خواهد خورد

پاول، رئیس فدرال رزرو در ماه مه نرخ بهره را به سطح یک درصدی رساند. هرچند اقدام پاول سومین افزایش نرخ بهره در سال جاری به شمار می‌رفت، اما تورم همچنان در سطوح قوی خود باقی ماند و با سطح ۸/۶ درصدی در ماه مه ظاهر شد.

در این میان مقامات پولی اعلام کردند که با توجه به افزایش قیمت‌ها و فشار آن بر خانوارها قصد دارند تورم را تا سطح ۲ درصدی کاهش دهند. نتیجه سخنان آنها با افزایش ۰/۵ واحد درصدی سیاست‌های انقباضی و ثبت ۱/۵ درصدی نرخ بهره در ماه ژوئن ظاهر شد. چهارمین افزایش متوالی نرخ بهره در سال ۲۰۲۲ شاخص دلار را از ۱۰۴ واحد به ۱۰۱ واحد به دلیل احتمال وقوع رکود در این منطقه در ماه ژوئن تنزل داد. اما پس از سخنرانی جرمی پاول مبنی بر رکود کوتاه مدت تا ثبت تورم ۲ درصدی، به کانال سابق خود بازگشت. اما تورم در ماه ژوئن بالاترین نرخ تورم در سال ۲۰۲۲ را با سطح ۹/۱ درصدی به نام خود ثبت کرد. داده‌های تورمی آمریکا، مقامات پولی این منطقه را مجاب کرد تا نرخ بهره را تا سطح ۲ درصدی در ماه ژوئیه افزایش دهند. در این میان شاخص دلار نیز بیش از پیش تقویت شد و به کانال ۱۰۸ واحدی راه پیدا کرد. نخستین اثر افزایش سیاست‌های انقباضی در ماه ژوئیه با کاهش ۰/۶ واحد درصدی تورم ظاهر شد.

مسیر کاهشی تورم در ماه اوت نیز قابل مشاهده است؛ زیرا داده‌های تورمی در ماه اوت نشان می‌دهد که سطح تورم ۰/۲ واحد درصد کاهش یافته و به ۸/۳ درصد رسیده است.

پیش‌بینی‌ها بیانگر این است که با صرف‌نظر کردن سیاستگذاران فدرال رزرو از اعمال سیاست‌های انقباضی، شاخص دلار به روند سابق خود قبل از شروع اقدامات ضد تورمی در نوامبر سال ۲۰۲۱ باز خواهد گشت. شاخص دلار در اواخر سال ۲۰۲۱، زمانی که تورم آمریکا با نرخ ۷ درصدی در مسیر صعودی قرار گرفته بود در کانال ۹۰ واحدی در حال نوسان بود. که با اتخاذ سیاست‌های انقباضی توسط فدرال رزرو از آغاز سال ۲۰۲۲ که این موضوع واکنش مثبت شاخص دلار را به دنبال داشت و سبب شد از آن پس دلار جهانی مسیر صعودی در پیش گیرد و آغاز سال ۲۰۲۲ را با رقم ۹۶ واحدی آغاز کند. در این هنگام شاخص دلار نیز بلافاصله واکنش مثبت خود را اعلام کرد و به کانال ۹۹ واحدی در اوایل سال ۲۰۲۲ صعود کرد. شاخص دلار در آوریل ۲۰۲۲، با حمایت کانال ۱۱۰ واحدی، سه رقمی شد. این امر حاصل دومین افزایش نرخ بهره در زمان مذکور بود، در این ببحوجه با انتشار داده‌های تورمی توسط اداره آمار کار آمریکا مبنی بر سطح ۸/۳ درصدی تورم، جرمی

به دنبال این امر، جرمی پاول در سخنرانی جکسون هول بار دیگر اعلام کرد که تداوم سیاست‌های انقباضی تا دستیابی به تورم ۲ درصدی ادامه خواهد داشت. همچنین این مقام پولی نرخ بهره در ماه اوت را تا ۲/۵ درصد افزایش داد و سبب شد شاخص دلار با کسب حمایت کانال ۱۱۴ واحدی، رکورد تاریخی خود را به ثبت برساند. بنا بر سخنان رئیس فدرال رزرو، سیاست‌های پولی تا ماه دسامبر نیز ادامه‌دار بوده است و تورم نیز در مسیر کاهشی قرار دارد. اما گزارش‌ها نشان می‌دهد که در ماه دسامبر با افزایش نرخ بهره، شاخص دلار در مسیر نزولی قرار گرفته و جایگاه خود را به طلا بخشیده است. این امر را می‌توان نتیجه کاهش سرعت نرخ بهره در ماه اخیر دانست. برخی از تحلیل‌گران بر این باورند که با کاهش تورم، کمیته فدرال رزرو از سیاست‌های انقباضی خود عقب‌نشینی خواهد کرد که احتمالات مذکور سبب نگرانی شاخص دلار و در نتیجه ریزش آن به کانال ۱۰۳ واحدی شده است. اما اکنون که نرخ بهره در سطح ۴/۵ درصدی و تورم نیز در سطح ۷/۱ درصد -آخرین نرخ تورم در سال ۲۰۲۲- قرار دارند، شاخص دلار روند خود در سال ۲۰۲۳ را چگونه رقم خواهد زد؟

محمد رضا فرزین رییس کل جدید بانک مرکزی

بار دیگر نوسانات سریع نرخ ارز، اقتصاد و بازارهای ایران را تحت تاثیر قرار داده است و همان‌گونه که در سال ۱۳۹۷ این نوسانات موجب تغییر رئیس کل بانک مرکزی شد، این بار هم تاریخ تکرار شد. ۲ خبر حذف دامنه نوسان معاملات بازار ارز توافقی و تغییر رئیس کل بانک مرکزی در هشتمین روز از دی ماه به کاهش شکاف میان ارقام رسمی و غیررسمی بازار کمک کرد که در نتیجه منجر به شکست روند افزایشی معاملات فردایی دلار آزاد شد. روز پنج‌شنبه ۸ دی ماه بانک مرکزی در اطلاعیه جدید خود از حذف دامنه نوسان نرخ ارز در معاملات توافقی خبر داد. محمد رضا فرزین، به عنوان رئیس کل جدید بانک مرکزی منصوب شد. او که سابقه اجرای «هدف‌سازی یارانه‌ها» را در کارنامه خود دارد، به دنبال تحقق هدف اصلی بانک مرکزی، یعنی «ثبات بخشی به قیمت‌ها» است.

با رای هیات دولت، محمدرضا فرزین به‌عنوان رئیس کل جدید بانک مرکزی جایگزین علی صالح‌آبادی شد تا ساختمان شیشه‌ای بلوار میرداماد سکاندار جدید خود را بشناسد. در این جلسه از تلاش‌های صالح‌آبادی تقدیر و با استعفا او موافقت شد. فرزین که دکترای اقتصاد و هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی است عضویت در هیات‌مدیره بانک‌های کارآفرین و کشاورزی و مدیرعاملی بانک کارآفرین را در کارنامه خود دارد و از سال گذشته در سمت مدیرعاملی بانک ملی ایران مشغول به کار بود. بدون شک تحولات در سطوح عالی بانک مرکزی از شرایط اخیر در بازار ارز متأثر است و انتخاب فرزین به‌عنوان رئیس جدید بانک مرکزی نیز به همین واسطه رخ داده است. سخنان رئیس کل بانک مرکزی مبنی بر ورود این نهاد به بازار ارز و عرضه با قیمت تابلوی صرافی‌ها را می‌توان نوعی گردش در سیاستگذاری ارزی و گامی مثبت به سوی بازار آزاد مبادله ارز تلقی کرد. به نظر می‌رسد بانک مرکزی در حال حرکت به سوی پذیرش سازوکارهای قیمتی بازار آزاد و مداخله ارزی در این چارچوب است. با این حال این نخستین گام در این مسیر محسوب می‌شود و تداوم این رویه و تحقق بازار رقابتی ارز مستلزم توجه به برخی ملاحظات است. برداشتن محدودیت‌ها از عرضه‌کنندگان ارز، ایجاد یک بازار رقابتی با مکانیزم حراج به جای سازوکارهای فعلی تخصیص ارز و ایجاد بازار ابزارهای مشتقه از جمله این اقدامات است. تحقق این مهم در گرو آن است که بانک مرکزی بازار رقابتی را هم در سطح خرده‌فروشی و هم در سطح عمده‌فروشی تامین کند و بازیگران بازار ارز، اعم از صرافی‌ها، صادرکنندگان، واردکنندگان و مردم عادی، بدون قیمت‌گذاری دستوری در این بازار به فعالیت بپردازند.

امیر کرمانی اقتصاددان و استاد فاینانس دانشگاه کالیفرنیا برکلی معتقد است درحالی‌که در عمل کنترل برخی مسائل از حیثه بانک مرکزی خارج است، صورتحساب آنها به پای این نهاد نوشته می‌شود. کرمانی بر این باور است که در گام نخست رئیس کل جدید بانک مرکزی باید بازار نیما را رقابتی کند و ارزیابی کاملی از وضعیت ترازنامه بانک‌ها به دست آورد. این اقتصاددان تاکید دارد با توجه به محدودیت‌های ارزی بانک مرکزی و وجود تحریم‌ها، سرمایه اجتماعی پایین‌گره مضاعفی به مساله امکان اصلاحات اقتصادی افزوده است.

رئیس کل بانک مرکزی در نشستی با مدیران عامل بانک‌ها تاکید کرد که نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات نیز باید اصلاح شود. تاکید رئیس کل پس از آن اتفاق افتاد که مهلت انتشار اوراق گواهی سپرده با نرخ ۲۳ درصد پایان یافت و به‌نظر می‌رسد با توجه به التهابات بازار و اثر مثبت افزایش نرخ اوراق گواهی سپرده بر سپرده‌گیری بانک‌ها، اکنون زمان مناسبی برای اصلاح نرخ سود سیاستی به‌وجود آمده است. از طرفی بازار سرمایه نیز با وجود افزایش نرخ سود اوراق گواهی سپرده وضعیت نسبتاً مناسب خود را حفظ کرد.

سیاست تثبیت

نرخ اسمی ارز یا نرخ اسمی

رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس در انتقاد به سیاست تثبیت نرخ اسمی ارز، با انتشار متنی، ۱۰ توصیه مهم برای مدیریت بازار ارز را ارائه کرد. به گفته بابک نگاهداری، بانک مرکزی به جای تثبیت نرخ اسمی ارز، باید اقدام به تثبیت نرخ حقیقی ارز کند تا با این اقدام از تعدد نرخ‌های رسمی، توزیع رانت، ایجاد بستر فساد و انفعال در مدیریت قیمت در بازار غیررسمی جلوگیری کند. در این خصوص رئیس کل بانک مرکزی اعلام کرد برای کنترل تالطامات این بازار، قصد تثبیت نرخ دلار نیمایی در قیمت ۲۸۵۰۰ تومان را دارد. به دنبال اعلام این سیاست از سوی بانک مرکزی، برخی کارشناسان عنوان کردند رویکرد تثبیت نرخ اسمی ارز می‌تواند عواقب جدی برای اقتصاد ایران داشته باشد و حتی مشکلات ارز ۴۲۰۰ تومانی، این بار در ابعادی گسترده‌تر تکرار شود. که مورد توصیه فعالان این بخش شد.

پس از اعلام خبر تثبیت نرخ دلار در سامانه نیما روی قیمت ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومان از سوی رئیس کل بانک مرکزی، بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه ارز نگرانی خود را از تبعات منفی این تصمیم بر اقتصاد ایران و تکرار اتفاقات مشابه ارز ۴۲۰۰ تومانی ابراز کردند. محمدرضا فرزین، رئیس بانک مرکزی، نخستین نشست هم‌اندیشی خود با اقتصاددانان را برگزار کرد و در این نشست بر سیاست تثبیت نرخ ارز تأکید ورزید. فرزین در حالی بر صندلی ریاست بانک مرکزی تکیه زد که نوسانات نرخ ارز مهم‌ترین دغدغه مردم و سیاستگذاران اقتصادی بود. او در مواجهه با این مساله اعلام کرد ارز نیمایی در نرخ ۲۸۵۰۰ تومان تثبیت خواهد شد. این در حالی بود که در بهار سال جاری جراحی اقتصادی دولت سیزدهم در

راستای از میان بردن ارز ۴۲۰۰ تومانی صورت گرفت. معاون اول رئیس‌جمهور از تامین ارز کالاهای اساسی در یک نرخ ثابت برای دو سال خبر داده‌اند و بالاخره وزیر اقتصاد از ثبات و نه تثبیت در بازار ارز به‌عنوان راهبرد اصلی دولت سخن گفته‌اند. صرف‌نظر از ابهامات و ناهماهنگی در گفتار، کلید واژه مشترک تمام این اظهارنظرها «ثبات» است.

بازوی پژوهشی سازمان برنامه و بودجه کشور در گزارشی به معرفی برخی سیاست‌ها پرداخت که تغییر ریل موفقیت‌آمیز سیاست ارزی تا حد زیادی به آنها وابسته است. افزایش نرخ سود بانکی و برقرار ساختن یک رابطه منطقی میان نرخ بهره بانکی و تورم از جمله این اقدامات است. براین اساس افزایش نرخ سود بانکی، به‌ویژه در سپرده‌های مدت‌دار ۳ تا ۵ ساله می‌تواند به کاهش سیالیت نقدینگی کمک کند. افزایش متناسب نرخ سود سپرده‌های بانکی با تورم نیز می‌تواند اثر مخرب نقدینگی در بازار کالا و سرمایه را کنترل کند. از سوی دیگر در انتشار اوراق قرضه ابزار کارآمد دیگری است که به جمع‌آوری نقدینگی کمک شایانی می‌کند. با این حال اوراق قرضه فعلی به دلیل عدم جذابیت نرخ‌چندان در این مهم موفق عمل نکرده است. بدون شک تحقق موارد یادشده مستلزم رعایت برخی حداقل‌هاست که در صدر آنها استقلال نسبی بانک مرکزی قرار دارد. بر این اساس رابطه نادرست فعلی میان دولت و بانک مرکزی موجب شده است به شکل غیرقابل قبولی بخش مالی بر بخش پولی تسلط داشته باشد و به‌صورت مداوم به شکل افزایش نقدینگی خود را نشان دهد. این مساله علاوه بر اینکه به موتور رشد قیمت‌ها تبدیل شده است، یکی از عوامل اصلی افزایش قیمت ارز به شمار می‌رود.

دلار با ریسک کل جدید رام می‌شود؟

تحوالات نرخ ارز نشان می‌دهد که هنوز حباب قیمتی مانند دوره‌های التهاب گذشته شکل نگرفته است و نرخ ارز تغییراتی را تجربه کرده که کم و بیش با تفاضل تورم داخلی و خارجی همراهی می‌کند. کاهش رانت‌هایی که از سیستم چندنرخه، زاده شده به همراه دادن آزادی عمل به صادرکنندگان غیرنفتی می‌تواند عرضه ارز را در شرایط فعلی افزایش دهد. سیاستگذار با هدف قرار دادن «ثبات» بازار ارز به جای تعیین یک قیمت خاص، می‌تواند راهبرد عملیاتی تری را پی‌ریزی کند. ضمن آنکه کنترل متغیرهای پولی و تعمیق بازار ارز می‌تواند به ثبات بازار در جهت نظام شناور مدیریت شده تک‌نرخه در بلندمدت کمک کند.

سیزدهم دی ماه به مناسبت سالروز تاسیس صندوق توسعه ملی جلسه با حضور علیرضا صالح عضو هیات عامل و معاون منابع و مصارف صندوق، سیدعلیرضا میرمحمد صادقی معاون بانکی و اعتباری، حسین عیوضلو معاون سرمایه‌گذاری خارجی، محمدجواد دانش معاون سرمایه‌گذاری داخلی و غلامحسن تقی‌نتاج معاون اقتصادی صندوق ملی توسعه برگزار شد. هسته اولیه این صندوق در سال ۱۳۸۹ شکل گرفت و مردادماه سال ۱۳۹۰ نخستین جلسه صندوق توسعه با هدف تعیین اعضا برگزار شد. بخش اصلی تامین سرمایه صندوق از مسیر صادرات انرژی صورت می‌پذیرد. طبق اساسنامه این نهاد، تا سقف ۴۰ درصد از درآمد ارزی ناشی از فروش نفت خام، میعانات گازی، گاز و فرآورده‌های نفتی، حداقل ۲۰ درصد ارزش صادرات تهاتری اقلام ذکر شده در کنار ۵۰ درصد از مانده حساب ذخایر ارزی کشور (از سال ۱۳۸۹ به بعد) عمده جریان‌ات درآمدی صندوق توسعه ملی را شکل می‌دهند.

طبق آمار ارائه شده توسط معاون منابع و مصارف این نهاد، از ابتدای تاسیس تاکنون حدود ۱۴۷ میلیارد دلار سرمایه وارد صندوق توسعه ملی شده که ۱۲۱ میلیارد آن به صورت

صندوق ارزی

تسهیلات پرداخت شده است. در این مدت ۳۱۶ طرح به صورت عاملیت ارزی و رقم حدود ۳۱ میلیارد دلار برآورد منابع مورد بررسی قرار گرفت و در مجموع ۲۴ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار تسهیلات پرداخت شد. در یک سال گذشته طرح‌های جدید اعلام وصول شد و برای ۴۶ طرح نزدیک به هفت میلیارد دلار سپرده‌گذاری ارزی انجام شده و نزدیک به ۱۰ میلیارد دلار اقساط برای ۲۴۸ طرح سررسید شده است. همچنین برای مطالبات خود از وزارت نفت نیز که پنج میلیارد دلار است، با صنعت نفت مذاکراتی انجام شده است. بر این اساس، مانده اعتبارات صندوق ۱/۵ میلیارد دلار است که به اضافه مطالبات نفتی، مجموع مانده اعتبارات به ۶ میلیارد دلار می‌رسد.

علیرضا صالح به تغییر شرایط صندوق نسبت به سال‌های پیش اشاره کرد. تا پیش از دولت سیزدهم، صندوق توسعه ملی تنها به یکی از ماموریت‌های محول شده به خود جامه عمل می‌پوشاند و آن اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران غیردولتی بود. اما امروز می‌دانیم در صورت تمایل به حفظ ثروت بین‌نسلی، باید در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری شرکت کرد و وارد بازارهای مالی شد.

طریق نظام بانکی در سامانه‌های رسمی کشور صورت پذیرد، پیمان‌سپاری ارزی محصولات کشاورزی و فرش و صنایع‌دستی، خدمات فنی و مهندسی و صادرات محصولات دانش‌بنیان لغو شود، شناسایی و تعیین میزان تعهدات ارزی دقیق‌تر شود، غیرفعال‌شدن بسیاری از صادرکنندگان با سابقه و ریشه‌دار به دلیل عدم‌رفع تعهد ارزی و تعلیق‌شدن کارت‌های بازرگانی آنها متوقف شود، ملاحظات ویژه و انعطاف‌پذیری در انجام رویه‌های صادراتی برای کشورهای هدف از جمله عراق و افغانستان با توجه به اقتضات زمانی و مکانی و امکانات موجود در این کشورها در نظر گرفته شود و این انعطاف‌پذیری به شکل کلی به تمامی اقدامات تسری پیدا کند، به‌منظور ایجاد ارتباط مستقیم واردکنندگان و صادرکنندگان برای تبادل ارز و لیست کالاها و شرکت‌هایی که از ابتدای سال جاری از طریق واردات در برابر صادرات تامین ارز انجام داده‌اند، اعلام شود. در آخرین جلسه شورای عالی هماهنگی سران قوا، بسته پیشنهادی بانک مرکزی برای افزایش اختیارات این نهاد سیاستگذاری پولی به‌منظور کنترل بازار ارز و تامین ارز برای واردات کالاهای مورد نیاز و حفظ ارزش پول ملی تصویب شد. به‌نظر می‌رسد که مهم‌ترین موضوع بررسی‌شده در این جلسه، مساله بازگشت ارزهای صادراتی است. این شورا به‌منظور بازگشت ارزهای صادراتی به بازار و مدیریت عرضه ارز، اختیارات ویژه‌ای را به بانک مرکزی اعطا کرده است.

رفع تعهد ارزی

مساله رفع تعهد ارزی صادرکنندگان پس از رفت و برگشت‌های بسیار همچنان لاینحل مانده‌است. از سال ۱۳۹۷ مشکل بازگشت ارز به مهم‌ترین دغدغه صادرکنندگان و نهادهای دولتی طرف‌حساب با فعالان اقتصادی تبدیل شده‌است. مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی ایران در گزارشی به بررسی اهم مشکلات پیش‌روی فعالان اقتصادی پرداخت، متفاوت‌بودن مبنای شناسایی تعهدات ارزی، صدور بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌ها بدون توجه به متغیرها و مولفه‌های کلیدی، بیش‌برآورد قیمت پایه صادراتی، محدودبودن تامین ارز واردات در مقابل صادرات که آن نیز به تاییدیه وزارت صمت با روندی بسیار طولانی، غیرمنطقی و غیرعملیاتی منوط است بخشی از این معضلات است. علاوه‌بر این مشکلات ناشی از چند نرخ‌ی بودن ارز، تحمیل هزینه‌های مضاعف به صادرکنندگان در مسیر تامین ارز از صرافی و چالش‌های رفع تعهد ارزی در ورودموقت کالا، دشواری تخصیص ارز حاصل از صادرات به واردات به‌منظور رفع تعهد ارزی و نبود زیرساخت‌های کافی برای نقل و انتقال پولی نیز سایر این مشکلات است. برای برطرف‌شدن این مشکلات، این گزارش ۳۰ راهکار پیش‌رو می‌گذارد. مهم‌ترین آنها که می‌توان به آن اشاره کرد این است که دولت و بانک مرکزی از هرگونه قیمت‌گذاری درباره ارز حاصل از صادرات بنگاه‌های خصوصی در طول برنامه هفتم توسعه خودداری کنند، فروش ارز دولتی از

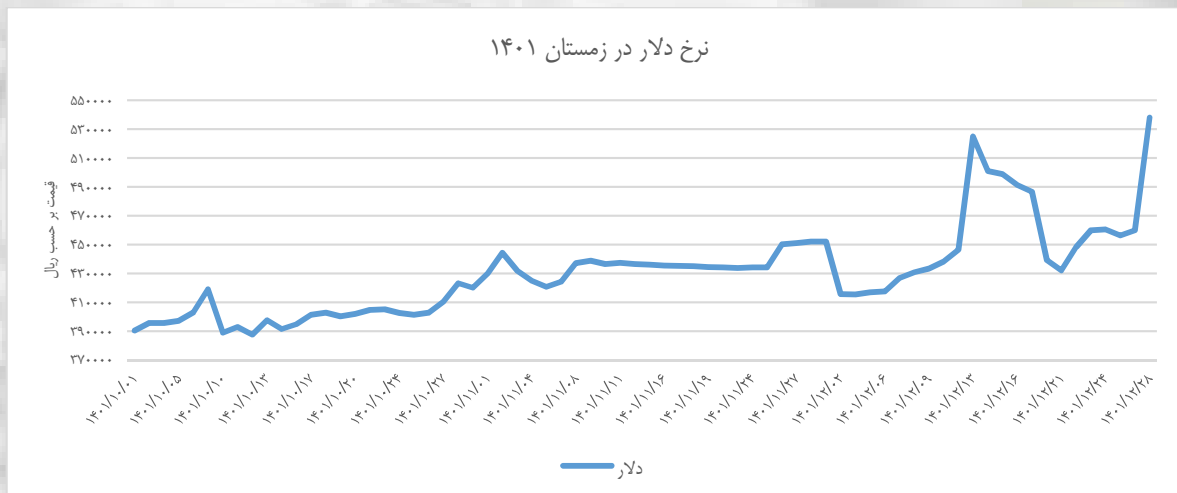

نوسانات زمستانه دلار

علیرغم دستورات چند جانبه سیاستگذار برای تثبیت نرخ ارز، با افزایش سطح انتظارات تورمی در میان فعالان بازار تهران نرخ دلار در معاملات رسمی و غیررسمی رشد را نشان داد. در دی ماه برخی از فعالان افزایشی بازار با مطرح کردن گمانه‌های منفی در زمینه سیاست خارجی کشور اقدام به نرخ‌دهی در ارقام بالاتر کردند. اما در سوی دیگر نهاد بازارساز بانک مرکزی نیز در تازه‌ترین مانور خود دامنه نوسان نرخ ارز در سامانه رسمی بازار متشکل را حذف کرد تا موانع رشد قیمت ارز در این‌گونه از معاملات را از میان بردارد. به عقیده کارشناسان بازار ارز، حذف دامنه نوسان ارزی و افزایش نرخ رسمی ارز هم‌راستا با معاملات بازار آزاد از افزایش شکاف قیمتی میان ارقام رسمی و غیررسمی جلوگیری می‌کند که در نتیجه این امر تمایل افراد به سفته‌بازی در بازار کاهش می‌یابد. در نهایت قیمت هر دلار در انتهای دی ماه با افزایش نسبتاً قدرتمندی به کانال ۴۲ هزار تومان رسید. قیمت دلار در یک هفته و در دومین روز از دی ماه توانست خود را به مرز ۴۴ هزار ۴۳۰ تومان برساند که به شیب بسیار شدید را در نمودار نشان داد.

قیمت دلار در بهمن ماه شرایط کم نوسان تری را نسبت به دی ماه را نشان داد. در بهمن قیمت دلار در پایین‌ترین سطح در پنجمین روز این ماه به ۴۲ هزار تومان و در بالاترین سطح در آخرین روز ماه به ۴۵ هزار و ۲۰۰ تومان رسید. بررسی عرضه و تقاضای دلار در نیمه بهمن ماه نشان می‌دهد نرخ دلار براساس آخرین نرخ صرافی‌ها که در سایت بازار متشکل معاملات ارز ایران (ice.ir) منتشر شده ۴۳ هزار و ۵۸۰ تومان رقم خورده است. خبرها حاکی از این است که عرضه اسکناس در سمت سلیمانیه عراق افزایش پیدا کرده در نتیجه سیگنال کاهشی به بازار دلار صادر کرده است. از سوی دیگر بانک مرکزی خبر داده که مرکز مبادله ارز و طلای ایران مورد تایید شورای پول و اعتبار قرار گرفته و به زودی افتتاح می‌شود. اما در اسفند ماه نوسانات این بازار دلار بسیار دور از انتظار بود در دومین روز از اسفند ماه هر دلار آمریکاه در کانال ۴۱ هزار تومانی قرار داشت ولی در آخرین روز این ماه دلار در ناحیه ۵۳ هزار ۸۰۰ تومان قرار گرفته بود. در اسفند ماه این نوسان تقریباً ۱۵ هزار تومانی دو بار رقم خورد.

نرخ دلار در زمستان ۱۴۰۱

در پایان هفته اول اسفند ماه نرخ دلار غیررسمی نوسانات کاهشی و افزایشی چشمگیری را تجربه کرد که برآیند این نوسانات قیمتی را می‌توان افزایشی دانست. تحلیلگران تعبیر متفاوتی از جریان قیمت دلار ارائه می‌دهند. ولی نوسانات قیمت ارز همه فعالان اقتصادی را نگران آینده کرده است و برخی از اقتصاددانان نسبت به دلاریزه‌شدن اقتصاد ایران هشدار داده‌اند. متغیر نرخ ارز و نوسانات آن، همچنین از مهم‌ترین متغیرهایی است که بر تصمیمات بازیگران بازار سرمایه اثر می‌گذارد. همزمانی این نوسانات با دوره ارائه لایحه بودجه ۱۴۰۲ و تصویب آن در مجلس نیز موضوع را حساس‌تر کرده است. از این رو بدون بررسی تغییرات احتمالی نرخ ارز و اثرات تصمیمات بودجه‌ای دولت و مجلس بر متغیرهای اساسی اقتصاد و صنایع، امکان تحلیل سناریوهای مختلف در بورس وجود ندارد.

محسن زنگنه، نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس گفت: در بودجه ۱۴۰۲ قیمت ارز شفاف نیست. یعنی درآمدهای نفتی به‌صورت پیش‌بینی در نظر گرفته شده است و این موضوع می‌تواند هم تبعات مثبت برای رفع کسری بودجه داشته باشد و هم تبعات منفی. او ادامه داد: کمیسیون تلفیق هم عبارت خیلی گنگی را در بودجه برای محاسبه درآمدهای ارزی آورده مبنی بر اینکه «ارز به نرخ دو درصد پایین‌تر از میانگین ارز صادراتی به فروش برسد». لایحه بودجه ۱۴۰۲ در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است و نرخ دلار از ابتدای ارائه این لایحه به مجلس تا روز نگارش این مطلب بیش از ۱۴ هزار تومان افزایش یافته است. این در حالی است که درآمدهای ارزی در بودجه با دلار ۲۳ هزار تومانی محاسبه شده و به همین دلیل و با توجه به افزایش نرخ ارز در کشور درآمدهای دولت نامشخص است و تاکنون در مجلس اقدامی برای کاهش فاصله نرخ تسعیر ارز با ارز آزاد در لایحه بودجه ۱۴۰۲ انجام نشده است. از سوی دیگر در لایحه بودجه عنوان شده بانک مرکزی مجاز است نسبت به فروش ارز به نرخ حداکثر دو درصد کمتر از میانگین نرخ ارز صادرات در سال ۱۴۰۲ اقدام کند. همین موضوع موجب انتقاد برخی نمایندگان در مجلس شد، اما پیشنهاد منتقدان برای حذف این بخش رای نیاورد.

محسن زنگنه، نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس به گفت: از حیث درآمدهای ارزی و منابع ارزی بودجه ۱۴۰۲ ناشفاف‌ترین بودجه قرن است. همچنین محمدرضا پورابراهیمی، رئیس کمیسیون

اقتصادی مجلس نیز اظهار کرد: نرخ ارز در بودجه مشخص نیست و نیازمند تعدیل و اصلاح در نرخ ارز در بودجه ۱۴۰۲ هستیم. اما مهمترین دلیل کاهشی و نوسانی شدن دلار در اسفند ماه را می توان انتشار خبر توافق ایران و عربستان دانست، چند روز پس از خبر توافق ایران و اژانس، دومین شوک کاهشی را به بازار ارز و سکه وارد کرد. بررسی‌ها نشان داد نرخ دلار در معاملات غیررسمی فردایی تا کانال ۳۴ هزار تومان نیز پایین آمد؛ هرچند که از نگاه فعالان بازار، کانال شکنی مجدد برای دلار و سکه نیز دور از انتظار نیست. انتشار اخبار مثبت دیپلماتیک در روزهای اخیر، جهت انتظارات را در بازار تغییر داد؛ روندی که شاید تنها با فعال شدن ابزارها و سیاستگذاری اقتصادی میسر نبود. از نگاه کارشناسان، با توجه به پیش‌نگر بودن شاخص ارزی، سایر بازارهای دارایی نیز با یک وقفه زمانی از افت دلار تاثیر خواهند گرفت. در شرایط کنونی، کارشناسان اقتصادی تاکید دارند که خوشبینی صورت گرفته زمان مناسبی برای فعال شدن سیاستگذاری ارزی برای ثبات بخشی به بازار در یک کریدور مشخص است.

که با دستمزد یک کوییتی چقدر در بازار به وی کالا و خدمات می‌رسد و نسبت قیمت نیروی کار یک کوییتی مثلا به قیمت هر کیلوگرم گوشت چقدر است؛ در این موضوع اینکه یک کوییتی دستمزد یا قیمت گوشت را با چه واحدی اندازه می‌گیرد، بی‌تاثیر است. نرخ دلار غیررسمی در واپسین روزهای کاری سال ۱۴۰۱ مجددا افزایش یافت و در نیمه دوم کانال ۴۶ هزار تومانی به نوسان پرداخت تا این ارز فعالیت سالانه خود را با نرخ رشدی معادل ۷۷/۹ درصد به پایان برساند. اما بررسی کلی روند نرخ اسکناس آمریکایی در طول معاملات ۱۲ ماه گذشته نشان می‌دهد که عمده فشارهای افزایشی وارد شده بر نرخ این ارز در شش ماه دوم سال صورت گرفته و شش ماه نخست را می‌توان به عنوان بازه ثبات حداقلی دانست.

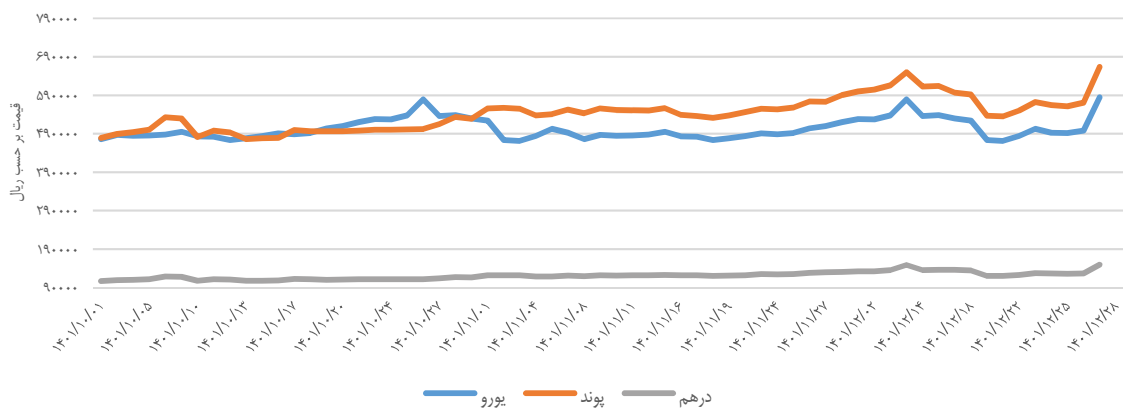
موارد متفاوتی را می‌توان به عنوان عوامل افزایش چشمگیر نرخ اسکناس آمریکایی در سالی که گذشت برشمرد، اما به عقیده کارشناسان مهم‌ترین این عوامل عبارتند از «شدت گرفتن انتظارات تورمی در میان معامله‌گران و افراد جامعه»، «ناپایداری در بخش عرضه بازار و کاهش سطح درآمدهای ارزی کشور» و همچنین «افزایش سطح عمومی تقاضا به واسطه حذف ارزهای ترجیحی». البته در این میان تغییر رویکردهایی نیز از جانب نهاد بازارساز بانک مرکزی در جهت کاهش شدت نوسانات ارزی مشاهده شد که برخی از این سیاست‌ها ناموفق بود و برخی دیگر از آنها در حال آزمایش هستند. اما در نهایت سال ۱۴۰۱ را می‌توان سال خروج دلار از مدار امن خود دانست.

این روبه می‌تواند آینده بازار را برای فعالان اقتصادی با ثبات و قابل پیش‌بینی کند تا از شدت نوسانات غیرمنتظره و پاندولی شاخص ارزی بکاهد.

نرخ ارز در ماه‌های اخیر با جهش‌هایی همراه شده است که یادآور وقایع سال‌های ۹۹، ۹۷، ۹۱ و سال‌های مشابه قبلی است. اینکه چرا تجربه‌های ما هم به طرز تاسف‌باری تکرار می‌شود خود داستان پر آب چشمی است که باید جداگانه به آن پرداخته شود. در این میان اما گویا برخی گزاره‌های رایج بین برخی از مردم، رسانه‌ها و مسوولان نیاز به تامل بیشتری دارد که باید به چند و چون و صحت و سقم آنها بیشتر پرداخته شود. معمولا این پرسش مطرح می‌شود که در دوره‌ای که دلار ارزان‌تر بوده، «قدرت خرید» نیز بیشتر بوده است یا نه؟ این در بین مردم به صورت جمله‌های غلط ولی مصطلح و معروفی مثل «پول کوییتی‌ها ارزش دارد، پول ما نه» یا «ریال بی‌ارزش‌ترین پول جهان شد» رواج دارد. مثال معروف آن هم تغییرات دلار ۷ تومانی قدیم تا بیش از ۵۰ هزار تومان اسکناس بازار غیررسمی فعلی است.

باید توجه کرد که در علم اقتصاد آنچه بسیار اهمیت دارد «قیمت‌های نسبی» است نه واحد شمارش. وقتی یک‌تن از یک کیلوگرم سنگین‌تر است طبیعا به این معنا نیست که اگر جرم شخصی را برحسب تن بدهیم وزن شخص هم بیشتر می‌شود! آحاد شمارش در علم اقتصاد هم همین‌گونه کار می‌کنند. به زبان ساده این مهم نیست که واحد پول یک کوییتی در بازار با چند ریال معامله می‌شود، بلکه مهم این است

نرخ ارز در زمستان ۱۴۰۱

بازار انرژی قیر

قیر ایران بیش از ۶۰ درصد از تولید قیر و همین‌طور بالای ۷۰ درصد از بازارهای صادراتی متعلق به بخش خصوصی است. آغاز صنعت مدرن قیر را می‌توان به سال ۱۷۱۲ میلادی نسبت داد که سنگ‌های قیر طبیعی در فرانسه کشف شدند. در آن هنگام مواد قیری را به‌طور ساده‌ای به صورت کلوخه روی سطح جاده‌های محلی پخش می‌کردند. با پیشرفت علم و تکنولوژی، قیر کاربردهای بسیار متنوع و گسترده‌ای در صنایع گوناگون و جهت مصارف مختلف از جمله راهسازی، پوشش کف، بام، لوله‌های زیرزمینی، محافظ فلزات، آب‌بندی مخازن، کانال‌ها، پل‌ها، تثبیت شن‌های روان، رنگ‌آمیزی و... پیدا کرده است. این در حالی است که همین فرآورده نفتی در سال‌های تحریمی که کشور با کمبود ارز روبه‌رو بود، در سال گذشته نزدیک به ۱/۵ میلیارد دلار ارزی داشته است. مبلغی که به گفته فعالان اقتصادی می‌تواند بیشتر شود اما تصمیمات جزیره‌ای دولت عملاً نفس این صنعت را گرفته است.

قیر مانند بنزین و گازوئیل محصول تمام‌شده نفتی است؛ چرا باید در لیست کالاهای خام و نیمه‌خام قرار گیرد؟ این چالشی است که انجمن قیر ایران در سال جاری با آن مواجه شده و بارها از نهادهای دولتی و تصمیم‌سازان اقتصادی، چرایی آن را پرسیده، اما پاسخی دریافت نکرده است. دولت به استناد قانون بودجه مبنی بر عدم استرداد مالیات ارزش افزوده از کالاهای خام و نیمه‌خام درج نام قیر بدون توجه به سبقه آن، محصول قیر را در فهرست کالاهای نیمه‌خام نفتی قرار دهد و به این بهانه از استرداد مالیات خودداری کند. درعین حال و قبل از ابلاغ فهرست کالاهای با وجود آنکه قیر فرآورده نفتی نهایی محسوب می‌شود، در برخی از استان‌ها مالیات ارزش افزوده که طبق قانون باید به سرمایه در گردش صادرکننده برگردد، استرداد نمی‌شود. درحالی که به گفته رئیس هیات‌مدیره انجمن

برق

تفاوت قابل‌ملاحظه قیمت تمام‌شده برق و قیمت فروش آن به مصرف‌کننده نهایی در سال‌های گذشته موجب ناترازی مالی بسیار جدی در صنعت برق کشور شده است. با توجه به ماده «۶» قانون حمایت از صنعت برق کشور (مصوب سال ۱۳۹۴) و دیگر قوانین موجود، دولت مکلف است

این مابه‌التفاوت را بپردازد. این در حالی است که اگر متولیان سیاستگذاری در کشور اجازه می‌دادند اقتصاد کشور در فضایی آزاد حرکت کند و سازوکارهای بازار، فعالیت‌های خود را انجام دهد، مهار قیمت برق برعهده دولت نبود و دولت مجبور نبود با هر بار افزایش تورم، مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی برق و قیمت تمام‌شده آن برای تولیدکننده را پرداخت کند.

برای حل مساله ناترازی مالی در صنعت برق، ضمن توجه به حل ریشه‌ای مساله و اصلاح نظام قیمت‌ها، باید مطابق ماده «۶» قانون حمایت از صنعت برق کشور عمل شود. در صورتی که میان قیمت‌های تکلیفی و قیمت تمام‌شده تفاوتی وجود دارد، این تفاوت باید در قانون بودجه پیش‌بینی شود و مبلغ ناشی از مابه‌التفاوت قیمت‌ها بدون تعویق در اختیار شرکت‌های دولتی قرار گیرد. به این ترتیب، این شرکت‌ها با ناترازی مالی روبه‌رو نمی‌شوند. اگر این امر هم محقق نشد باید از طریق سیال‌سازی بدهی‌ها، یعنی با انتشار اوراق، بدهی شرکت‌های دولتی را تسویه کرد تا خدمات این شرکت‌ها دچار اختلال نشود. با توجه به اینکه شرکت‌های صنعت برق به‌منظور تامین پایدار و مطمئن برق به سرمایه‌گذاری نیاز دارند، توجه به تسویه و تهاتر بدهی‌ها اهمیت مضاعفی دارد. حالا در لایحه «اصلاح تبصره «۵» ماده‌واحد قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور» تهاتر بدهی‌های شرکت‌های برق با دولت تا سقف ۵ هزار میلیارد تومان و تسویه بخشی از بدهی‌های دولت به توانیر از طریق انتشار ۱۵ هزار میلیارد تومان اوراق مالی اسلامی در دستور کار قرار گرفته است.

با توجه به مفاد لایحه با رفع ابهامات مندرج در این گزارش و رفع مغایرت‌های مزبور با قانون اساسی و شرع مورد پذیرش است.

بخش برق کشور به‌عنوان صنعتی زیربنایی در چهاردهه اخیر توانسته است با اجرای طرح‌های توسعه‌ای در زمینه‌های مختلف نقش مهمی در توسعه و آبادانی کشور ایفا کند. اوایل پیروزی انقلاب اسلامی تعداد ۴ هزار و ۳۶۷ روستا از این امکان بهره‌مند بودند که در دی‌ماه سال جاری شاهد برق‌رسانی به بیش از ۵۸ هزار روستا شدیم و این نشان‌دهنده توفیق دولت در پیشبرد این امر مهم است. براساس این گزارش، در ابتدای انقلاب تعداد مجموع مشترکان برق ۳ هزار و ۳۹۹ مشترک بوده که امروزه با توسعه شبکه‌های برق به ۳۹ میلیون و ۲۶۳ هزار مشترک افزایش یافته است.

همچنین در ابتدای انقلاب اسلامی ظرفیت نیروگاه‌های برق کشور برابر با ۷ هزار و ۲۴ مگاوات بود که خوشبختانه امروز این عدد به ۸۹ هزار و ۷۱۰ مگاوات افزایش یافته است. افزایش و توسعه ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر از دیگر اقدامات حوزه برق و انرژی محسوب می‌شود. در این زمینه در دولت‌های قبل ۸۵۳ هزار و ۳۱۳ مگاوات نیروگاه تجدیدپذیر احداث شده است، این در حالی است که ظرفیت کل نیروگاه کشور تاکنون به ۱۰۱۵.۵۷ رسیده و از ظرفیت برنامه ابلاغ‌شده تجدیدپذیر در دولت سیزدهم تاکنون افزون بر ۴ هزار و ۸۷۰ مگاوات احداث شده است.

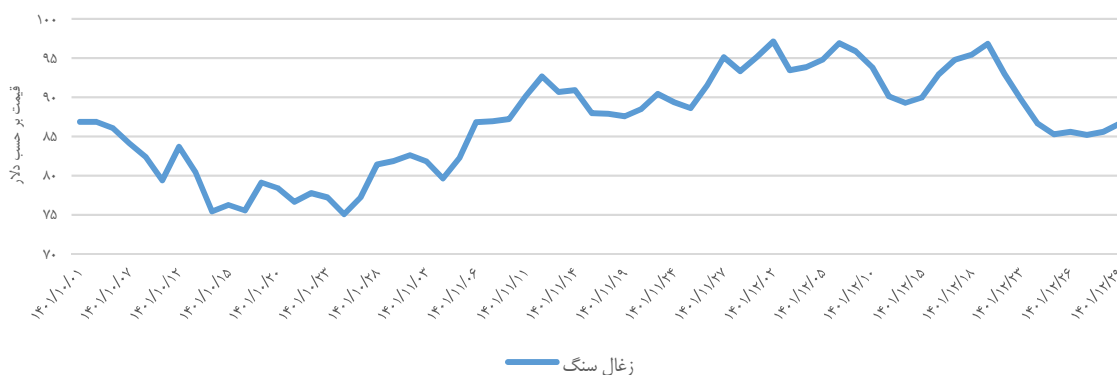
پتروشیمی

مدیرعامل شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس یکی از مهم‌ترین برنامه‌های اساسی شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس را سرمایه‌گذاری در صنایع پایین‌دستی و تکمیل زنجیره ارزش عنوان کرد و گفت: به منظور جلوگیری از خام‌فروشی و خلق ثروت چند ده میلیون دلاری، باید از منابع ارزی داخلی بانک‌ها و سایر منابع مالی تعریف‌شده استفاده کنیم. عسکری افزود: به منظور توسعه طرح‌ها و پلنت‌های جدید به‌ویژه پلنت‌های کوچک در صنایع پایین‌دستی، علاوه بر استفاده از منابع صندوق توسعه ملی، صندوق تأمین سرمایه تشکیل شده است. مدیرعامل شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس در ادامه با اشاره به اینکه هم‌اکنون ۲/۲ میلیون تن فروش خوراک داریم، گفت: با توجه به اهمیت صنایع پلیمری و پتروشیمی برای تأمین نیازهای داخلی و صادرات، منابع مالی بانک‌ها و سایر صندوق‌ها و منابع باید در راستای حمایت از این صنایع باشد. وی افزود: به منظور تسهیل در سرمایه‌گذاری، باید مقررات‌زدایی صورت گیرد. بررسی معاملات پتروشیمی‌ها در رینگ داخلی بورس کالا نشان می‌دهد که قطعی‌گاز، چالش‌های اقتصادی و نوسانات بهای ارز نه تنها مانعی برای تقاضای این محصولات در بستر بورس کالا نشده‌اند، بلکه موجب رونق تقاضا شده‌اند. درست است که تقاضا نسبت به هفته ابتدایی دی‌ماه کاهش جزئی داشته است؛ اما همچنان حجم معاملات هفته گذشته در ردیف معاملات سطح بالای سال جاری قرار دارد. در واقع باوجود تمام محدودیت‌هایی که موجب کاهش تولید بنگاه‌های داخلی از جمله صنعت پتروشیمی شده، افزایش انتظارات تورمی و رشد نااطمینانی در ذهن تولیدکنندگان موجب شده است تا به‌جهت جلوگیری از کاهش ارزش سرمایه خود نقدینگی را به کالا تبدیل کنند. از طرفی رشد قیمت‌های جهانی سبب شد تا با وجود کاهش ۵۰۰ تومانی بهای ارز نیمایی، اکثر قیمت‌های پایه هفته جاری افزایشی اعلام شوند. رینگ محصولات پتروشیمی در بازار فیزیکی بورس کالای ایران در میانه زمستان همچنان پررونق است؛ افزایش فاصله میان نرخ ارز نیمایی و آزاد، استمرار روند افزایشی انتظارات تورمی در بازار داخل، رشد بهای نفتا به‌عنوان خوراک کلیدی بسیاری از محصولات پتروشیمی و بهبود تقاضا برای محصولات این بخش در بازار جهانی با امیدواری به بازگشت اقتصاد چین به مسیر رشد، محرک این رونق ظرف هفته‌های اخیر بوده است.

با این حال، احتمال معکوس شدن سیگنال جهانی در هفته‌های آینده با توجه به تاخیر در رشد اقتصادی چین و مطرح شدن مجدد رشد بیشتر نرخ بهره از سوی فدرال رزرو وجود دارد. افت قیمت جهانی محصولات پتروشیمی در شرایطی که نرخ ارز نیمایی به دستور رئیس کل بانک مرکزی در کانال قیمتی ۲۸ هزار تومانی تثبیت شده است، باعث می‌شود تا قیمت پایه این محصولات برای عرضه در بازار فیزیکی بورس کالا کاهشی شود؛ اما کاهش نرخ پایه لزوماً به افت نرخ فروش محصولات منجر نمی‌شود و در صورت استمرار رویه فعلی صعود انتظارات تورمی در بازار داخل، باید منتظر رقابت بیشتر قیمتی در رینگ پتروشیمی برای ایجاد تعادل میان نرخ ارز نیمایی و نرخ ارز انتظاری معامله‌گران باشیم. اعلام قیمت پایه محصولات پلیمری و شیمیایی برای دو هفته متوالی نیز نتوانست مانع رونق رینگ پتروشیمی در سومین هفته بهمن‌ماه شود و صنایع تکمیلی استقبال خوبی از عرضه این محصولات که مواد اولیه اصلی خطوط تولید آنهاست، داشتند. در این شرایط تصمیم روسیه برای کاهش تولید ۵۰۰ هزار بشکه نفت‌خام در روز از ماه مارس امسال، با ایجاد جریان افزایش قیمت در معاملات محصولات حوزه انرژی، می‌تواند بر تب خرید مواد اولیه پتروشیمی‌ها در بازار داخل بیفزاید. بالا ماندن انتظارات تورمی و رشد مستمر بهای ارز در بازار داخل که به ثبت رکوردهای جدید ارزی در بازار آزاد منجر شده، محرک دیگر رونق رینگ پتروشیمی ظرف روزهای اخیر بوده است. به این ترتیب در حالی رینگ مواد اولیه پتروشیمی از رکود سنتی زمستانه در امان ماند، نزدیک شدن به هفته‌های پایانی سال که به شکل معمول زمان اوج‌گیری تقاضا برای مواد اولیه بخش تولید در کشور است، باعث ایجاد جهش تقاضای دیگر در رینگ پتروشیمی‌ها در هفته‌های پایانی سال ۱۴۰۱ می‌شود.

نرخ زغال سنگ در بازارهای جهانی در زمستان ۱۴۰۱

گاز طبیعی

وی معتقد است: در فصول سرد سال این گاز پتروشیمی‌هاست که قطع می‌شود! چون نتوانستیم حوزه مصارف خانگی را مدیریت کنیم و صرفه‌جویی را به‌عنوان یک اصل ضروری؛ فرهنگ‌سازی کنیم و به خاطر همین نوک پیکان را به سمت پتروشیمی‌ها می‌بریم و گاز آنها را قطع می‌کنیم. مدیرعامل شرکت پتروشیمی فن‌آوران اظهار کرد: این در شرایطی است که بسیاری از این واحدهای پتروشیمی در زنجیره ارزش قرار دارند و عمدتاً دارای واحدهای تولیدی پایین‌دستی هستند.

وی افزود: نباید تصور کنیم که با قطع گاز یک واحد، صرفاً همان واحد پتروشیمی دچار مشکل می‌شود. مثلاً ۵ واحد پتروشیمی پایین‌دستی وابسته به متانول و اسید استیک پتروشیمی فن‌آوران هستند که آنها هم با قطع گاز پتروشیمی فن‌آوران، دچار مشکل خواهند شد. سرمایه‌ها در زمستان امسال مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی را به بیش از ۷۰۰ میلیون مترمکعب در روز افزایش داده آن هم در شرایطی که پشتیبانی از این حجم مصرف در هر جای دنیا کار سختی است.

اگرچه صنعت گاز در آماده‌باش کامل قرار دارد، ولی استان‌های شمال شرقی کشور با احتمال افت فشار روبه‌رو شده‌اند. ناترازی گازی مشهود است و تاکنون بازنده اصلی این وضعیت را باید صنایع به‌شمار آورد، آن‌هم در شرایطی که هزینه پیدا و پنهان قطعی گاز مستقیماً متوجه بخش خصوصی و بازار سرمایه است و بهتر است در ایام بودجه‌نویسی به این واقعیت‌ها بیشتر توجه کرد.

ساختار صنعت کشور گویی بر پایه گاز طبیعی بنا نهاده شده است تا جایی که مهم‌ترین حامل انرژی مورد مصرف در کشور محسوب می‌شود. نیاز خانگی به گاز طبیعی در کنار هدررفت گسترده آن از جمله مواردی است که ریسک تامین امن نیازهای کشور به گاز طبیعی را برجسته کرده است تا جایی که می‌توان شرایط فعلی را وضعیتی به‌شدت شکننده برای تامین نیاز واقعی صنایع به گاز طبیعی به‌شمار آورد. مشارکت دادن مردم در صرفه‌جویی در کنار افزایش حداکثری سرمایه‌گذاری‌ها بر ذخایر گاز طبیعی دو ابزار اصلی برای مدیریت شرایط فعلی است. اگرچه باید توجه به شرایط مصرف گاز خانوار را اولویت اصلی دانست تا جایی که متهم اصلی ناترازی گازی همین مصرف گاز در بخش خانگی است.

محمدجواد بدری مدیرعامل شرکت پتروشیمی فن‌آوران با بیان اینکه از کل گاز تولیدی از میادین گازی کشور، تنها ۸ درصد به پتروشیمی‌ها اختصاص داده می‌شود و بیشترین حجم مصرف در فصول سرد سال مصارف خانگی است، افزود: امروز در مصارف خانگی چیزی بیشتر از ۶۰۰ میلیون متر مکعب گاز در روز مصرف می‌شود. وی ادامه داد: پایین بودن قیمت حامل‌های انرژی در مصارف خانگی باعث شده است که نه می‌توان در این حوزه مشوقی برای کاهش مصرف قائل شد و نه تنبیهی برای افزایش مصرف گاز ایجاد کرد. به همین خاطر گازی که به صنایع پتروشیمی تحویل و با راندمان بالای ۹۰ درصد به فرآورده تبدیل می‌شود، در مصارف خانگی بعضاً با راندمان حدود ۱۵ درصدی صرفاً تبدیل به گرما می‌شود.

اولویت کار وزارت نفت قرار گرفته‌است ولی از سوی دیگر با ادامه سیاست حفظ تعرفه‌های فعلی فروش داخلی انرژی برای حمایت از دهک‌های پایین درآمدی جامعه از طریق پایین نگه‌داشتن بهای انرژی، عملاً اجرای طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی توجیه ندارد.

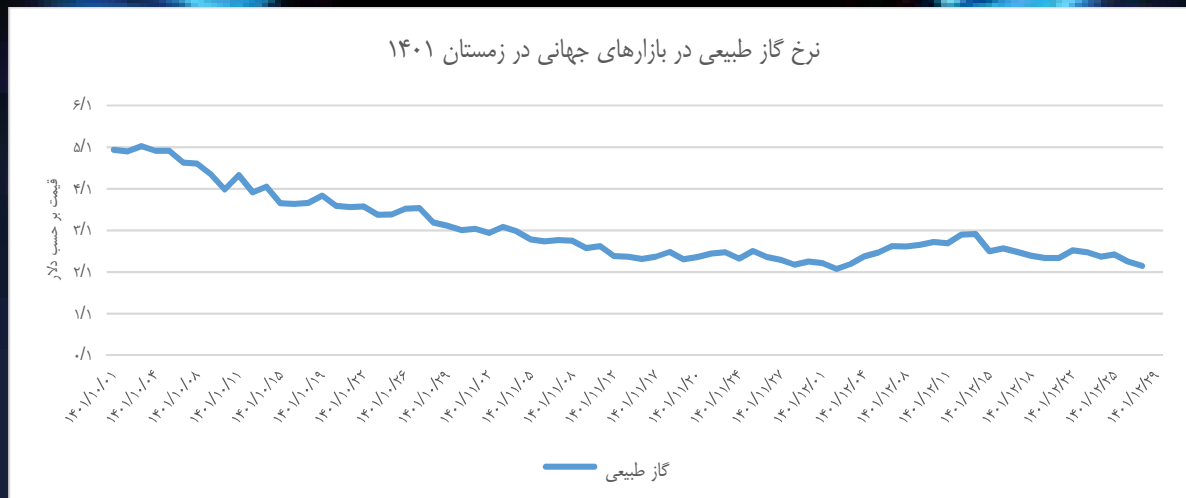
موضوعی که معاونت برنامه‌ریزی وزارت نفت نیز به آن اذعان دارد اما معتقد است به‌رغم دشواری سیاستگذاری در چنین شرایطی، گام‌های قابل توجهی در این خصوص برداشته شده‌است. هوشنگ فلاحتیان همچنین معتقد است با توجه به شرایط کنونی بازار جهانی نفت، صادرات نفت برای تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده نفتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ تا حد زیادی امکان‌پذیر است. قیمت گاز طبیعی در ایران به‌گونه‌ای نیست که صرفه‌جویی آن برای مصرف‌کننده جذابیت داشته‌باشد.

کارشناسان حوزه انرژی متفق‌القول هستند که تا قیمت گاز طبیعی واقعی نشود، نمی‌توان به مصرف بهینه آن امیدوار بود. برای واقعی‌سازی قیمت گاز طبیعی تاکنون چه اقداماتی صورت گرفته‌است؟ این را نیز در نظر داشته باشید که بسیاری از صنایع آمادگی خود را برای خرید گاز طبیعی با نرخ واقعی اعلام کرده‌اند.

در حالی که مدیرکل پیش‌بینی و هشدار سریع سازمان هواشناسی هشدار نارنجی که نشان‌دهنده وضعیت بحرانی است را اعلام نمود و تمام سازمان‌های تصمیم‌ساز و اجرایی از آن اطلاع داشته‌اند، اما سعی و خطا برای مقابله با این وضعیت نشان می‌دهد که مسوولان غافلگیر شده‌اند و آمادگی مواجهه با این شرایط بحرانی را نداشته‌اند.

تقاضای فزاینده انرژی در کشور به قدری در حال افزایش است که سرمایه‌گذاری‌های فعلی نمی‌تواند این حجم مصرف را در آینده تامین کند، تا جایی که باید به صراحت عنوان کرد بهینه‌سازی تنها راه مدیریت بازار انرژی در تقابل عرضه و تقاضا است.

این مطلبی است که در گفت‌وگو با هوشنگ فلاحتیان، معاون برنامه‌ریزی وزارت نفت مطرح شد. اصلاح قیمت حامل‌های انرژی یکی از استخوان‌هایی است که به عقیده بسیاری از کارشناسان، در گلوی اصلاح اقتصاد کشور گیر کرده و این در حالی است که متأسفانه به‌سبب شرایط بد اقتصادی دهک‌های مختلف درآمدی جامعه، هیچ دولتی تاکنون توان اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و خارج کردن این استخوان را نداشته‌است. از طرفی باتوجه به افزایش مصرف انرژی و ایجاد ناترازی، بهینه‌سازی مصرف انرژی در

نفت

با نزدیک شدن بهای نفت خام آمریکا به ۷۰ دلار ذهنیت جدیدی در بازارهای جهانی در حال خودنمایی است که نگرانی‌های کرونایی و ترس از رکود اقتصادی را تقویت می‌کند. در یک هفته اخیر شاخص نفت خام سبک آمریکا و برنت بیش از ۸ درصد از ارزش خود را از دست داده‌اند که پتانسیل اعمال نفوذ قدرت‌های نفتی برای حمایت از بازارها را تقویت می‌کند. پس از انتشار داده‌هایی مربوط به میزان تولید و اشتغال در آمریکا، امید معامله‌گران به رونق بازار کمرنگ شد؛ زیرا این اطلاعات از افزایش سیاست‌های انقباضی فدرال رزرو حکایت دارند. چین که در آستانه برنامه «بازگشایی اقتصادی» درگیر رشد شیوع کرونا شده، برخی از سهمیه‌های صادراتی را لغو کرده است. تولیدکنندگان بزرگ آمریکایی نیز به سبب افزایش هزینه‌های تولید از هرگونه سرمایه‌گذاری برای افزایش عرضه در سال میلادی جدید خودداری می‌کنند. اگرچه بازار منتظر جبران بخشی از کاهش تولید اوپک از طریق نفت آمریکای جنوبی است، اما ریسک‌های جدید کرونایی در سمت تقاضا فضای چندان‌اندکی برای خوش‌بینی حداقل در هفته‌های پیش‌رو باقی نگذاشته است.

روند نزولی بهای دو شاخص بین‌المللی بازار نفت در روز گذشته ادامه پیدا کرد به گونه‌ای که قیمت هر بشکه نفت خام آمریکا به ۷۰ دلار نزدیک شد. برنامه بانک‌های مرکزی برای اعمال سیاست‌های سختگیرانه ضد تورمی و همچنین افزایش شیوع کرونا عملاً تصویر جذابی از بازار برای معامله‌گران ترسیم نکرده است. در سمت عرضه نگرانی وجود ندارد؛ اعضای اوپک در ماه گذشته افزایش تولید قابل توجهی داشتند و بازار منتظر روانه شدن نفت آمریکای جنوبی هم هست، اما تقاضایی وجود ندارد؛ در حالی چین از پیگیری برنامه بازگشایی اقتصادی گفت که آخرین سهمیه صادراتی فرآورده‌های نفتی را لغو کرد. همچنین موج هوای گرمی که اروپا را درنوردیده سر پیکان نمودار قیمتی حامل‌های انرژی را به سمت پایین چرخانده است، با این حال سازمان اطلاعات انرژی آمریکا نفت برنت «۹۲ دلاری» را برای نیمه ۲۰۲۳ پیش‌بینی کرده است.

جریان غالب بازار نفت صعود قیمت‌ها را پیش‌بینی می‌کند تا جایی که نفت بشکه‌ای ۱۲۰ دلار در خوش‌بینانه‌ترین حالت برآورد شده است. پیش‌بینی‌ها از دورنمای تقاضای چین بین ۱۵ تا ۲۰ میلیون بشکه در روز متفاوت است تا جایی که از آن به‌عنوان «سوخت‌رسان رونق بازار نفت» یاد می‌کنند.

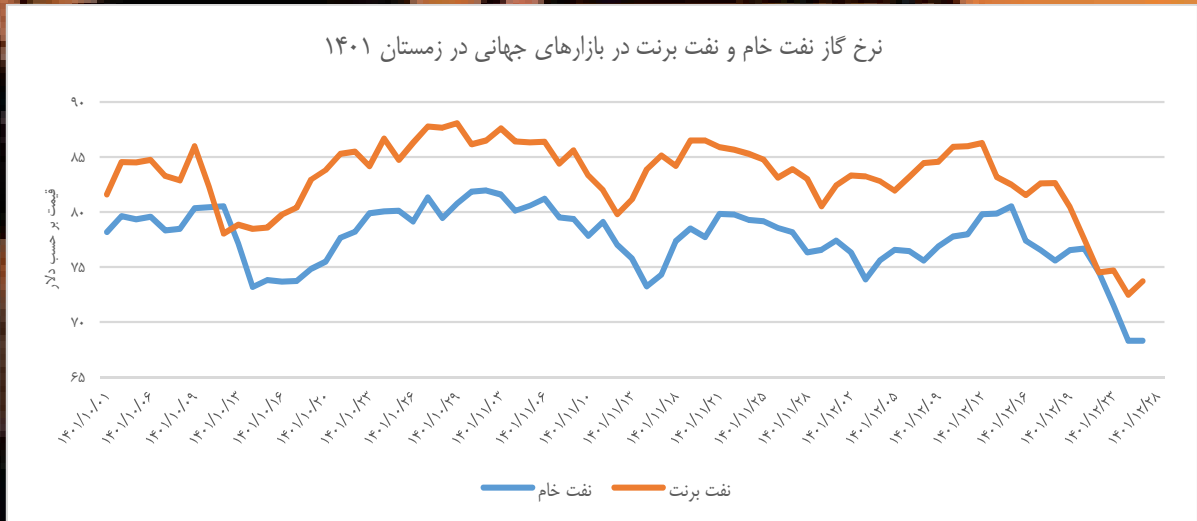
برآوردها حکایت از آن دارد که چین در نیمه دوم سال ۲۰۲۳ نزدیک به ۴۰ تا ۵۰ درصد از رشد عرضه جهانی را خواهد بلعید. این در حالی است که سیاست‌های ضدتورمی بانک‌های مرکزی در کنار میزان ذخایر استراتژیک باعث شده است بازار نفت در برابر صعود شتابان قیمت‌ها با احتیاط عمل کند؛ اگرچه سیگنال‌های مثبت پکن در کنار احتمال کاهش تولید اوپک‌پلاس، از بازار برای صعود نرخ حمایت می‌کند. داده مثبتی که به عقیده عمده تحلیلگران بر سیاست‌های انقباضی بانک‌های مرکزی و استفاده از ذخایر استراتژیک می‌چربد و به صعود قیمت‌ها منتهی خواهد شد. پیش‌بینی‌ها از دورنمای تقاضای چین بین ۱۵ تا ۲۰ میلیون بشکه در روز متفاوت است تا جایی که از آن به‌عنوان «سوخت‌رسان رونق بازار نفت» یاد می‌کنند. برآوردها حکایت از آن دارد که چین در نیمه دوم سال ۲۰۲۳ نزدیک به ۴۰ تا ۵۰ درصد از رشد عرضه جهانی را خواهد بلعید. این در حالی است که سیاست‌های ضدتورمی بانک‌های مرکزی در کنار میزان ذخایر استراتژیک باعث شده است بازار نفت در برابر صعود شتابان قیمت‌ها با احتیاط عمل کند؛ اگرچه سیگنال‌های مثبت پکن در کنار احتمال کاهش تولید ۵۰۰ هزار بشکه‌ای روسیه و ادامه سیاست کاهش تولیدی اوپک‌پلاس، از بازار برای صعود نرخ

حمایت می‌کند. داده مثبتی که به عقیده عمده تحلیلگران بر سیاست‌های انقباضی بانک‌های مرکزی و استفاده از ذخایر استراتژیک می‌چربد و به صعود قیمت‌ها منتهی خواهد شد. آینده مبهم بازار نفت در ماه‌های پیش‌رو در کنار عوامل یادشده فوق، موجب ایجاد نوسان‌های معنادار در قیمت جهانی نفت شد. شاخص برنت به‌عنوان نمونه در سال گذشته میلادی، در دامنه ۷۶ تا ۱۳۳ دلار برای هر بشکه نوسان قیمتی را تجربه کرد.

بلومبرگ در ادامه آورده است؛ رشد معنادار قیمت جهانی فرآورده‌های نفتی مانند گازوئیل از دیگر عوامل موثر در نوسان قیمت بود. در سال گذشته قیمت این فرآورده استراتژیک در ایالات متحده و بخش‌هایی از اروپا افزایش چشمگیری را تجربه کرد. جالب‌توجه آنکه برخلاف نوسان‌های یادشده، فرآیند عرضه دستخوش تغییر محسوسی نشد.

بازار آسیا درآمد اروپایی از دست‌رفته مسکو را جبران می‌کند؟ آریل کوهن، تحلیلگر ارشد بازار انرژی و عضو شورای آتلانتیک پاسخ منفی می‌دهد و سه دلیل ارائه می‌کند. به عقیده کوهن هرچند هند به‌عنوان متحد آمریکا در تحریم‌ها علیه روسیه همراهی نکرد و بازار آسیایی در آستانه یک انفجار تقاضا است، اما سقف قیمتی بر نفت خام و فرآورده‌های نفتی روسیه، قدرت چانه‌زنی این مشتری‌ها را به اندازه‌ای بالا برده که نفت اورال را بشکه‌ای زیر ۵۰ دلار می‌خرند، بنابراین غرب به هدف خود که کاهش درآمد نفتی پوتین بوده، نزدیک شده‌است و تا زمانی که سقف قیمتی وجود داشته‌باشد، می‌توان به کارآمدی کامل آن امیدوار بود.

همچنین کسری بودجه دولت مسکو گواه کاهش درآمد قابل توجه پوتین از زمان ورود به خاک اوکراین است.

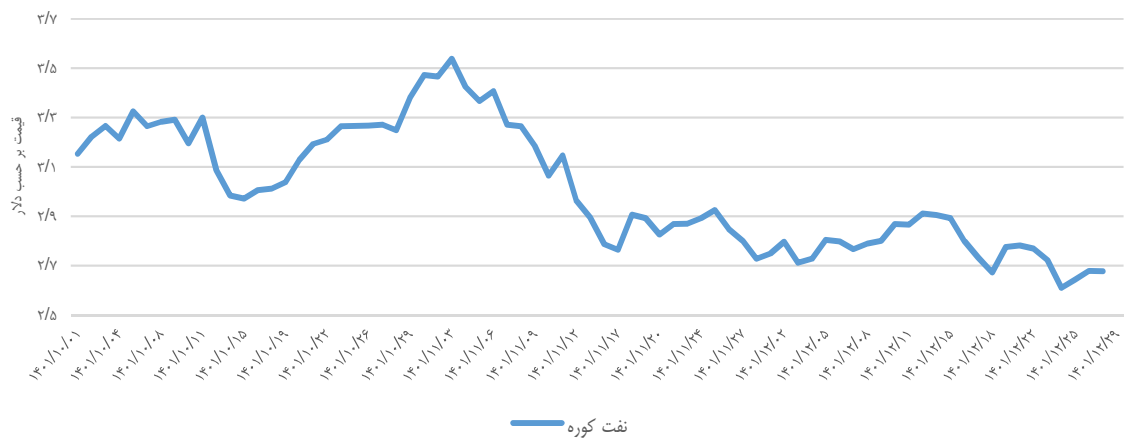

این درحالی است که رفتار افزایشی بازار همچنان ادامه دارد و هربشکه نفت‌خام آمریکا در آستانه کانال ۸۰ دلار قرار گرفته‌است. آمریکا که تاکنون با تزریق ذخایر استراتژیک و عرضه مصنوعی سعی در کنترل قیمت نفت داشت، با مخالفت نمایندگان کنگره و بازیگران بازار روبه‌رو شده؛ معامله‌گران معتقدند آمریکا با عرضه مصنوعی سعی در کنترل قیمت‌ها دارد که به انفجار بهای نفت در آینده منجر می‌شود و نمایندگان معتقدند بایدن با برداشت از ذخایر راهبردی نفت «امنیت آمریکا را به خطر انداخته‌است.» بازار نفت غیرقابل پیش‌بینی‌تر از همیشه شده‌است. کشورهای غربی سعی دارند قیمت‌ها را کنترل کنند در صورتی که سوخت بازار برای صعود بهای نفت تامین شده‌است. روسیه و اوپک پلاس همچنان سیاست کاهش تولید را رها نمی‌کنند و شواهد بازار از تاثیر فعالیت‌های اقتصادی چین و رشد احتمالی تقاضا بر بازار حکایت دارد. میزان فروش نفت در سال گذشته میلادی به بیشترین میزان از سال ۲۰۱۸ رسیده و اوپک بهای نفت برای خریداران آسیایی را افزایش داد که نشان‌دهنده افزایش تقاضا در این بازار است. با وجود اینکه پکن برنامه مصرف متعادل و متوسط برای انرژی اعلام کرده‌است اما رفتار بازار نفت احتمال خودنمایی تقاضای بیشتری را نشان می‌دهد. گزاره‌ای که شاید دلیل آن خرید ۱۷۶ میلیارد دلاری چین از خاورمیانه در سال ۲۰۲۰ است. تحلیل گزارش مرکز آمار ایران از رشد اقتصادی پاییز یک نکته نگران‌کننده دارد. رشد اقتصادی بدون نفت در فصل سوم سال جاری به ۱/۶ درصد رسیده است. این رقم در ۸ فصل اخیر کمترین سطح بوده است. رشد اقتصادی بدون نفت، درحقیقت نشان می‌دهد که

وضعیت تولید بدون درآمدهای نفتی چقدر تغییر کرده است. البته همین بخش از اقتصاد نیز به شکل غیرمستقیم تحت تاثیر درآمدهای نفتی قرار می‌گیرد. نکته قابل توجه این است که در فصل سوم سال جاری رشد اقتصادی با نفت به رقم ۲/۸ درصد رسیده است. اما نیمی از این رشد به‌دلیل گروه «استخراج نفت و گاز» بوده است. در نتیجه هنوز ماشین اقتصاد ایران با سوخت نفت جلو می‌رود؛ حتی در شرایط تحریم‌های سخت.

اقتصاددانان معتقدند که بخش قابل توجهی از بهبود رفاه و ایجاد اشتغال در بخش غیرنفتی حاصل می‌شود. بنابراین اهمیت رشد در این بخش به نحوی است که باید روند نزولی رشد غیرنفتی مدنظر سیاستگذاران قرار گیرد. مطابق بررسی‌ها، وضعیت گروه صنعت نیز در پاییز سال جاری بد نبوده و توانسته رشد ۵ درصدی را ثبت کند. گروه خدمات نیز پس از اتمام کرونا شرایط رو به بهبودی را در پیش گرفته اما رشد چشم‌گیری ثبت نکرده است. در بین گروه‌ها، وضعیت کشاورزی و رشد بخش ساختمان نگران‌کننده است. از سوی دیگر، افت تشکیل سرمایه در بخش ساختمان موضوع دیگری است که در آینده پاشنه‌آشیل این بخش خواهد شد.

نرخ گاز نفت کوره در بازارهای جهانی در زمستان ۱۴۰۱

ایپک پلاس

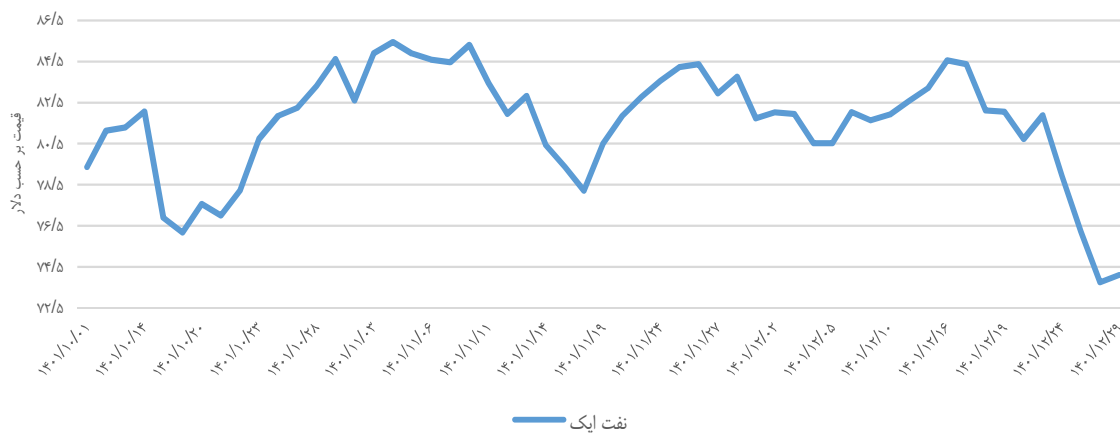
منتظره‌ای به کمک بازار نفت با برخی گشایش‌های سیاسی بیاید. کاهش تولید روزانه ۲ میلیون بشکه‌ای که سال گذشته اوپک پلاس تصویب کرد، به معنای کاهش ۲ درصدی عرضه است؛ اقدامی که کشورهای غربی از آن حمایت نکردند اما کشورهای عضو اوپک پلاس آن را «برای استمرار سرمایه‌گذاری و رونق صنعت نفت» لازم دانستند. اعضای کمیته مشترک نظارت از تصمیم سال گذشته اوپک پلاس تمجید کردند و خواهان «به رسمیت شناختن نقش سازنده اوپک پلاس در مدیریت بازار نفت» شدند. از طرفی مدیر اجرایی آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرده نزدیک به نیمی از تقاضای نفت در سال ۲۰۲۳ «از سوی چین» خواهد بود، امری که با وجود موافقت اعضای اوپک پلاس با آن اما باعث نشده که این کارتل سیاست حمایتی خود از قیمت نفت را رها کند. همینطور زرمه‌هایی از تغییر مناسبات بازار با اضافه شدن تقاضای چین قوت گرفته است که به معنی ورود بازیگران تازه به بازار نفت است. بازیگرانی که با ردگیری مسیر خریدهای اروپایی می‌توان گفت کشورهای آمریکای لاتین هستند.

پس از کاهش روزانه ۲ میلیون بشکه‌ای تولید اوپک پلاس در سال گذشته، این بار کمیته مشترک نظارت وزیران نفت کشورهای عضو این سازمان پیشنهاد استمرار حفظ سقف تولید فعلی را ارائه کرده است؛ آن هم در شرایطی که ادامه افت قیمت‌ها به معنی احتمال کاهش بیشتر حجم تولید خواهد بود زیرا سیاست کلان اوپک پلاس در سال‌های اخیر حمایت از قیمت‌ها در بازار نفت بوده است. حتی سیگنال‌های مثبت پکن از رشد تقاضا هم باعث نشد اعضای اوپک پلاس برنامه حمایت از قیمت‌ها را کنار بگذارند.

در عین حال اعضای کمیته مشترک نظارت اوپک پلاس خواستار به رسمیت شناختن نقش مثبت این سازمان در تعادل بازار شدند.

آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرد نزدیک به نیمی از رشد تقاضای جهانی در ۲۰۲۳ مربوط به پکن خواهد بود. با اضافه شدن چین به رشد تقاضای جهانی به احتمال قوی اروپا باید به فکر منبع نفت دیگری غیر از ایالات متحده و خاورمیانه باشد و این منبع جدید نفت به نظر آمریکای جنوبی است. مگر آنکه منابع غیر

نرخ گاز نفت اپک در بازارهای جهانی در زمستان ۱۴۰۱

مذاکرات ژئوپلیتیک ایران و عربستان

هریک از این بازیگران بین‌المللی نقش اساسی و تعیین‌کننده در ارتباط با آینده سیاسی و منطقه‌ای دارند که ایران و عربستان در آن به کنشگری مبادرت می‌کنند. رویکرد مقام‌های چینی نسبت به موضوع سیاست بین‌الملل کاملاً ماهیت ساختاری دارد و الگوی ظهور آرام چین تأثیر خود را بر قالب‌های ادراکی و رفتاری ایران در صحنه کنش تعاملی با قدرت‌های بزرگ بعد از دیدار از چین به جا گذاشته است. در شرایط موجود ایران تلاش دارد بار دیگر نقش منطقه‌ای و بین‌المللی خود را بازیابی کند و از این طریق سازوکارهای کنش سازنده برای ایجاد فضای تعاملی، تعادلی و موازنه‌ساز در محیط منطقه‌ای را در دستور کار قرار دهد.

اگرچه بسیاری از رسانه‌ها در ماه‌های گذشته انتظار توافق سیاسی، امنیتی و راهبردی جدیدی را در ارتباط با کنش متقابل ایران، سیاست بین‌الملل و عربستان داشتند، اما اولاً این رویکرد در شرایطی انعکاس پیدا کرد که سفر رئیس‌جمهور اسلامی ایران به چین انجام گرفت. ثانیاً زمینه برای توافق ایران با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی حاصل شده بود. هر یک از دو بازیگر یادشده، یعنی ایران و عربستان، بخشی از سازوکارهای کنشگری در سیاست بین‌الملل را دارند. از سوی دیگر نقش‌یابی جدید ایران زمانی مورد پذیرش قرار گرفت که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و چین به‌عنوان دو بازیگر بین‌المللی ایفای نقش کردند.

نرخ گازوییل در بازارهای جهانی در زمستان ۱۴۰۱

بودجه ۱۴۰۲

بودجه چرا نمی‌آید؟

محسن زنگنه، نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه جزئیات تفصیلی از بودجه ۱۴۰۲ ارائه کرد. بر این اساس رقم کل بودجه سال آینده بیش از ۵ هزار همت است و در حوزه درآمدی شاهد رشد ۴۰ درصدی نسبت به بودجه سال گذشته هستیم. نکته حائز اهمیت در بودجه سال آینده افزایش محسوس در حوزه درآمدهای مالیاتی است؛ آن‌چنان‌که در بخش مالیات‌های مستقیم، مصرف و فروش شاهد افزایش ۶۰ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۱ خواهیم بود. در حوزه واگذاری دارایی‌های مالی نیز بودجه با رشد ۶۳ درصدی مواجه شده است. اگرچه هنوز لایحه بودجه ۱۴۰۲ به صورت رسمی در اختیار نمایندگان قرار نگرفته و احتمال تغییر برخی از ارقام این لایحه از سوی مجلس وجود دارد، اما بر اساس آنچه نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس گفت سقف لایحه بودجه ۱۴۰۲ نسبت به بودجه ۱۴۰۱، معادل ۴۲ درصد افزایش داشته است. همچنین بودجه عمرانی در لایحه بودجه ۱۴۰۲ نسبت به سال جاری ۲۸ درصد افزایش داشته است. به گفته محسن زنگنه بر اساس لایحه دولت یارانه نقدی نسبت به سال جاری افزایش نخواهد داشت. همچنین درآمدهای دولت از محل مالیات حدود ۴۰ درصد رشد دارد. منابع عمومی دولت (بودجه عمومی) در مجموع نسبت به سال ۱۴۰۱ که حدود ۱۳۹۴ همت است به ۲۰۱۴ همت افزایش پیدا کرده است. مصارف بودجه ۱۴۰۲، حدود ۶۰۰ همت و به عبارتی ۴۴ درصد رشد پیدا کرده است. بودجه شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۱ حدود ۲۲۳۰ همت بود که به حدود ۳۱۰۰ همت افزایش داشته است. بنابراین به‌طور تقریبی بودجه شرکت‌های دولتی ۹۰۰ همت رشد دارد.

چرخش ۱۸۰ درجه‌ای

برخی نمایندگان مجلس در یک چرخش ۱۸۰ درجه‌ای خواستار اعلام وصول لایحه بودجه ۱۴۰۲ توسط هیات رئیسه شدند. این اتفاق پس از آن رخ داد که میرکاظمی، رئیس سازمان برنامه و بودجه روز در کمیسیون تخصصی مجلس شرکت کرد و بر اساس توضیحاتی نمایندگان را قانع کرد که در جهت اعلام وصول لایحه بودجه بکوشند. نمایندگان قرار بود در یک جلسه غیرعلنی درباره تقدم و تاخر بودجه و برنامه هفتم و حتی بررسی همزمان این دو به تصمیم‌گیری برسند. پس از کش‌وقوس‌های فراوان بالاخره در بیستم دی ماه با ۳۶ هفته لایحه بودجه ۱۴۰۲ با تاخیر ۳۶ روزه تقدیم مجلس شورای اسلامی شد. این در حالی است که پیش از تقدیم این لایحه از سوی دولت، نمایندگان مجلس برای جمع‌بندی نظرات نمایندگان در خصوص تقدم و تاخر بررسی بودجه و برنامه جلسه داشتند. در این جلسه اکثریت نمایندگان مجلس مخالفت خود را با نظر قالبیاف اعلام کردند و قرار بر بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۲ شد و بر این اساس رئیس‌جمهور برای ارائه این لایحه در مجلس حاضر شد.

بودجه

مهمترین سند حکمرانی

نظیر صندوق‌های بازنشستگی و...) بخش عمده منابع بودجه را بلعیده و سهمی برای سایر کارکردهای دیگر بودجه که در شرایط کنونی اقتصاد اهمیت دارد، باقی نگذاشته است. این در حالی است که از یکسو کارکنان دولت از میزان حقوق و مزایای دریافتی و افزایش سنواری آن راضی نیستند و ازسوی دیگر نیز میزان رضایت مردم از خدمات ارائه‌شده در حوزه‌های مختلف محل ابهام است و به‌صورت مشخصی اندازه‌گیری نمی‌شود.

به‌نظر می‌رسد مهم‌ترین ماموریت اصلاح ساختار بودجه در کشور، تغییر مسیر نظام بودجه‌ریزی از وضعیت کنونی به وضعیتی است که در آن ضمن ارتقای کیفیت ارائه خدمات عمومی دولت، امکان سیاستگذاری مالی فعال از طریق منابع درآمدی پایدار برای دولت مهیا باشد و بتواند به‌معنای واقعی میان اهداف مختلف خود برای برنامه‌های هدف‌گذاری‌شده در سند برنامه اولویت‌بندی کند.

بودجه گام‌های سالانه برای تحقق برنامه‌های توسعه و مهم‌ترین سند حکمرانی مالی سالانه کشور است. این سند خط‌مشی مرکزی حاکمیت، نشان می‌دهد دولت چگونه اهداف سالانه خود را در راستای رسیدن به اهداف بلندمدت اولویت‌بندی می‌کند.

فارغ از هر نوع سبک بودجه‌ریزی که در کشورهای مختلف به‌کار گرفته می‌شود شامل بودجه‌ریزی برنامه‌ای، بودجه‌ریزی بر مبنای صفر، بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد و دیگر انواع آن، در ایران شاهدیم که نظام بودجه‌ریزی افزایشی حاکم است.

به این نحو که مصارف سال گذشته برای سال جدید با ضریب تصاعدی تکرار می‌شود.

در این میان افزایش هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر (شامل هزینه‌های جبران خدمت کارکنان، بازپرداخت بدهی‌های دولت در قالب اوراق یا بدهی به نهادهای عمومی غیردولتی

مالیات از خودروهای لوکس و خانه‌ها در بودجه ۱۴۰۲

جاری ۲۰ درصد بود که در سال آینده ۱۸ درصد در نظر گرفته شده که این بخشودگی علاوه بر سایر معافیت‌ها و مشوق‌های قانونی است. نرخ حقوق ورودی هم در لایحه دولت از ۴ درصد به یک درصد برای دارو و کالاهای اساسی کاهش پیدا کرده است. همچنین در راستای حمایت از کسب‌وکارهای اینترنتی و پلتفرم‌های داخلی مالیات آنها با نرخ صفر محاسبه می‌شود. به گفته زارع مجلس و دولت برای حمایت از تولید دغدغه دارند که در همین راستا مواد خام و نیمه‌خام در حوزه معدنی، صنایع فلزی و غیرفلزی و نفت و گاز و پتروشیمی مشمول مالیات بر عوارض صادراتی می‌شود.

در این خصوص رقم درآمد مالیات بر واردات، معادل ۱۲۶۰ هزار میلیارد ریال در نظر گرفته شده است. رقم برآوردی مالیات بر واردات از حاصل ضرب سه مولفه به دست می‌آید. این سه مولفه عبارت از نرخ حقوق ورودی، نرخ ارز مبنای محاسبه حقوق ورودی و برآورد میزان ارزش واردات در نظر گرفته شده برای سال آتی هستند. بنابراین برای بالا بردن دقت پیش‌بینی رقم مالیات بر واردات، لازم است به نکات متعددی

تغییر سقف دریافت مالیات از خودروهای لوکس در کمیسیون تلفیق از خودروهای ۱/۵ میلیارد تومان به خودروهای بیش از ۳ میلیارد تومان، گفت: درآمد ناشی از مالیات بر خودروهای لوکس در ۱۰ ماهه ۱۴۰۱ حدود ۵۰۰ میلیارد تومان بوده است. اگر دریافت مالیات از خودروهای لوکس را به خودروهای بیش از ۳ میلیارد تومان تغییر دهیم، درآمدها تغییر چندانی پیدا نمی‌کند. بر اساس لایحه بودجه دولت باید یک درصد مالیات از خودروهای بیش از ۱/۵ میلیارد تومان دریافت می‌شد که با توجه به اصلاح این بخش در کمیسیون تلفیق یک درصد مالیات از خودروهای بیش از ۳ میلیارد تومان اخذ می‌شود. با توجه به این مصوبه کمیسیون تلفیق بخشی از درآمد مالیاتی دولت کاهش پیدا می‌کند. او در خصوص دریافت مالیات از خانه‌ها گفت: بر اساس مصوبه کمیسیون تلفیق باید از زمین‌های مسکونی که فاقد ساختمان هستند، مالیات دریافت شود و این‌گونه به درآمدهای دولت اضافه کردیم. یعنی زمین‌های فاقد ساختمان در شهرهایی با جمعیت بیش از ۱۰۰ هزار نفر باید مالیات پرداخت کنند. بنابراین کاهش درآمد مالیاتی دولت در بخش خودرو را با آوردن این بخش جبران کردیم. این نماینده مجلس در پاسخ به اینکه کدام خانه‌ها در شهرهای بزرگ همچون تهران باید مالیات پرداخت کنند، تاکید کرد: در شهر تهران خانه‌ها و باغ‌ویلاهای مجاز و زمین‌های فاقد اعیانی دارای کاربری مسکونی با ارزش بیش از ۲۰ میلیارد تومان باید مالیات پرداخت کنند و خانه‌های زیر ۲۰ میلیارد تومان معاف از مالیات هستند.

همچنین در لایحه بودجه سهم صندوق توسعه ملی از نفت ۴۰ درصد، سهم وزارت نفت از فروش نفت ۱۴/۵ درصد و ۳ درصد هم برای مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته و ۴۲/۵ درصد برای بودجه عمومی تا سقف ۶۰۳ همت می‌شود. اگر دولت نتواند به این میزان نفت بفروشد این مجوز در لایحه آمده که از حساب ذخیره ارزی استفاده کند. او تصریح کرد: مالیات واحدهای تولیدی در سال

اعتبارات پیش‌بینی‌شده برای حوزه دارو در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، ۳۰ درصد افزایش داشته است. در قسمت اعتبارات، هفت‌دریاف به حوزه دارو مربوط می‌شود که اعتبارات سازمان غذا و دارو ۱۰۵ درصد افزایش، پارانه دارو و شیر خشک ۳۶ درصد کاهش، کاهش نرخ ارز ۶۲ درصد کاهش، هیات امنای ارزی ۱۷۸ درصد افزایش و توسعه و تکمیل سامانه‌های ردیابی، رهگیری و کنترل اصالت کالاهای سلامت محور ۵۰ درصد افزایش نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۱ داشته است. مطابق با قوانین بالادستی و سیاست‌های کلی سلامت، برخورداری از خدمات درمانی و دارویی حقی همگانی است و دستگاه‌های اجرایی موظف به اجرای این تکالیف هستند. قانون بودجه یکی از مهم‌ترین قوانینی است که به صورت سالانه اعتبارات مختص به هر حوزه را مشخص می‌کند و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در لایحه بودجه ۱۴۰۲، چهار تبصره اصلی در مورد حوزه دارو درج شده است که شامل الزام استفاده از پایانه فروشگاهی، تقلیل حقوق گمرکی کالاهای اساسی، هدفمندسازی یارانه‌ها، واریز مبالغ حاصل از فروش دارو و تجهیزات و ملزومات به حساب مجزا، تهاثر مطالبات و بدهی‌های مراکز درمانی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان تأمین اجتماعی، سازوکار قیمت‌گذاری دارو و ملزومات پزشکی در بسته پایه بیمه و تعیین تعرفه دارویی مطابق قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور می‌شود. در قسمت اعتبارات هفت‌دریاف به حوزه دارو مربوط می‌شود که در اعتبارات سازمان غذا و دارو ۱۰۵ درصد افزایش، پارانه دارو و شیر خشک ۳۶ درصد کاهش، کاهش نرخ ارز ۶۲ درصد کاهش، هیات امنای ارزی ۱۷۸ درصد افزایش و توسعه و تکمیل سامانه‌های ردیابی، رهگیری و کنترل اصالت کالاهای سلامت محور ۵۰ درصد افزایش نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۱ داشته است.

توجه شود. منظور از مالیات بر واردات در بودجه‌های سنواتی، کل حقوق ورودی ربالی دریافت‌شده از کالاهای وارداتی است که معمولاً شامل حقوق ورودی اخذشده از خودرویی سواری و سایر کالاهای و همچنین حقوق ورودی دستگاه‌های اجرایی و نظایر آن است. سهم مالیات بر واردات از مالیات‌های غیرمستقیم در قوانین مصوب بودجه سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به ترتیب ۳۰، ۳۷، ۳۲، ۲۱، ۳۰ و ۲۸ درصد بوده است. این سهم در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۳۴ درصد تعیین شده است. این مساله، بیانگر نقش مهم مالیات بر واردات در مالیات‌های غیرمستقیم است. مسلماً داشتن نگاه واقع‌بینانه و متناسب با عملکرد سال جاری و با توجه به شرایط و مقتضیات کشور به افزایش احتمال تحقق درآمد مالیات بر واردات پیش‌بینی‌شده منجر می‌شود. بررسی سری زمانی عملکرد درآمد مالیات بر واردات در قوانین بودجه سنواتی طی سال‌های گذشته نیز این ادعا را تایید می‌کند. چالش‌های لایحه بودجه ۱۴۰۲ در حوزه دارو چیست؟ این پرسش موضوع گزارش اخیر مرکز پژوهش‌های مجلس بوده است. براساس گزارش بازوی پژوهشی مجلس،

ایرادات شورای نگهبان به برنامه بودجه ۱۴۰۲

ایرادات شورای نگهبان باعث شد که نمایندگان دو تغییر کلیدی در لایحه بودجه ۱۴۰۲ اعمال کنند. اولین تغییر حذف عبارت ارزش صادراتی بود و جای آن را «نرخ‌های کشف‌شده در بازارهای رسمی» گرفت. بر این اساس نرخ محاسبه ارزش گمرکی کالاهای وارداتی، حقوق ورودی و تسعیر نباید کمتر از نرخ کشف‌شده بازارهای رسمی باشد. دومین تغییر به سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از فروش نفت، گاز و میعانات گازی بازمی‌گشت که قرار شد به ۴۲ درصد افزایش یابد. نرخ محاسبات کلیه ارزش‌های موضوع این قانون از جمله نرخ محاسبه ارزش گمرکی کالاهای وارداتی و حقوق ورودی و تسعیر نباید کمتر از نرخ‌های کشف شده در بازارهای رسمی باشد.

یکی دیگر از اصلاحیه‌های مهم روز گذشته مجلس شورای اسلامی در لایحه بودجه ۱۴۰۲ که برای تامین نظر شورای نگهبان انجام شد، افزایش ۲ درصدی سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز بود. در حالی که در لایحه بودجه ۱۴۰۲ سهم صندوق توسعه ملی از محل مذکور ۴۰ درصد برآورد شده بود، اما با ایراد شورای نگهبان از بندهای الف و ب تبصره (۱) در لایحه بودجه ۱۴۰۲ سهم صندوق توسعه ملی افزایش پیدا کرد.

در همین خصوص مهرداد گودرزوندچگینی، نایب رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس گفت: بر اساس سیاست‌های بالادستی سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز باید سالانه ۲ درصد افزایش پیدا کند، اما دولت اصرار داشت که سهم صندوق توسعه ملی در سال ۱۴۰۲ افزایش نیابد و مجلس با دولت همراهی کرد. دولت اعلام می‌کرد سهم صندوق توسعه ملی تا زمانی که برنامه هفتمم بیاید، همان ۴۰ درصد در نظر گرفته شود. اما با توجه به ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه هفتمم به دولت، دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۲ باید افزایش ۲ درصد را اعمال می‌کرد که این اتفاق نیفتاده بود. او ادامه داد: شورای نگهبان عدم افزایش سهم صندوق توسعه ملی را خلاف برنامه دانست و به همین دلیل از آن ایراد گرفت.

البته در نهایت صندوق توسعه ملی در اختیار دولت است و اگر دولت در جایی ضروری بداند می‌تواند با اذن مقام معظم رهبری از این صندوق استفاده کند.

تدوین ساز و کار مالیاتی برای تأمین کسری بودجه

دریافت «مالیات تورمی»، توان تجهیز واقعی بنگاه‌های اقتصادی را کاهش خواهد داد و این مورد در کنار افزایش قیمت نهاده‌های وارداتی (به دلیل افزایش قیمت ارز) و افزایش قیمت نهاده‌های داخلی (به دلیل تورم)، کاهش توان تولیدی بنگاه‌ها را رقم خواهد زد، در نتیجه با تخلیه این منابع به دلیل مالیات‌ستانی، نیاز به تأمین منابع با استقراض از بانک‌ها (که وضعیت مطلوبی ندارند) افزایش خواهد یافت. این گزاره‌ای است که مرکز پژوهش‌های اتاق ایران در گزارشی به آن اشاره می‌کند. براساس این گزارش، لایحه بودجه سال آینده حاکی از آن است که در شرایط فعلی اقتصاد ایران، فعالیت‌های تولیدی باید فشار اصلی تأمین مالی منابع عمومی دولت را بر دوش بکشند و بیش از پیش در خط‌مقدم مالیات‌ستانی قرار گیرند. افزایش ۱۲۸ درصدی مالیات بر درآمد شرکت‌های غیردولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ که قرار است نسبت به سایر انواع مالیات‌ها، بیشترین میزان از کل درآمد مالیاتی لایحه بودجه را تأمین کند (سه‌می در حدود ۳۰/۹ درصد)، گواهی بر این مدعا است. مداخلات عاقلانه و صحیح دولت‌ها در هر اقتصاد با سه هدف «ارتقای کارایی اقتصادی»، «بهبود توزیع درآمد» و «ثبات بخشی به اقتصاد کلان» صورت می‌گیرد؛ در واقع دولت باید سیاست‌هایی را در پیش بگیرد که نه تنها وضعیت مناسب بودجه و پایداری بلندمدت آن را تضمین کند، بلکه مقوم ظرفیت‌های تولیدی توسعه‌گرا بوده و با تمرکز بر برابری فرصت‌ها، بر کاهش نابرابری‌های درآمدی اهتمام ورزد. در این میان، سیاست‌های مالیاتی به‌عنوان مهم‌ترین جزء از مالیه عمومی، نقش پررنگی در تحقق یا انحراف از اهداف مذکور ایفا می‌کند. بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، حاکی از آن است که لایحه حاضر شامل ملغمه‌ای از بندهای مالیاتی با اهداف متناقض و دارای پیامی جدی برای تولید و بخش خصوصی است.

عدم افزایش بخش‌های کشاورزی و عمرانی

سقف لایحه بودجه ۱۴۰۲ به نسبت بودجه سال گذشته حدود ۴۵ درصد رشد پیدا کرده است. اما بخش‌های اقتصادی همچون بودجه کشاورزی و عمرانی کمترین رشد را در لایحه بودجه ۱۴۰۲ دارند و این امر نگرانی‌هایی را در میان کارشناسان درباره تورم‌زا بودن بودجه ایجاد کرده است. با توجه به عدم رشد متوازن بخش اقتصادی و غیر اقتصادی بودجه سال آینده رحیم زارع، سخنگوی کمیسیون تلفیق تأکید کرد که مجلس بخش‌های اقتصادی و زیرساختی کشور را در اولویت قرار خواهد داد. رحیم زارع سخنگوی کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۲ در پاسخ به این پرسش که با توجه به عدم رشد متوازن بخش اقتصادی و غیر اقتصادی بودجه آیا مجلس به دنبال اصلاح لایحه دولت و در اولویت قرار دادن اقتصاد در بودجه ۱۴۰۲ است، گفت: رشد بودجه بیشتر روی هزینه‌های جاری است. یعنی هزینه‌هایی که اجتناب‌ناپذیر است و دولت باید آن را پرداخت کند. تقریباً بودجه عمومی حدود ۴۰ درصد افزایش داشته است.

او ادامه داد: پروژه‌های عمرانی ۲۶ درصد رشد پیدا کرده است. این در حالی است که پروژه‌های عمرانی باعث حفظ اشتغال و اشتغال‌زایی می‌شود. همچنین عدم رشد بخش اقتصادی بودجه منجر به تورم می‌شود. سخنگوی کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۲ تصریح کرد: صندوق بین‌المللی پول تورم در ایران را ۴۰ درصد و بانک جهانی تورم را ۴۲/۵ درصد پیش‌بینی کرده‌اند و به نظر می‌رسد این پایه و اساس لایحه بودجه ۱۴۰۲ است.

بازار پول

رفاه در دوردست

رفاهی و سطح اشتغال شرایط مناسب‌تری نسبت به جامعه جوان دارند. بنابراین جدایی این جوانان از رفاه اقتصادی می‌تواند به‌عنوان یکی از ریشه‌های اصلی ناآرامی‌ها مدنظر سیاستگذاران قرار گیرد.

از سوی دیگر جوانان ایرانی در تجربه‌اندوزی از سال‌های تحصیل خوب عمل کرده‌اند؛ اما در کسب مهارت‌های مولد که همان سرمایه انسانی است و چشم‌انداز شغلی فرد را بهبود می‌بخشد، عملکرد ضعیف‌تری داشته‌اند. از سال ۱۹۸۴ (۱۳۶۲)، میانگین سنوات تحصیلی جوانان ۲۰ ساله از ۵ سال به ۱۲ سال افزایش یافته است. براساس داده‌های نظرسنجی، ۳۸ درصد از زنان بیست‌ساله دارای تحصیلات عالی هستند، در حالی که این رقم برای مردان در همان گروه سنی ۳۳ درصد است. نکته ناامیدکننده این است که بهبود آموزش باعث افزایش شانس

با بررسی روندهای آماری رابطه سهم جامعه جوان از فعالیت‌های اقتصادی در می‌یابیم که یکی از ریشه‌های اصلی رویدادهای اخیر، جاماندگی جمعیت جوان از فعالیت‌های اقتصادی بوده است. بخش قابل توجهی از جمعیت جوان به‌دلیل هزینه‌های بالای مسکن، نبود زیرساخت‌های مناسب برای ورود به بازار کار و عدم کسب مهارت‌های لازم در زمان تحصیل نتوانسته‌اند که از خانواده خود مستقل شوند و جذب فعالیت‌های اقتصادی شوند. این موضوع باعث شده است که جوانان برای تشکیل خانواده نیز با چالش جدی روبه‌رو شوند. مطابق آمارهای این پژوهش، در سال ۱۳۹۹، ۳۸/۵ درصد از مردان و ۳۳/۶ درصد از زنان در گروه سنی ۲۵ تا ۳۴ سال، با والدین خود زندگی می‌کردند. همچنین این آمار نشان می‌دهد که گروه‌های سنی میان سال یا مسن، از نظر وضعیت‌های

از جمعیت زیر خط فقر قرار دارد؟ آن گزارش پاسخ می‌دهد، به‌دلیل تورم عمومی بسیار بالا و افت چشمگیر درآمد سرانه - بیش از ۳۰ درصد - در دهه ۹۰، به میزان ۳۱/۵ درصد از جمعیت ایران نتوانست از پس حداقل هزینه‌های زندگی در سال ۱۴۰۰ برآید. اما یک پرسش دیگر وجود دارد؛ اینکه «سقوط میانگین کالری در سفره خانوارها» از روزی حدود ۲۷۰۰ کیلوکالری در سال ۹۰ به حدود ۲۱۹۰ کیلوکالری در ۱۴۰۰ - کف کالری مورد نیاز بدن - تحت تاثیر کدام‌یک از هزینه‌های زندگی رخ داده است؟ بررسی‌ها برای پاسخ این پرسش نشان می‌دهد، «ابرهزینه اجاره مسکن» در نیمه دوم دهه ۹۰ با یک جهش شدید همراه می‌شود؛ به این معنا که تورم سالانه اجاره در سال‌های ۹۹ و ۱۴۰۰ از ۴۰ درصد فراتر می‌رود. پیامد این صعود تاریخی، «رژیم تاریخی در سفره غذای خانوار» است که به شکل «کاستن از خوراک اصلی برای پوشش هزینه غیرقابل جبران مسکن» رقم خورد. اجاره‌نشین‌ها در مواجهه با «نامعادله افزایش بیشتر هزینه مسکن نسبت به افزایش کمتر درآمد سالانه»، چاره‌ای ندارند جز اینکه از سایر هزینه‌های ضروری زندگی - حتی غذا - فاکتور بگیرند.

اشتغال آنها نشده است. نرخ بیکاری جوانان در حال افزایش بوده و اکنون چندین برابر نرخ بیکاری در گروه‌های سنی بالاتر است. نرخ بیکاری زنان و مردان از سال ۲۰۰۰ (۱۳۷۹) افزایش قابل توجهی داشته و در سال‌های اخیر به حدود ۳۰ درصد برای مردان و حدود ۵۰ درصد برای زنان رسیده است. تقریباً در همین بازه زمانی، نرخ بیکاری برای زنان جوان از مردان جوان بیشتر شده است. عوامل مختلفی برای این تغییرات وجود دارد؛ اما مسلماً نسبت روبه‌افزایش جوانان در اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی (اواخر دهه ۷۰ شمسی) و رشد ضعیف اقتصادی بر اثر تحریم‌ها پس از سال ۲۰۱۰ (۱۳۸۹) بسیار تاثیرگذار بوده‌اند. این نرخ‌ها با این فرضیه مطابقت دارد که گذار به اشتغال برای جوانان ایرانی در طول زمان سخت‌تر شده است. نرخ بیکاری برای ایرانیان مسن (سنین ۴۰ تا ۵۹ سال) نیز افزایش یافته اما درصد آن بسیار کمتر از جوانان بوده و این نرخ برای این گروه از ۶ درصد به ۸ درصد رسیده است.

نتایج «پایش فقر در سال ۱۴۰۰»، حاوی دست‌کم دو هشدار اقتصادی به سیاستگذار بود؛ «سطح بالای نرخ فقر در ایران» و «سقوط میانگین کالری سرانه دریافتی ایرانیان». چرا حجم قابل توجهی

مالیات تیغ دولبه سیاستگذاری؟!

بسیار از فعالان اقتصادی معتقدند که برهه تورمی فعلی کشور، زمان مناسبی، برای اجرای طرح مالیات بر عایدی سرمایه نیست؛ زیرا دریافت مالیات بر عایدی سرمایه، نیازمند ثبات اقتصادی، سرمایه اجتماعی لازم و محبوبیت سیاسی دولت مجری، تورم‌های پایین و... است. گزارش مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، ایرادات شور دوم طرح مالیات بر عایدی سرمایه را مورد بررسی قرار داده است. بر اساس این تحلیل، «حذف سهام از دایره شمول مالیات بر عایدی سرمایه» و «مالیات‌ستانی از تورم» از جمله ایرادات طرح به شمار می‌رود. بررسی‌ها حاکی از آن است که با اوج‌گیری تحریم‌های نفتی و بانکی دهه ۹۰ به لحاظ آمارهای رشد اقتصادی، یکی از بدترین دهه‌های اخیر اقتصاد ایران بوده است. این روند باعث شده است که درآمد سرانه ایرانی‌ها نیز روند نزولی را ثبت کند. در کنار کوچک شدن کیک اقتصاد، نرخ فقر مطلق نیز روند صعودی به خود گرفته است. برخی معتقدند که در شرایط کنونی سیاست‌های بازتوزیع درآمد، نظیر مالیات می‌تواند موجب کاهش فقر شود. در مقابل، عمده کارشناسان اقتصادی تاکید می‌کنند که کوچک شدن کیک اقتصادی، تمام دهک‌های درآمدی را متاثر کرده و در عین حال بیشترین اثر را بر دهک‌های کم‌درآمد و آسیب‌پذیر گذاشته است. افت درآمدهای نفتی، تورم‌های بالا و مداوم و کاهش سرمایه‌گذاری، باعث اختلال در حرکت اقتصاد کشور شده است. در مقابل کشور چین به‌عنوان یکی از مهم‌ترین الگوهای فقرزدایی، توانسته است با بهبود فضای کسب‌وکار یکی از سریع‌ترین رشدهای اقتصادی در دو دهه اخیر را ثبت کند، تا جایی که نرخ فقر مطلق را به حدود صفر کاهش دهد.

در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی را دارند، می‌توانیم به خود اجازه دهیم که نوع نگرش علم اقتصاد به موضوع مالیات را از بااهمیت‌ترین جنبه‌های قوانین مالیاتی بدانیم.

در این بازه مسوولان اقتصادی عنوان کردند که راه مهار نوسان قیمت‌ها، تصویب طرح مالیات بر عایدی سرمایه است و سیاستگذار می‌تواند با تصویب این طرح، هم جلوی سوداگری در بازار دارایی‌ها را بگیرد و هم برای بودجه کسب درآمد کند. از نگاه کارشناسان، چند نقد به این نگاه وجود دارد. نخست اینکه در کشورهای دیگر از ابزار مالیاتی برای کسب درآمد از فعالیت سفته‌بازی گروهی از افراد استفاده می‌کنند که توانسته‌اند از ظرفیت‌ها و زیرساخت‌ها بهره ببرند و در نتیجه بخشی از درآمد واقعی خود از این راه (درآمد اسمی منهای تورم) را به دولت اعطا می‌کنند.

مالیات و قوانین مالیاتی از بااهمیت‌ترین نهادهای یک کشور هستند و در کنار قوانینی مانند قانون تجارت، قانون مدنی و امثالهم نظام انگیزشی و قواعد بازی برای فعالیت اقتصادی اشخاص را شکل می‌دهند. به‌طور معمول، همه قوانین و از جمله قوانین مالیاتی جنبه‌های مختلفی دارند و لذا در حوزه علوم متعددی مانند اقتصاد، حقوق، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، مدیریت و حسابداری قابل تحلیل و موشکافی هستند. به‌طور طبیعی، یک اقتصادخوانده فقط به خود حق می‌دهد که با استفاده از عینک علم اقتصاد به موضوع قوانین مالیاتی بنگرد و به‌طور طبیعی نوع نگرش خود به مساله مالیات را کامل و فاقد نقص نمی‌داند. اما اگر بپذیریم که سطح تولید، درآمد، مصرف و چگونگی توزیع آنها نقش مسلط در شکل دادن به تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی چه

حال آنکه افزایش اسمی دارایی‌ها در ایران معلول تورم بوده است و آحاد اقتصادی به دلیل حفظ ارزش دارایی به بازارهای دارایی پناه می‌برند. ابهام دیگر این است که آیا سرمایه‌گذاری در بخش واقعی به جای بازارهای دارایی می‌تواند عایدی همسنگ این بازارها را ایجاد کند یا خیر؟ بنابراین به نظر می‌رسد در شرایط تورمی هزینه مالیات بر عایدی سرمایه، در بخش قیمت‌های مصرف‌کننده منعکس می‌شود و به جای نقش بازدارنده خود عاملی برای رشد قیمت‌ها خواهد بود. از طرفی مشکل اصلی و اساسی طرح مالیات بر عایدی سرمایه موجود آن است که به موضوع یادشده توجهی ندارد و در یک اقتصادی که برای نیم قرن دارای تورم مستمر دورقمی است، وضع می‌شود. مردم در چنین اقتصادی برای در امان نگه داشتن پس‌اندازهای خود از تورم به دارایی‌های متصل به تورم پناه می‌برند. هرچند امروز دولت عنوان می‌کند که تورم را از عایدی بیرون می‌آورد؛ اما مساله این است که تفکیک افزایش قیمت به دو بخش ناشی از تورم و غیرتورم بسیار دشوار و پرهزینه است.

متوجه سازنده‌ها نیست، بلکه موجرها هم مطابق قانون قدیمی، بابت اجاره‌داری مکلف به پرداخت مالیات هستند. اما چند خانه‌ای‌ها که هیچ رغبتی به عرضه واحدها به بازار مصرف ندارند، از مالیات معاف هستند. تبعیض مالیاتی بین دو گروه «فعالیت‌های مولد و خدماتی» و «سفته‌بازی و ملاکی»، مستاجرها را به بازنده دوم مالیات ملکی وارونه تبدیل کرده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، رگولاتوری وارونه در بازار مسکن با ابزار مالیات، تنها به باخت «جریان مولد ساختمانی» محدود نمی‌شود؛ بلکه «مستاجرها» به عنوان آسیب‌پذیرترین طیف مصرفی در این بازار نیز از این موضوع آسیب می‌بینند. این آسیب که در سال‌های گذشته تاکنون در نتیجه هزینه صفر ملاکی و انجماد ملکی برای سفته‌بازهای بازار مسکن از یکسو و الزام سازنده‌ها و موجرها به پرداخت مالیات ناشی از فعالیت در عرصه ساخت‌وساز و عرضه ملک به بازار اجاره، وجود داشته است در شرایط فعلی بازار مسکن نمود بیشتری پیدا کرده است.

همچنین این طرح مردم را به سوی معاملات غیررسمی و اقتصاد زیرزمینی یا خروج سرمایه از کشور سوق می‌دهد. علاوه بر آن در اقتصادی که به دلیل ناطمینانی‌های گسترده، میل به سرمایه‌گذاری در آن اندک است و سرمایه‌گذاری‌های جدید جبران استهلاک سرمایه‌گذاری‌های قبلی را هم نمی‌کند وضع مالیات بر عایدی سرمایه خودزنی است. سفته‌بازی با درمان تورم کنترل می‌شود نه با مالیات بر عایدی سرمایه. وضع مالیات بر عایدی سرمایه در اقتصادی با مختصات اقتصاد ایران، حتی ممکن است به نوسانات و شوک‌های بیشتر قیمتی که کنترل آن هدف چنین مالیاتی عنوان می‌شود، بینجامد؛ چون احتمال زیادی دارد که بخش‌های بیشتری از جامعه با هدف خنثی کردن اثر مالیات مذکور به سفته‌بازی متوسل شوند. مالیات‌های ملکی به جای آنکه با اولویت «دریافت از فعالیت‌های غیرمولد»، اصلاح شود، همچنان بر «فعالیت‌های مولد و خدماتی بخش مسکن» متمرکز است. تبعات این وارونگی فقط

مسکن پایه‌ریزی شده، عنوان می‌کند که در این طرح خانوار دارای ۴ ملک، از این مالیات معاف است. پیش‌تر، خانوارهای دارای سه خانه خالی از سکنه نیز در قانون مصوب مربوطه، از این مالیات معاف بودند. شوخی مالیاتی در بازار دچار به رکود تورمی، فقط به این دو ختم نمی‌شود. تکرار رقم درآمدی (مبلغ ثابت) از محل مالیات بر خانه گران در سه بودجه سالانه، علامت سوم از ضعف سیاست است. راه اصلی مهار تورم مسکن، بیرون این بازار است. در این راستا بازوی پژوهشی مجلس توسعه صنعت پتروشیمی و ارتباط آن با قوانین حمایتی مالیاتی و میزان مالیات پرداختی را بررسی کرده است. این گزارش ۲۰ نمونه از واحدهای پتروشیمی کشور را مورد مقایسه قرار داده است که نتایج آن نشان می‌دهد رویکرد اصلی قوانین مالیاتی به رشد حجمی تولید منتهی شده و این موضوع موجب غفلت از منطق توسعه در این صنعت استراتژیک شده است.

از سوی دیگر قانون مالیات بر عایدی مسکن در ابتدای امر اجاره‌نشینان و قشر ضعیف جامعه را تحت فشار قرار می‌دهد. زیرا در نهایت مالک اجاره‌بها را افزایش می‌دهد تا درصدهای مالیاتی خود را پوشش دهد و مالیات بر عایدی سرمایه را به این نحو بپردازد. این عده معتقد هستند استفاده از ابزار مالیات برای تنظیم بازارها یا تامین درآمد برای بودجه یا هر دو حالت نرمال مفید است و کشورهای توسعه‌یافته از این ابزار تامین مالی برای رشد و توسعه بازار کشور خود استفاده می‌کنند. منتها نکته مورد توجه این است که شرایط اقتصادی و بازار مسکن ایران متفاوت است و ساختارهای اقتصادی ما هرگونه کاهش یا افزایش مالیات را نمی‌پذیرد و شاید اعمال این سیاست‌ها نتیجه معکوس دهد. از طرفی در بازار آزاد و شفاف اعمال چنین قوانینی مانند مالیات بر عایدی سرمایه ثمربخش است. سریال «مالیات‌نستانی» طرح مالیات بر عایدی سرمایه که با هدف مهار تورم

حکمرانی به هدایت این صنایع جهت تحقق اهداف کلی خود می‌پردازند. دست آخر تیغ مالیات به شاه‌رگ رسانه‌ها هم نزدیک شد، مدیران مسوول رسانه‌ها نسبت به تبعات تصمیم جدید مالیاتی در لایحه بودجه ۱۴۰۲ هشدار دادند. مقرر شده است معافیت مالیاتی رسانه‌ها در سال آینده حذف شود. این مواجهه دولت با مطبوعات و خبرگزاری‌ها آن هم در شرایط فعلی که جامعه بیش از هر زمان دیگری به «اطلاع‌رسانی درست و کامل توسط رسانه‌های داخلی مرجع» نیازمند است، باعث سنگین‌تر شدن بار هزینه‌ای رسانه‌ها و تعطیلی زنجیره‌ای آنها خواهد شد. مدیران مسوول رسانه‌ها با هشدار درباره تبعات شلیک مالیاتی به حوزه اطلاع‌رسانی تصویب نهایی این تصمیم را پاس‌گل به رسانه‌های فارسی‌زبان خارج از کشور دانستند.

بررسی روند پیشرفت زنجیره ارزش صنایع نفت و پتروشیمی در لوای هدایت قوانین مادر و بالادستی به صورت مصداقی و آماری نشان داده شده که قوانین و اصلی‌ترین آنها قوانین مالیاتی، تاکنون اگرچه موجبات رشد کمی این صنعت را فراهم کرده اما از توسعه محصولات با ارزش افزوده بیشتر و متنوع جلوگیری کرده است. بر اساس آمارهای موجود نتیجه گرفته شده که هر واحد «پتروشیمی که سهم بیشتری در تامین نیاز داخل به محصولات پتروشیمی و تکمیل زنجیره ارزش آن داشته، مشمول مالیات بیشتری شده است». بخش پژوهشی خانه مردم در این گزارش ابتدا به لزوم توسعه متوازن و هدفمند صنایع پایین‌دستی نفت و گاز و تولید محصولات با توجه به نیاز بازار داخلی و جهانی، اشاره و در ادامه تاکید کرده که در دنیا به صورت غیرمستقیم و با استفاده از ابزارهای

نگاه تاریخی به رشد اقتصادی ویتنام و بنگلادش

اقتصاد ویتنام در سه دهه گذشته تحول شگرفی را تجربه کرده است. این تحول باعث شد، یک اقتصاد کشاورزی فقیر با محدودیت‌های مبادله داخلی به یک اقتصاد پیشرو و برند در تولید صنعتی در دو دهه اخیر با مشارکت بخش خصوصی و شرکت‌های فراملیتی تبدیل شود. اقتصادی که از یکسو بر آشتی با جهان و استفاده از ظرفیت‌های فناورانه و مالی رو به گسترش اقتصاد جهانی و از سوی دیگر، بر اصلاحات داخلی و تشویق شرکت‌های خصوصی و ارائه مشوق‌های سیاسی استوار است. رشد سهم بخش خصوصی داخلی و سرمایه‌گذاری خارجی در تولید صنعتی از دهه ۹۰ میلادی مویید این قضیه است. توسعه اقتصادی ویتنام در این سه دهه مبتنی بر دو رخداد مهم بوده است. نخست، تحول اقتصادی از یک ساختار ناکارآمد و شرکت‌های دولتی به ساختار مولد، شرکت‌های دولتی و خصوصی و شرکت‌های تحت مالکیت خارجی. دوم، تحولات مثبت ساختار سیاسی که به دنبال تحول و توسعه در ساختار اقتصادی کشور ایجاد شده است.

رشد اقتصادی ویتنام در ۲۰۲۲، به ۸ درصد رسید و در رقابت با دیگر کشورهای شرق آسیا، صدرنشین شد. این کشور در سال ۲۰۲۲ به میزان ۳۷۱ میلیارد دلار صادرات داشته که این میزان نشان‌دهنده رشد ۱۰ درصدی در طول یک سال است. مطابق آمارها، بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار از این صادرات به آمریکا بوده است. این کشور ۹۸ میلیون نفری، در سه دهه اخیر رشد اقتصادی متوسط ۶/۸ درصدی و تورم ۶ درصدی را ثبت کرده است. اما راز موفقیت اقتصادی کشور نسبتاً کوچک شرقی چیست؟ مرکز پژوهش‌های مجلس در یک گزارش، سیاست‌های توسعه‌ای ویتنام را ارزیابی کرده است. بر اساس یافته‌های این گزارش، برنامه‌های توسعه به‌تنهایی نمی‌توانند محرک اصلاحات و رشد اقتصادی باشند. این کشور پس از اتکای هرچه بیشتر به مکانیسم‌های بازار، اعطای آزادی عمل به واحدهای اقتصادی محلی و به حداقل رساندن دخالت‌های دولت مرکزی در تجارت توانست در مسیر توسعه قدم بگذارد. پس از اتخاذ این تصمیم‌ها، برنامه‌های توسعه نیز توانستند در هماهنگی امور ایفای نقش کنند.

این رشد در حالی رقم خورده است که بر اساس اعلام رئیس صندوق بین‌المللی پول یک‌سوم اقتصاد جهان در سال میلادی جاری تحت تأثیر رکود اقتصادی قرار خواهد گرفت. او هشدار داد که جهان در ۲۰۲۳ سال سخت‌تری را نسبت به ۱۲ ماه گذشته تجربه خواهد کرد.

در این راستا و براساس گزارشی از فایننشال تایمز، کریستالینا جورجیوا در مصاحبه‌ای به شبکه سی‌بی‌اس آمریکا گفت، ایالات متحده، اتحادیه اروپا و چین همگی به‌طور همزمان کاهش سرعت رشد اقتصادی را تجربه می‌کنند و ما انتظار داریم یک‌سوم اقتصاد جهان در رکود باشد.

بنگلادشی‌ها نیز ساختار اقتصادی خود را در ۳ دهه گذشته تغییر داده و از مزایای سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در بخش پوشاک و منسوجات بهره برده و بر چالش‌هایی مانند بحران‌های مالی جهانی غلبه کرده است. در سال ۲۰۱۵، اقتصاد بنگلادش تحت طبقه‌بندی بانک جهانی به سطح «درآمد متوسط» دست یافت و رشد متوسط ۵ تا ۶ درصد در فاصله ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰، به کاهش چشمگیر تعداد افرادی که پایین‌تر از خط فقر زندگی می‌کردند، کمک کرد. مبادله سیاسی گسترده با گروه‌های سازمانی طبقه متوسط و حمایت ساختار قدرت از توسعه صنعتی در بخش‌های دارای مزیت نسبی همچون صنعت پوشاک برای ایجاد و افزایش منابع، کلید درک معجزه بنگلادشی است. نکته مهم این است که بنگلادش در زمان استقلال با بحران کمبود منابع مواجه بود. بنابراین کاملاً طبیعی بود که حرکت به سمت صنایع دارای مزیت نسبی در دستور کار قرار گیرد.

رئیس صندوق بین‌المللی پول یک‌سوم اقتصاد جهان در سال میلادی جاری تحت تاثیر رکود اقتصادی قرار خواهد گرفت. او هشدار داد که جهان در ۲۰۲۳ سال سخت‌تری را نسبت به ۱۲ ماه گذشته تجربه خواهد کرد. در این راستا و براساس گزارشی از فایننشال تایمز، کریستالینا جورجیوا در مصاحبه‌ای به شبکه سی‌بی‌اس آمریکا گفت، ایالات متحده، اتحادیه اروپا و چین همگی به‌طور همزمان کاهش سرعت رشد اقتصادی را تجربه می‌کنند و ما انتظار داریم یک‌سوم اقتصاد جهان در رکود باشد.

بنگلادشی‌ها نیز ساختار اقتصادی خود را در ۳ دهه گذشته تغییر داده و از مزایای سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در بخش پوشاک و منسوجات بهره برده و بر چالش‌هایی مانند بحران‌های مالی جهانی غلبه کرده است. در سال ۲۰۱۵، اقتصاد بنگلادش تحت طبقه‌بندی بانک جهانی به سطح «درآمد متوسط» دست یافت و رشد متوسط ۵ تا ۶ درصد در فاصله ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰، به کاهش چشمگیر تعداد افرادی که پایین‌تر از خط فقر زندگی می‌کردند، کمک کرد. مبادله سیاسی گسترده با گروه‌های سازمانی طبقه متوسط و حمایت ساختار قدرت از توسعه صنعتی در بخش‌های دارای مزیت نسبی همچون صنعت پوشاک برای ایجاد و افزایش منابع، کلید درک معجزه بنگلادشی است. نکته مهم این است که بنگلادش در زمان استقلال با بحران کمبود منابع مواجه بود. بنابراین کاملاً طبیعی بود که حرکت به سمت صنایع دارای مزیت نسبی در دستور کار قرار گیرد.

افزایش سود بانکی منجر به اخطار تعطیلی شعب شد اما ...

گزارش‌ها حاکی از آن است که فضای رقابتی بین بانک‌ها وارد فاز جدیدی شده؛ تا جایی که برخی بانک‌های دولتی نرخ سود سپرده را به ۲۵ درصد هم افزایش دادند. این رویکرد واکنش‌های متعدد بانک مرکزی را به دنبال داشت، به طوری که بانک مرکزی بانک‌ها و موسسات اعتباری متخلف را به برخورد‌های قانونی مانند تعطیلی شعب، بازنگری در سقف رشد ترازنامه و توقف یا کاهش سطح ارائه برخی از خدمات تهدید می‌کرد. اما این شروعی بر تدوین قانون جدید بود شورای پول و اعتبار، به شکل رسمی منوی نرخ سود سپرده و تسهیلات بانکی را به‌روز کرد. و از افزایش نرخ سود سپرده یک‌ساله خبر داد، که با تایید شورای پول و اعتبار این نرخ به سطح ۲۰/۵ درصد افزایش یافت. نکته دیگر در اقدام جدید سیاستگذار پولی، احیای نرخ‌های سود سپرده بلندمدت است؛ به نحوی که سپرده با سررسید دوساله ۲۱/۵ درصد و بلندمدت با

بانک مرکزی در نیمه دی ماه در اطلاعیه‌ای با عنوان تعطیلی شعب متخلف در عدم رعایت نرخ سود بانکی اعلام کرد: «سود سپرده‌های سالانه تا سقف ۲۰ درصد مجاز است و بیش از آن تخلف محسوب می‌شود، همچنین بانک‌ها می‌توانند نسبت به انتشار اوراق گواهی سپرده عام با نرخ سود ۲۳ درصد سالانه براساس سهمیه ابلاغی اقدام کنند.» در این باره دبیر شورای هماهنگی بانک‌های دولتی در گفت‌وگو با «دنیای اقتصاد» افزایش نرخ سود بانکی یک‌ساله به ۲۰ درصد را تایید کرد. براساس تصمیمات گرفته‌شده قرار شد از آغاز هفته جاری تمام بانک‌های کشور بر رعایت نرخ سود مصوب پایبند باشند. این مساله از این رو حائز اهمیت است که در ماه‌های اخیر بانک‌ها برای ترغیب مشتریان به سپرده‌گذاری به پرداخت سودهای بالاتری مبادرت می‌کردند. در هفته‌های اخیر و با اعطای مجوز انتشار اوراق گواهی سپرده یک‌ساله با سود ۲۳ درصد، برخی از

تورمی بالا است، جذابیت سپرده‌های عادی را کاهش خواهد داد. در عین حال نرخ سود کوتاه‌مدت سپرده‌هاست که می‌تواند بر انتظارات اثر بگذارد و نقشی کلیدی در مواجهه با تورم برعهده دارد. در حال حاضر بازارهای دارایی نظیر ارز و سکه، بازدهی بالایی دارند و باید قدرت رقابت سپرده‌ها در کوتاه‌مدت با این بازارها حفظ شود. نکته مهم دیگری که باید به آن توجه داشت، این است که اعلام سیاست‌های نرخ سود سپرده یکسان برای تمام بانک‌ها روشی مرسوم در دنیا نیست و سیاستگذار باید به سمتی برود که از طریق نرخ سود معیار در بازار بین بانکی سیاست‌های انقباضی و انبساطی را تغییر دهد تا بانک‌ها و موسسات اعتباری با توجه به ریسک خود بر اساس نرخ سود معیار، نرخ سود سپرده و تسهیلات را تنظیم کنند.

سررسید سه‌ساله ۲۲/۵ درصد سود کسب می‌کند. این اقدام اگرچه دیر هنگام رخ داد، اما افزایش نرخ سود در شرایط تورم بالا می‌تواند تا حدودی از شدت نرخ سود منفی حقیقی بکاهد و تعادل را به منابع و مصارف بانک‌ها بازگرداند. افزایش نرخ سود تسهیلات نیز می‌تواند تا حدودی از شدت تقاضای اعتبار بکاهد. اما موضوعی که در بخشنامه جدید مورد توجه قرار گرفته، کاهش نرخ سود سپرده کوتاه‌مدت از ۱۰ به ۵ درصد است. شاید سیاستگذار با این تفکر که از جذابیت سپرده‌های عادی بکاهد و به جذابیت نرخ سود بلندمدت بیفزاید، اقدام نامتقارن تغییر نرخ سود سپرده را انجام داده است. حال آنکه کارشناسان معتقدند که این موضوع قدرت ماندگاری سپرده‌های کوتاه‌مدت را کاهش می‌دهد و در شرایطی که انتظارات

تورم به روایت مرکز آمار ایران

حذف ارز ترجیحی، تورم ماهانه دی‌ماه از آبان سال ۹۹ به این سو، بی‌سابقه است. مطابق بررسی‌ها، «حمل‌ونقل» و «سبزیجات» دو بخشی بودند که در دی‌ماه تورم ماهانه نزدیک به ۱۲ درصد را ثبت کردند. بررسی آمار تورم نقطه به نقطه به نقطه نیز نشان می‌دهد که این شاخص در دی‌ماه به سطح ۱/۳ درصدی رسیده و برای خوراکی‌ها سطحی نزدیک به ۷۰ درصد را به ثبت رسانده است؛ تورم کالاهای غیرخوراکی و خدمات نیز از ۴۰ درصد گذشت. با توجه به شرایط انتظارات تورمی، صعود تورم در دی‌ماه یک زنگ هشدار برای سیاست‌گذاران محسوب می‌شود. در میان گروه‌های مختلفی که در دی‌ماه افزایش قیمت داشته‌اند، دو کالای مهم گوشت قرمز و دارو نیز به چشم می‌خورند. بر این اساس تورم برای دو گروه عمده کالاهای «خوراکی، آشامیدنی و دخانیات» و کالاهای «غیرخوراکی و خدمات» محاسبه و منتشر می‌شود. آمارها حاکی از آن است که در دی‌ماه سال جاری قیمت کالاهای خوراکی با افزایش ۱/۴ درصدی مواجه شده است. این در حالی است که در آذرماه این عدد صفر به ثبت رسیده بود. این افزایش قابل توجه به خوراکی‌ها محدود نبود و در همین دوره

سال ۱۴۰۱ مانند چهار سال اخیر با تورم بالای ۴۰ درصد در حال خاتمه یافتن است. این موضوع نشان می‌دهد حتی اگر ما از تورم بیزار هم باشیم، تا زمانی که نیروی بنیادی تورم برقرار است، تورم نیز برقرار است چون قوانین علم اقتصاد ماهیتی مشابه قوانین طبیعی دارند و وقوع مقدماتی با احتمال بسیار بالا نتایج مشخصی را به بار می‌آورد. بنابراین هیچ امر غیرعادی و غیرقابل توضیحی در مورد تورم سال ۱۴۰۱ وجود ندارد. البته لازم است اشاره شود که بخشی از تورم سال ۱۴۰۱ مرتبط با حذف ارز ترجیحی بود که در واقع نوعی تورم به تاخیر افتاده محسوب می‌شود و بخشی هم متأثر از شوک ارزی که بر اثر تشدید خروج سرمایه رخ داد. دلیل اشاره به این موضوع هم آن است که رشد نقدینگی در سال ۱۴۰۱ کاهش یافته است هرچند هنوز رشد نقدینگی بالاتر از متوسط تاریخی آن است و نمی‌توان با رشد نقدینگی کل تورم سال ۱۴۰۱ را توضیح داد. نرخ تورم ماهانه در دی‌ماه به ۳/۴ درصد افزایش نسبت به آذرماه افزایش را نشان داد. با در نظر نگرفتن آمار تورم خرداد و تیرماه به دلیل اثر

به ماه سال ۱۳۹۷، ۲۶/۵ درصد، سال ۱۳۹۸، ۳۴ درصد، سال ۱۳۹۹، ۳۶ درصد، سال ۱۴۰۰، ۴۱ درصد و متوسط ۱۰ ماهه ۱۴۰۱، ۴۸ درصد بوده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، اولاً از تورم متوسط حدود ۱۸/۵ تا ۲۰ درصد به میزان قابل توجهی فاصله گرفته‌ایم؛ ثانیاً، رژیم تورمی جدید، کاملاً آهنگ افزایشی دارد. در واقع، تورم ۱۰ ماهه سال ۱۴۰۱، بدون تردید، قله تورمی اقتصاد ایران، پس از سال‌های ۱۳۲۱ و ۱۳۲۲ محسوب می‌شود. در طول ۲۵۰ ماه گذشته، تنها ۱۵ ماه تورم ماهانه بیش از ۴ درصد بوده که ۱۲ ماه آن از ۱۳۹۷ به بعد اتفاق افتاده و ۳ ماه آن به‌تنهایی در ۱۰ ماه سال ۱۴۰۱ بوده است.

در سوی دیگر مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری در گزارشی به تحلیل ریشه‌های رشد نقدینگی و اثرات اجزای آن بر نرخ تورم پرداخت. بر این اساس سه عامل انتظارات بالا، حذف ارز ترجیحی و رشد قابل توجه شبه‌پول ناشی از سیاست‌های انقباضی عوامل دخیل در افزایش سطح قیمت‌ها هستند که تنها مورد سوم ریشه پولی برای تورم است. این گزارش در ابتدا به توضیح اجزای مختلف نقدینگی پرداخته و سپس عوامل پولی موثر بر تورم طی یکسال گذشته را بررسی کرده است. بر این اساس تأثیر انقباض پولی بر کانال رشد شبه‌پول، بالا بودن انتظارات تورمی و از کار افتادن ابزار نرخ بهره، افزایش رشد پول از کانال شوک‌های قیمتی، تسهیلات تکلیفی بانک‌ها در بودجه و در نهایت اضافه‌برداشت بانک‌ها عمده عواملی هستند که این گزارش آنها را مورد بررسی قرار داده است.

زمانی تورم ماهانه کالاهای غیرخوراکی و خدمات از سطح ۳/۳ درصدی به ۵/۵ درصد افزایش یافت. آمارها در بخش تورم نقطه به نقطه نیز از روند مشابهی برخوردار بود و هر دو گروه کالاها با افزایش تورم مواجه شده‌اند. بر این اساس کالاهای خوراکی در دی‌ماه تورم ۶۹/۲ درصدی را تجربه کردند که در مقایسه با تورم نقطه به نقطه آذر حدود ۴ واحد درصد افزایش داشته است. در بخش کالاهای غیرخوراکی و خدمات نیز مسیر افزایشی قیمت‌ها با سرعت بیشتری تداوم یافت و نرخ تورم از سطح ۳۸/۹ درصدی آذرماه به ۴۱/۲ درصد رسید.

ایران در حدود ۴ دهه، به‌طور متوسط، تورمی در حدود ۱۸ تا ۲۰ درصد داشته و از این نظر به‌عنوان اقتصادی با تورم مزمن شناخته می‌شود. به خاطر طولانی شدن این نوع تورم، ما امروز مزمن‌ترین تورم جهان را داریم. دلایل زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد بسیاری از نارسایی‌های عمیق اقتصاد ایران، مانند رشد پایین همراه با نوسان، نرخ رشد پایین سرمایه‌گذاری، وابستگی به نفت و حتی نوسانات بزرگ نرخ ارز، ناشی از وجود همین تورم مزمن و به‌ویژه واکنش‌های دولت‌ها به آن بوده است. شواهد آماری نشان می‌دهد که مشخصاً نیمه سال ۱۳۹۷، از نظر شدت تورم، یک نقطه چرخش (turning point) برای اقتصاد ایران بوده است؛ به‌گونه‌ای که رژیم تورمی کشور از یک تورم نسبتاً ثابت بالا (در حدود ۲۰ درصد) به یک تورم فزاینده تغییر وضعیت داده است. بر اساس آمارهای منتشرشده توسط مرکز آمار ایران، متوسط تورم نقطه به نقطه ماه

ایران از نگاه بانک جهانی

جهان را به سمت رکود سوق دهد. به گفته بانک جهانی، این اولین بار در طول بیش از ۸۰ سال است که دو رکود جهانی در یک دهه رخ می‌دهد. انتظار می‌رود رشد اقتصاد جهانی در ۲۰۲۳ کاهش چشمگیری داشته باشد و به ۱/۷ درصد برسد؛ به طوری که سومین رشد ضعیف اقتصاد جهان در نزدیک به سه دهه گذشته خواهد بود. این نرخ رشد ۱/۳ درصد نسبت به پیش‌بینی قبلی بانک جهانی پایین‌تر است. رشد اقتصادی در ۲۰۲۴ نیز ۲/۷ درصد پیش‌بینی شده است. براساس پیش‌بینی‌های این گزارش، انتظار می‌رود پس از اوج‌گیری تورم جهانی در ۲۰۲۲ و رسیدن آن به ۷/۶ درصد، تورم کل در ۲۰۲۳ در سطح ۲/۵ درصد باقی بماند و در ۲۰۲۴ به ۳/۲ درصد کاهش یابد. براساس این گزارش، انتظار می‌رود کاهش در رشد تولید ناخالص داخلی در ۲۰۲۳ گسترده باشد؛ به طوری که ۹۵ درصد اقتصادهای پیشرفته و نزدیک به ۷۰ درصد از بازارهای نوظهور آن را تجربه خواهند کرد. سال‌هاست که دولت‌ها در ایران به‌جای

بانک جهانی جدیدترین پیش‌بینی خود را از اقتصاد سال ۲۰۲۳ ایران و جهان ارائه کرده است. بر اساس آمارها رشد اقتصادی ایران در سال جدید میلادی به رقم ۲/۲ درصد خواهد رسید. بانک جهانی پیش‌بینی رشد تولید ناخالص ایران در ۲۰۲۳ را ۰/۵ واحد درصد نسبت به گزارش قبلی خود کاهش داده است. از نگاه بانک جهانی، علت اصلی این کاهش، شرکای تجاری کلیدی و رقابت صادراتی جدید با نفت تخفیفی روسیه بوده است. از نگاه این گزارش تورم ایران در ۲۰۲۳ به ۴۴ درصد می‌رسد. براساس این گزارش، رشد اقتصاد جهان در مواجهه با تورم بالا، افزایش نرخ‌های بهره، کاهش سرمایه‌گذاری و اختلال‌های ناشی از جنگ روسیه و اوکراین، به شدت کاهش خواهد یافت. یافته‌های بانک جهان نشان می‌دهد که با توجه به شرایط اقتصادی شکننده جهان، هرگونه تحول نامطلوب جدید چون افزایش تورم بیش از حد انتظار، افزایش ناگهانی نرخ بهره برای مهار آن، تجدید حیات همه‌گیری کووید-۱۹ یا تشدید تنش‌های ژئوپلیتیک می‌تواند اقتصاد

از چشم‌انداز رشد اقتصاد جهان، پیش‌بینی کرده است رشد براساس معیارهای تاریخی ضعیف خواهد بود، چراکه تلاش برای کنترل تورم و درگیری‌ها در روسیه و اوکراین بر فعالیت‌ها تاثیر می‌گذارد. با وجود نگرانی‌های جهانی، چشم‌انداز اقتصادی نسبت به پیش‌بینی اکتبر صندوق بین‌المللی پول خوش‌بینانه‌تر است. از نگاه اقتصادی سال ۲۰۲۳ می‌تواند با کاهش همزمان رشد و تورم نقطه عطفی در سال‌های اخیر باشد. در این گزارش صندوق بین‌المللی پول پیش‌بینی‌های خود از رشد ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ را نسبت به گزارش قبلی اندکی افزایش داده است. رشد جهان از ۳/۴ درصد در ۲۰۲۲ به ۲/۹ درصد در ۲۰۲۳ کاهش می‌یابد و سپس در ۲۰۲۴ به ۳/۱ درصد باز می‌گردد. این در حالی است که در گزارش اکتبر این نهاد از سال ۲۰۲۲ رشد جهانی ۳/۲ درصد پیش‌بینی شده بود که کمتر از رشد تحقق‌یافته در این سال بود. همچنین پیش‌بینی اکتبر از رشد ۲۰۲۳ به میزان ۲/۷ درصد بود که در گزارش اخیر اندکی آن را بهبود بخشیده‌اند. برای اقتصادهای پیشرفته، کاهش رشد بارزتر خواهد بود و از ۲/۷ درصد در سال گذشته به ۲/۲ درصد در سال جاری و ۱/۴ درصد در سال آینده کاهش خواهد یافت.

اصلاحات یکپارچه نظام مالیاتی به وصله‌پینه‌کردن‌های نظام ناکارآمد کنونی مشغولند و هر دولتی و بلکه هر وزیر اقتصادی به‌طور اقتضایی یا برای پوشاندن برخی حفره‌های درآمدی لایحه‌ای جدید برای درآمدهای مالیاتی جدید می‌دهد و شگفت‌انگیزتر آنکه در بیشتر این پیشنهادها تصور غالب این است که مالیات ابزار جایگزین و شاید تنها ابزار کنترل رفتارهای اقتصادی کارگزاران یا اصلاحات در بازارهای اقتصادی است.

در این راستا صندوق بین‌المللی پول نیز پیش‌بینی کرد رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۲۳ به ۲/۹ درصد خواهد رسید که نسبت به پیش‌بینی قبلی، ۰/۲ واحد درصد افزایش یافته است. روند افزایشی نرخ بهره در بانک‌های مرکزی برای مبارزه با تورم و اثرات اقتصادی درگیری روسیه و اوکراین و شیوع دوباره کرونا در چین، عوامل موثر بر فعالیت‌های اقتصادی است که بر رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۲۳ موثر است. بر اساس پیش‌بینی صندوق، نرخ تورم جهانی در سال جاری به ۶/۶ درصد خواهد رسید. اقتصاد جهان قبل از بازگشت مجدد در سال آینده، در سال جاری درگیر کاهش رشد تولید ناخالص داخلی خواهد بود. صندوق بین‌المللی پول در تازه‌ترین گزارش خود

سیاست‌های حمایتی شهری و روستایی

در این خصوص مرکز پژوهش‌های مجلس در یک گزارش تحلیلی به بررسی سیاست‌های حمایتی در بودجه سال آینده پرداخته است. بر اساس محاسبات این گزارش، سطح پوشش سیاست‌های حمایتی از کل هزینه‌های یک خانوار شهری حدود ۱۰ درصد و برای یک خانوار روستایی حدود ۱۹ درصد خواهد بود. این گزارش تأکید می‌کند که سیاست‌های بودجه سال آینده تنها معطوف به حمایت از اقشار خاص تحت پوشش نهادهای حمایتی است و به کنترل روندهای فقرزا که باعث سقوط دهک‌های میانی درآمدی می‌شود، توجه چندانی ندارد. بنابراین باید به سیاست‌های پیشگیرانه‌ای که روندهای فقرزا را کنترل می‌کنند، توجه داشت. کارشناسان معتقدند که کاهش مستمر رشد اقتصادی و بی‌ثباتی در فضای اقتصاد کلان باعث شده است که بخش قابل توجهی از افراد دهک‌های متوسط درآمدی به گروه افراد نیازمند و مددجو اضافه شوند. در این گزارش نیز تعداد خانوارهای تحت پوشش نهادهای حمایتی در یک دهه اخیر روند صعودی داشته است. بنابراین ذی‌نفع اصلی رشد اقتصادی بالا و پایدار و کنترل تورم در درجه اول، گروه‌های کم‌درآمد خواهند بود. نوسانات اقتصادی در یک دهه گذشته باعث رشد جمعیت خانوارهای تحت پوشش نهادهای حمایتی شده است، حال آنکه سهم حمایت‌ها نیز برای خانوارهای کم‌درآمد ناچیز است. گزارش مرکز پژوهش‌ها تأکید می‌کند که مهار تورم و ثبات اقتصاد کلان باعث می‌شود تا از میزان خانوارهایی که به حمایت نیاز دارند کاسته شود. نکته جالب اینکه کمک‌های صورت‌گرفته برای خانوارها، حدود ۱۰ تا ۲۰ درصد هزینه‌ها را شامل می‌شود و در نتیجه این حمایت‌ها نمی‌تواند باعث خروج این خانوارها از سطح فقر شود. بررسی‌های یک پژوهش‌نشان می‌دهد در فاصله سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ که اقتصاد کلان نوسانات زیادی را تجربه کرده، تعداد خانوارهای تحت پوشش نهادهای حمایتی از حدود ۲ میلیون به ۳ میلیون و ۱۰۰ هزار رسیده است. در حال حاضر نیز مستمری این نهادها حدود ۳۵ درصد هزینه‌های خوراکی خانوار شهری یا ۱۰ درصد از هزینه‌های متوسط یک خانوار شهری را پوشش می‌دهد. این دو نسبت به ترتیب برای خانوار روستایی معادل ۵۳ و ۱۹ درصد است.

آیا سازمان قیمت‌گذاری ایجاد خواهد شد

قانون بودجه ۱۴۰۲ باید ذیل سیاست‌های کلی برنامه هفتم که توسط رهبر انقلاب ابلاغ شد، مصوب شود دو نکته وجود دارد؛ یکی اینکه ما باید ثبات اقتصادی را شاهد باشیم که در حال حاضر چنین چیزی وجود ندارد. دوم اینکه طبق سیاست‌های برنامه هفتم باید تورم و نرخ رشد قیمت‌ها تک‌رقمی شود. اما در حال حاضر آنچه دولتی‌ها بیان می‌کنند، ۴۰ درصد است و برای سال آینده هم همین رقم را برای تورم پیش‌بینی می‌کنند. این عضو کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۲، تأکید کرد: تذکر من این بود که لایحه‌ای که دولت آورده است ما را به این اهداف نمی‌رساند و اگر این هدف را قبول داریم، باید تدبیر کرد. اما با پیشنهادهایی که در سطح کمیسیون تلفیق به صورت عادی مطرح می‌شود چنین نتیجه‌ای را نمی‌گیریم و باید کار پیشنهادی برای این موضوع شکل بگیرد و تصمیم جامع و همه‌جانبه برای رسیدن به این هدف تعریف شود. همچنین این تصمیم باید به عنوان یک پیشران و محور اصلی در بودجه مدنظر قرار گیرد و سایر بخش‌های بودجه از آن تبعیت کند. دست آخر تیغ مالیات به شاهرگ رسانه‌ها هم نزدیک شد، مدیران مسوول رسانه‌ها نسبت به تبعات تصمیم جدید مالیاتی در لایحه بودجه ۱۴۰۲ هشدار دادند. مقرر شده است معافیت مالیاتی رسانه‌ها در سال آینده حذف شود. این مواجهه دولت با مطبوعات و خبرگزاری‌ها آن هم در شرایط فعلی که جامعه بیش از هر زمان دیگری به «اطلاع‌رسانی درست و کامل توسط رسانه‌های داخلی مرجع» نیازمند است، باعث سنگین‌تر شدن بار هزینه‌ای رسانه‌ها و تعطیلی زنجیره‌ای آنها خواهد شد. مدیران مسوول رسانه‌ها با هشدار درباره تبعات شلیک مالیاتی به حوزه اطلاع‌رسانی تصویب نهایی این تصمیم را پاس‌گل به رسانه‌های فارسی‌زبان خارج از کشور دانستند.

بر اساس اطلاعات به دست آمده و استخراج از سخنان سخنگوی دولت خبر از رونمایی قریب‌الوقوع سازمان جدیدی به نام سازمان بازرگانی دارد که با هدف مقابله با گرانی قرار است ایجاد شود. به موجب آنچه علی‌بهداری‌چهرمی اعلام کرده با انتقال اختیارات نظارتی دو وزارتخانه «جهاد کشاورزی» و «صمت» به یک سازمان جدید، بخش بازرگانی داخلی تحت هدایت نهاد تازه‌ای قرار خواهد گرفت. وضعیتی که خبر از تشدید احتمالی فضای مداخله در بازار و دستوری شدن قیمت‌ها می‌دهد. به نظر می‌رسد سیاستگذار دستورکاری نامناسب را برای ثبات بخشی به بازارها انتخاب کرده است. دستورکاری که اگر نهایی و به یک سازمان رسمی تبدیل شود، می‌تواند با اختلال در فضای بازار، سیگنال‌های غلط را جانشین پیام‌های قیمتی در اقتصاد کند. پیامد چنین وضعیتی در سال‌های گذشته در اقتصاد ایران و برخی کشورها به‌عینه دیده شده است. کاهش تولید، کمبود کالا در بازار، جیره‌بندی و در نهایت عدم ثبات در بازار از جمله نتایج بدیهی ایجاد چنین سازمانی است. سیاستگذار می‌تواند به جای هزینه برای ایجاد یک ساختار جدید، با تحول سیاست پولی و استفاده از ابزارهای متعارفی نظیر نرخ بهره و کاهش کسری بودجه و هدف‌گذاری تورم در سطح کلان به جای مداخله در بازارهای خرد، ثبات قیمتی را برای مصرف‌کنندگان به ارمغان آورد. محمدباقر قالیباف اعلام کرد که نرخ تورم ۲۵ قلم کالا باید تک‌رقمی شود و قرار بر این است تا برای جمع‌بندی در این خصوص رئیس مجلس و کمیسیون تلفیق جلسه‌ای داشته باشند. حسینعلی حاجی‌دلیگانی، عضو کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۲ با اشاره به حضور قالیباف در جلسه کمیسیون تلفیق گفت: اگر

ترازی بانک‌های ایرانی در دهه اخیر با سرعت بیشتری رو به وخامت نهاده است. این شرایط در نتیجه ضعف در سازوکارهای حاکمیت شرکتی، اثربخش نبودن مدل نظارتی فعلی و نارسایی در سیستم‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری اطلاعات مدیریت بانک‌ها به وجود آمده است که به رشد پایه پولی و نقدینگی منجر شده و تورم لجام‌گسیخته و کاهش ارزش پول ملی از پیامدهای آن است. در ادامه برخی از دلایل این ناترازی را که از آن با عنوان شکاف ترانامه بانک‌ها یاد می‌شود، مرور می‌کنیم. مطالبات عمده سنواتی تعیین تکلیف نشده بانک‌ها از دولت باعث انجماد بخش قابل توجهی از منابع بانک‌ها شده است. شناسایی بدون وقفه درآمد حاصل از سود و وجه‌التزام و عدم‌التفیع بابت مطالبات بانک‌ها از دولت، تنها به پشتوانه تضمین‌نامه‌های دولتی انجام می‌شود. این روند بدون توجه به سپری شدن زمان طولانی از نکول وام‌ها و نبود وثایق موثر جهت تسهیل در نقدپذیری این مطالبات، عدم طبقه‌بندی و احتساب ذخیره کاهش ارزش بابت این‌گونه وام‌ها همچنان ادامه دارد، با وجود ابهام در خصوص زمان‌بندی ورود وجه نقد حاصله موجب شده سودهای بی‌کیفیت تعهدی در صورت‌های سود و زیان بانک‌ها شناسایی شود. درآمدهایی واهی که در مواردی منجر به توزیع منافع موهوم بین سهامداران شده است. خصوصاً گفت‌ارز نیمه و حوالی آن با پشتوانه صادرات نفتی دولت تامین خواهد شد؛ یعنی هر ارزی که دولت از محل صادرات نفتی به دست می‌آورد، برای تامین واردات کالاهای اساسی کشور بر اساس نرخ نیمه در نظر گرفته می‌شود. اما یکی از پرسش‌های اصلی فعالان اقتصادی، وضعیت اقتصاد کلان در سال ۱۴۰۲ و سمت و سوی بازارها است.

باتوجه به تحولات قیمتی در بازارهای دارایی، ارائه یک چشم‌انداز نزدیک از اقتصاد سال آینده می‌تواند مانند یک دفترچه راهنما برای سرمایه‌گذاران باشد. موضوع مهمی که باید به آن توجه شود این است که بهبود شرایط فعلی نیازمند یک تجدیدنظر اساسی در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری اقتصادی کشور در سال آینده خواهد بود. پس از اردیبهشت سال ۱۳۹۷ و خروج یک‌طرفه آمریکا از برجام، فشارهای اقتصادی بر ایران افزایش یافت. این فشارهای اقتصادی شامل کاهش فروش نفت و گاز هم شد که زیربنای اقتصادی کشور را تشکیل می‌دهند. اما مهم‌تر از تحریم نفتی و گازی کشور، تحریم سیستم بانکی بود که باعث شد مراودات تجاری ایران با مشکل اساسی روبه‌رو شود. این وضعیت باعث شد دولت در تامین ارز موردنیاز کشور دچار مشکل شود و این موضوع خود را در بالارفتن بی‌سابقه نرخ دلار در سال ۱۴۰۱ نشان داد. کارشناسان بر این باورند که با ادامه وضع موجود، روند متغیرهای کلان اقتصادی در سال ۱۴۰۲ بهبود خاصی نخواهد داشت و چه بسا وضعیت نرخ ارز، تراز تجاری و تجارت خارجی، وضعیت انتظارات تورمی و در یک کلام شاخص‌های مهم اقتصادی ایران از شرایط فعلی وخیم‌تر هم بشود. بنابراین بهبود شرایط فعلی نیازمند یک تجدیدنظر اساسی در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری اقتصادی کشور در سال آینده خواهد بود.

مهار پایه پولی یا مدارا

مدل تعیین نرخ ارز در بودجه سال آینده با ابهاماتی روبه‌رو شده است. بر اساس مدل جدید قرار است منابع ارزی صادرات دولتی با قیمتی کمتر به واردکنندگان اختصاص یابد. این رویه در سال‌های قبل، باعث تحریک پایه پولی شده؛ چراکه بخشی از منابع دلار ۴۲۰۰ تومانی، با چاپ پول تامین می‌شد. در پاسخ به ابهام ارزی بودجه، وزیر اقتصاد و رئیس کمیسیون تلفیق لایحه بودجه، مدل ارزی سال آینده را متفاوت از سال‌های قبل دانستند و می‌گویند این مدل باعث تحریک پایه پولی و چاپ پول پر قدرت نخواهد شد. در حالی که برخی از نمایندگان مجلس نسبت به عدم شفافیت قیمت ارز در بودجه سال ۱۴۰۲ معترض هستند، تجربه‌های پیشین کشور نشان می‌دهد در صورت عدم رعایت برخی ملاحظات، تخصیص ارز ارزان علاوه بر ایجاد رانت گسترده، موتور خلق پول پر قدرتی را روشن می‌کند که حائز آثار تورمی است. سید احسان خاندوزی، وزیر اقتصاد و سخنگوی اقتصادی دولت، در این خصوص گفت ارز نیما و حوالی آن با پشتوانه صادرات نفتی دولت تامین خواهد شد؛ یعنی هر ارزی که دولت از محل صادرات نفتی به دست می‌آورد، برای تامین واردات کالاهای اساسی کشور بر اساس نرخ نیما در نظر گرفته می‌شود. اما یکی از پرسش‌های اصلی فعالان اقتصادی، وضعیت اقتصاد کلان در سال ۱۴۰۲ و سمت و سوی بازارها است. باتوجه به تحولات قیمتی در بازارهای دارایی، ارائه یک چشم‌انداز نزدیک از اقتصاد سال آینده می‌تواند مانند یک دفترچه راهنما برای سرمایه‌گذاران باشد. موضوع مهمی که باید به آن توجه شود این است که بهبود شرایط فعلی نیازمند یک تجدیدنظر اساسی در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری اقتصادی کشور در سال آینده خواهد بود. پس از اردیبهشت سال ۱۳۹۷ و خروج یک‌طرفه آمریکا از برجام، فشارهای اقتصادی بر ایران افزایش یافت. این فشارهای اقتصادی شامل کاهش فروش نفت و گاز هم شد که زیربنای اقتصادی کشور را تشکیل می‌دهند. اما مهم‌تر از تحریم نفتی و گازی کشور، تحریم سیستم بانکی بود که باعث شد مراودات تجاری ایران با مشکل اساسی روبه‌رو شود. این وضعیت باعث شد دولت در تامین ارز موردنیاز کشور دچار مشکل شود و این موضوع خود را در بالارفتن بی‌سابقه نرخ دلار در سال ۱۴۰۱ نشان داد. کارشناسان بر این باورند که با ادامه وضع موجود، روند متغیرهای کلان اقتصادی در سال ۱۴۰۲ بهبود خاصی نخواهد داشت و چه بسا وضعیت نرخ ارز، تراز تجاری و تجارت خارجی، وضعیت انتظارات تورمی و در یک کلام شاخص‌های مهم اقتصادی ایران از شرایط فعلی وخیم‌تر هم بشود. بنابراین بهبود شرایط فعلی نیازمند یک تجدیدنظر اساسی در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری اقتصادی کشور در سال آینده خواهد بود.

بازار سرمایه

بورس اوراق بهادار تهران

بورس اوراق بهادار تهران برای بهبود وضعیت خود و پیشی گرفتن از دیگر بازارها در فصل پاییز تقوایی بسیاری کرد. می‌توان جذابیت سرمایه‌گذاری در طول این فصل را نسبت به سایر فصل‌های سال ۱۴۰۱ بیشتر ارزیابی کرد. این امر را می‌توان در روند تغییرات ارزش معاملات خرد بورس (سهام و حق تقدم) در کنار کانالیابی شاخص کل که به دفعات با افت و خیزهایی به سطوح ۱/۳ میلیون واحد، ۱/۴ میلیون واحد و ۱/۵ میلیون واحد داشت، مشاهده کرد. در مقابل نیز کفه خالص ورود و خروج پول‌های حقیقی بازار که عموماً به سمت خروج پول سرمایه‌گذاران خرد سنگینی می‌کرد، مانع از آن شده است تا روایت بهبود اوضاع در بازار سهام به‌طور تام و تمام باورپذیر باشد. به عبارت دیگر، حتی با توجه به حمایت‌های دستوری نمی‌توان رویکرد مردم عادی به بازار سهام را آن هم در شرایطی که بازده بازارهای دیگر نظیر ارز و سکه بیش از این بازار بوده است مثبت ارزیابی کرد. بنا بر ارزیابی‌های صورت گرفته بازده شاخص کل بورس در سه‌ماهه سوم سال جاری در حالی که به ۱۰/۴ درصد رسیده که در طول همین مدت سکه به میزان ۳۰/۴ درصد افزایش داشته است. دلار بازار آزاد نیز در این بررسی بعد از مسکوک مذکور ۲۴/۶۸ درصد افزایش قیمت را شاهد بوده است. بر این اساس، بورس تهران با قعرنشینی در این بررسی در میان سه‌بازار مذکور کمترین رشد را به ثبت رسانده است.

اما در اولین هفته از دی ماه نماگر اصلی بورس تهران با عبور از مرز مقاومتی یک‌میلیون و ۶۰۰ هزار واحدی توانست رکورد بیشترین مقدار شاخص کل در سال ۱۴۰۱ را ثبت کند. اما این رکوردشکنی‌ها در ارزش و حجم معاملات و همچنین میزان خالص ورود پول حقیقی به بازار نیز به چشم می‌خورد. به‌طوری‌که ارزش معاملات به عدد ۷ هزار و ۳۲۱ میلیارد تومان رسیده است. همچنین تغییر مالکیت از حقوقی به حقیقی نیز در این بازه، ۶۴۶ میلیارد تومان به ثبت رسید. از اصلی‌ترین عواملی که سبب این رشد قابل توجه در بازار سهام شده است، می‌توان به افزایش بی‌وقفه انتظارات تورمی به همراه رشد مداوم نرخ ارز اشاره کرد. هرچند نقدینگی با تاخیر اندکی از سایر بازارها به بورس وارد می‌شود، اما به هر حال به نظر می‌رسد بورس تهران به‌عنوان یک پناهگاه تورمی بار دیگر مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار گرفته است. از سوی دیگر یکی از مواردی که به رشد نماگرهای اصلی بازار کمک کرد،

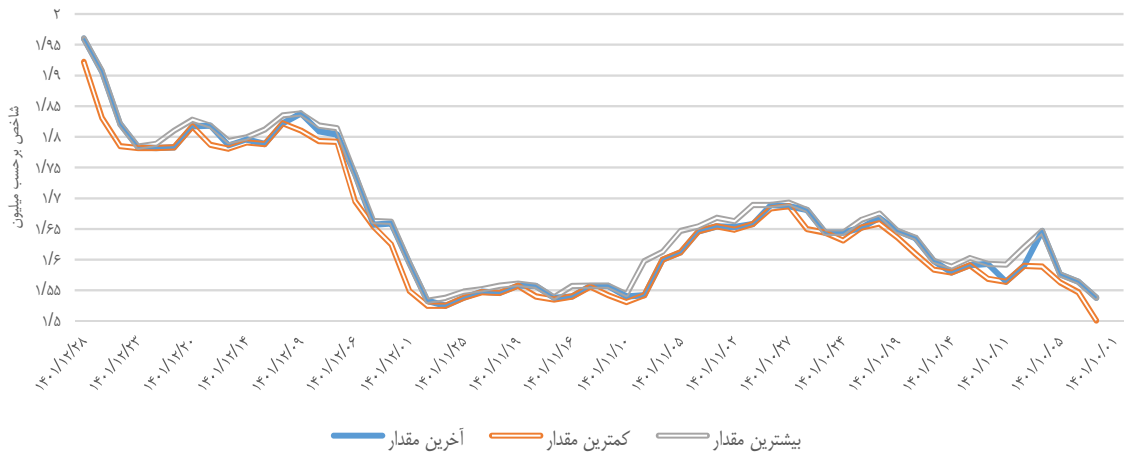
انتشار گزارش ماهانه شرکت‌ها بوده است. با توجه به اینکه بنگاه‌ها گزارش‌های خوبی را منتشر کرده‌اند، می‌توان انتظار داشت که در گزارش‌های ۹ ماهه و ۱۲ ماهه نیز شاهد رشد قابل توجهی باشیم. کارشناسان بازار سرمایه زمزمه افزایش نرخ سود سپرده بانکی به ۲۵ درصد و نوسان نرخ دلار در ابرکانال ۴۰ هزار تومان را دو شوک اثرگذار بر تغییر مسیر شاخص کل بازار سهام از روند صعودی طی هفته قبل عنوان می‌کنند. درحالی‌که نماگر اصلی بورس تهران هفتم دی‌ماه با عبور از مرز مقاومتی یک‌میلیون و ۶۰۰ هزار واحد، توانسته بود رکورد بیشترین مقدار شاخص کل در سال ۱۴۰۱ را ثبت کند، اما این روند دوام چندانی نیافت؛ به‌طوری‌که رکوردشکنی‌های هفته‌های قبل در ارزش و حجم معاملات مجدداً وارد مدار نزولی شد. باین‌حال بازار سهام نخستین روز معاملاتی در هفته جاری را صعودی آغاز کرد.

بازار سهام در شرایطی شاهد رشد قیمت‌ها در بازار مذکور هستند که در بازار بدهی بازده موثر در بسیاری از اوراق بیش از ۳۲ تا ۳۳ درصد است. همین امر نشان می‌دهد که در شرایط بهبود انتظارات در بازار سهام می‌توان در هر شرایطی به رونق بازار یاد شده خوش‌بین بود. با این حال نکته مهم‌تر آن است که حتی در شرایطی که انتظارات تورمی دست بالا را در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران نداشته باشد باز هم بازار سهام می‌تواند با توسعه بازار بدهی به رشد خود ادامه دهد. بررسی‌ها حکایت از آن دارد که بازار بدهی ایران در صورت افزایش و بهبود وضعیت تامین مالی شرکتی می‌تواند در بلندمدت با توسعه فعالیت شرکت‌ها به سودآوری واقعی در اقتصاد بینجامد؛ موضوعی که خود را در افزایش قیمت سهام شرکت‌ها نشان خواهد داد. البته باید توجه داشت که عنصر مهم در رسیدن به هدف مذکور افزایش مقبولیت بازار بدهی در میان مردم است، تا این بازار نیز بتواند همچون بازار سهام در میان مردم طرفدار پیدا کند.

شاخص کل بورس تهران در روز شنبه با بیش از ۱۸ هزار واحد افزایش، در نهایت چند پله پایین‌تر از ۱/۶ میلیون واحد ایستاد. شاخص هم‌وزن نیز با جهش ۸ هزار واحدی توانست کار خود را با سبزپوشی پایان دهد. بررسی جریان دادوستدهای بورسی در نیمسال دوم ۱۴۰۱ نشان می‌دهد بازار فوق تا چه میزان افت‌وخیز را در کارنامه خود ثبت کرده است. بورس تهران نسبت به بازارهای مالی رقیب، اثرپذیری بیشتری از وضعیت اقتصادی و غیراقتصادی دارد؛ همین امر منجر به تعویق روند معاملات بازار سهام نسبت به انتظارات تورمی شده است. علاوه بر آن، به دلیل تحولات غیرمنتظره در حوزه نرخ سود و احتمال ادامه داشتن مواضع انقباضی بانک‌ها به صورت رسمی و غیررسمی در ماه‌های پیش رو، به نظر می‌رسد معامله‌گران با تغییرات جدی در بازارهای سرمایه‌گذاری مواجه شوند. بازار سهام در میانه دی ماه رشد مناسبی را به ثبت رسانده است. در هفدهمین روز از این ماه نیز شاخص کل بورس به میزان ۲/۳۳ درصد رشد کرد. این‌طور که به نظر می‌رسد فعالان

شاخص کل بورس در زمستان ۱۴۰۱

بازار را از روز ۲۵ بهمن ۹۹ تاکنون تجربه کرد که می‌توان آن را نشانه‌ای از آشتی احتمالی حقیقی‌ها با بورس دانست. بورس اوراق بهادار تهران تاکنون توانسته سطح ۱/۶ میلیون واحدی را به‌عنوان منطقه حمایتی جدید در نظر بگیرد و حال در آستانه ورود به ابرکانال ۱/۷ میلیون واحدی هستیم. در این میان برخی از تکنیکالیست‌ها معتقدند تا پایان سال نماگر اصلی با توجه به همسوسدن با سیگنال‌های مثبت از بازارهای جهانی و به‌عبارتی چشم‌انداز مثبت کالاهای اساسی موفق به عبور از قله تاریخی خواهد شد. در نقطه مقابل اما هستند صاحب‌نظرانی که برای سقف شاخص تا پایان سال جاری محدوده ۱/۸ میلیون واحدی را متصورند. این قشر از فعالان بر این باورند که به دلیل تعدد ریسک‌های داخلی از جمله روی کار آمدن سیاست تثبیتی نظیر دلار نیمه؛ در واقع مانعی در مسیر رشد شرکت‌ها ایجاد شده‌است. در آغاز بهمن ماه، نماگرها نشان دادند تا چه میزان متاثر از متغیرهای بیرونی به‌ویژه ریسک‌های سیاسی می‌توانند سرمایه‌گذاران را شوکه کنند. درحالی‌که در این روز دلار وسکه افزایشی بودند، شاخص کل با افت بیش از ۳۱ هزار واحدی، کام سهامداران را تلخ کرد. نماگرهای بورسی تحت تاثیر سه موضوع مهم سرخ‌پوش شدند. این درحالی است که افزایش نرخ دلار در بازار آزاد نیز نتوانست انتظارات تورمی شکل‌گرفته در بورس را محقق سازد. کارشناسان وزن عوامل سیاسی و اقتصادی بر بازار سهام را بررسی کردند. روند بازارهای دارایی در نخستین روز معاملاتی هفته از یک نکته مهم پرده برداشت.

در پایان سومین هفته از دی ماه با توجه به ماندگاری شاخص کل در کانال ۱/۶ میلیون واحد بعد از حدود ۲۸ ماه و احتمال ادامه روند صعودی بازار سرمایه، حالا پس از یک دوره فرسایشی بیش از دوساله این امید وجود دارد که بازار بالاخره از رخوتی که در آن بود، خارج شود. به باور برخی کارشناسان، شاخص کل تا انتهای سال جاری مجدد کانال ۲ میلیون واحد را فتح خواهد کرد و آنها که به ریسک‌های بازار وزن بیشتری می‌دهند نیز اعتقاد دارند این مهم در نیمه نخست سال ۱۴۰۲ محقق خواهد شد. حالا به‌نظر می‌رسد تحلیلگران روی پایان یک دوره رکود بیش از دو ساله در بازار سهام اتفاق نظر دارند. البته پس گرفتن احتمالی کانال ۲ میلیون واحدی برای شاخص کل نیز به معنی جبران زیان سرمایه‌گذارانی که در نیمه اول سال ۹۹، وارد میدان پریسکی به نام بورس تهران شدند، نخواهد بود. اما شواهد حاکی از آغاز روند صعودی بازار سرمایه است؛ صعودی که امکان دارد با اصلاح گاه و بی‌گاه شاخص کل نیز همراه شود و بار دیگر زیان سنگینی را روی دست عده‌ای از سهامداران بگذارد. در بیست و پنجمین روز از دیماه شاخص کل بورس تهران پس از یک عقب‌نشینی مقطعی، با جهشی ۲/۲ درصدی، محدوده یک میلیون و ۶۸۰ هزار واحدی را پس گرفت. شاخص هموزن نیز رشد قابل توجهی را ثبت کرد و معامله‌گران با رشدی بیش از ۳ درصد مواجه شدند. اما مهم‌ترین اتفاق دیروز در بورس، شکستن یک رکورد پس از دو سال بود. به‌تحوی که خالص تغییر مالکیت بیشترین مقدار ورود پول حقیقی‌های

واحدی را عاملی برای رکوردشکنی‌های بیشتر در سمت عرضه و تضعیف تقاضای موثر سهام عنوان می‌کنند؛ اما برخی دیگر با تکیه بر تمایلات دو ابررقیب بورس، یعنی دلار و سکه طلا برای پیشروی بیشتر قیمتی، برنده دوئل فروشندگان و خریداران سهام در دومین هفته بهمن را گزینه دوم می‌دانند و چشم‌اندازی نوسانی با تمایل به صعود را برای شاخص کل پیش‌بینی می‌کنند. در این بازه بورس تهران با رکوردشکنی جدیدی درباره خروج پول حقیقی، سهامداران را شوکه کرد. به‌گونه‌ای که بیش از ۲ هزار و ۷۰۰ میلیارد تومان نقدینگی حقیقی از بازار سهام خارج شده که از ۱۷ بهمن ۱۴۰۰ بی‌سابقه بوده است. در ابتدای هفته دوم از اسفند ماه در ادامه رشدی که از آبان سال جاری در بازار سهام آغاز شده بورس روند جدیدی را آغاز کرده است، روندی که به نظر می‌رسد پایان بیش از دو سال رخوت در این بازار باشد. آنچه کارشناسان بازار سرمایه به عنوان مهم‌ترین محرک بازار عنوان می‌کنند، افزایش افسارگسیخته قیمت دلار و تورمی است که به صورت التهاب‌گونه بر بازار سرمایه اثر گذاشته. این عوامل به علاوه عقب‌نشینی دولت از سیاست‌های سرکوبی برای دلار شرکت‌های صادرات‌محور بورسی، سایر محرک‌های بنیادی بازار را نیز اجیر کرده تا ورود به کانال ۲/۲ میلیون واحد دور از انتظار نباشد. کارشناسان تکنیکال نسبت به شکست سقف تاریخی بازار سرمایه در نیمه اول سال آینده خوش‌بین هستند و معتقدند چنانچه اتفاق غیرقابل پیش‌بینی در محرک‌های پیش‌ران بورسی رخ ندهد این هدف برای شاخص کل قابل‌دستیابی است.

درحالی‌که در این روز دو ابربازار دلار و سکه به مسیر افزایشی خود ادامه دادند، بازار سهام بهمن‌ماه را سرخپوش و ناامیدکننده آغاز کرد. بازارهای دارایی روز پنجشنبه با خبر قطعنامه پارلمان اروپا علیه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۴۸ ساعت نفسگیر را پشت سر گذاشتند؛ به طوری که بورس تهران با ارائه نمایشی ضعیف، از افزایش دسته‌جمعی قیمت‌ها در بازارهای دلار و سکه جا ماند. افت بیش از ۳۱ هزار واحدی شاخص کل واکنش‌های مختلفی را از سوی فعالان اقتصادی به دنبال داشته است. داماسنج بازار سهام درحالی‌افت ۸۷/۱ درصدی را در کارنامه خود به ثبت رساند که کارشناسان اقتصادی معتقدند وضعیت نوسانی جدید در مسیر حرکتی بازارهای دارایی از چند جهت معاملات آتی بورس را با ابهام مواجه کرده است. با این حال به نظر می‌رسد جریان دادوستدهای بورس تهران از یک سو تحت‌تاثیر جاذبه نرخ دلار قرار دارد و از سوی دیگر متأثر از دافعه ریسک‌های سیاسی است عدم تمرکز ایالات متحده و اتحادیه اروپا بر برجام مساله‌ای است که در چند ماه اخیر مکرراً بازارهای دارایی کشور را تحت‌تاثیر قرار داده است. در پایان اولین هفته از دی ماه نمایش ضعیف شاخص کل بورس تهران وضعیت معاملات آتی این بازار را وارد فاز پیچیده‌ای کرده است. این درحالی‌است که تحلیلگران دو سناریوی متفاوت را در جریان دادوستدهای بازار سهام طی هفته جاری به تصویر می‌کشند. با توجه به اثرپذیری بورس از رویدادهای مهم سیاسی و اقتصادی، وضعیت سودآوری شرکت‌ها مجدداً با ابهام روبه‌رو شده است. برخی گمانه‌زنی‌ها جدال ۱۳ روزه ناآرامی اصلی این بازار با کانال ۱/۶ میلیون

شروع اسفند ماه با دبل آغاز شد، بورس تهران برای دومین روز متوالی شاهد رشد ۴ درصدی بود و داماسنج اصلی بازار سهام، با قدرت‌نمایی خریداران وارد کانال یک‌میلیون و ۶۰۰ هزار واحدی شد که به این ترتیب محدوده مهم روانی را مجدداً فتح کرد.

اگرچه در میانه معاملات فشار محسوسی از سوی فروشندگان احساس می‌شد، اما همچنان جبهه متقاضیان برنده بلامنازع نبرد عرضه و تقاضا در دادوستدهای این بازه بازار سهام لقب گرفتند. تزریق پول از سوی حقیقی‌ها به گردونه معاملات سهام تداوم یافت و ارزش معاملات خرد نیز شاهد رکوردشکنی بود.

رشد بهای دلار در بازار آزاد و خارج‌شدن برخی شرکت‌ها از زیر سایه ارز نیمایی، جزو اصلی‌ترین عواملی بود که سبب شد تا روند صعودی شکل گرفته، در معاملات سه‌شنبه بورس تهران همچنان ادامه‌دار باشد. به باور کارشناسان، راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلای ایران می‌تواند به‌عنوان نیروی جاذبه بورس تهران در شرایط فعلی در نظر گرفته شود. طبق اظهارات وزیر اقتصاد، بسته جدیدی در راستای بهبود سودآوری شرکت‌ها در روزهای آتی ابلاغ خواهد شد.

اما در شروع هفته سوم اسفند ماه بازار سرمایه بعد از پشت سر گذاشتن یک شوک مثبت و سپس منفی، حالا هفته‌ای را پیش رو دارد که اگر اتفاق غیرمترقبه‌ای در آن رخ ندهد، می‌توان گفت به مثابه رسیدن به ساحل آرامشی است. یکی از مهم‌ترین موضوعات تاثیرگذار بر بورس - وضعیت عرضه خودرو در بورس کالا - در اواخر هفته گذشته تعیین تکلیف شد و با توجه به واکنش بازار سهام به این موضوع در انتهای هفته گذشته، به نظر می‌رسد هفته جاری نیز هفته‌ای مثبت یا در بدبینانه‌ترین حالت خنثی برای بورس باشد. با توجه به پیش‌بینی‌های موجود از تورم، افزایش قیمت جهانی نفت، افزایش قیمت دلار در بازار غیررسمی و همچنین رسیدن دلار به مرز ۴۰ هزار تومان در بورس کالا، حالا بودجه پررنگ‌ترین عامل تهدیدکننده برای بازار سرمایه است.

با این وجود کارشناسان خوش‌بین‌اند چنانچه بازار به حال خود رها شود و ریسک جدیدی خارج از بورس به آن تحمیل نشود، بتوان به وضعیت بازار امیدوار بود؛ چرا که علاوه بر همه مواردی که به آنها اشاره شد، وضعیت بنیادی شرکت‌ها نیز مطلوب بوده و پتانسیل رشد دارند.

تهران به‌نحوی از قیمت کامودیتی‌ها اثر می‌پذیرند، می‌توان انتظار داشت که شرکت‌های بورسی و فرابورسی اثر پذیر نیز رشد درآمد و سود را تجربه کنند، در نتیجه رشد سودآوری، افزایش قیمت سهام نیز در انتظار این شرکت‌ها خواهد بود. به‌عنوان مثال شرکت‌های فعال در صنعت فلزات اساسی یا شیمیایی که از نرخ‌های جهانی فلزات و نفت اثر می‌پذیرند، در دسته نمادهای کامودیتی‌محور قرار دارند، اما بالطبع اگر آنطور که برخی دیگر از تحلیلگران و کارشناسان انتظار دارند رکود چند ماهه‌ای بر اقتصاد آمریکا و دیگر کشورها حاکم شود،

بازارهای جهانی نیز از این اتفاق متاثر می‌شوند.

در پی رخ‌دادن این اتفاق

با توجه به رشد قابل‌توجه این شاخص در سال ۲۰۲۲، انتظار یک افت در سال ۲۰۲۳ از سوی کارشناسان می‌رود، به‌نحوی که برخی از آنها افت ۱۵ الی ۲۰ درصدی در این شاخص را برای سال آینده متصور هستند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که تحولات مختلفی در جهان می‌توانند بر بورس تهران نیز اثرگذار باشند. به‌عنوان مثال با شروع روند نزولی کامودیتی‌ها، سرانجام بازار سهام در ایران نیز از اواخر اردیبهشت ماه روند نزولی را آغاز کرد، اما هم‌اکنون که به‌نظر می‌رسد تورم در آمریکا تا حدودی تحت‌کنترل درآمده و اکثر کارشناسان بر این باور هستند که در سال آینده تورم آمریکا و همچنین نرخ بهره معین شده توسط فدرال رزرو، کمتر از ارقام کنونی خواهد بود، بنابراین همان‌طور که گفته شد، قیمت‌های بالاتری برای کامودیتی‌ها در سال ۲۰۲۳ انتظار می‌رود. از آنجایی که اکثر نمادهای موجود در بورس

خارج از کشور وارد و محصولات تولیدشده توسط شرکت در داخل کشور به‌فروش می‌رسند، رشد این نرخ سبب افزایش بهای تمام‌شده می‌شود که اثر منفی بر سود شرکت می‌گذارد. در این میان تعداد زیادی از شرکت‌ها وجود دارند که هم در بخشی از مواد اولیه و هم در قسمتی از فروش محصولات، با خارج از کشور ارتباط دارند. در این دسته از شرکت‌ها نوسان نرخ ارز اثرات مختلفی را به‌همراه دارد اما در اکثر آنها رشد نرخ ارز در کوتاه‌مدت به سود شرکت بوده و باعث رشد سود آن خواهد شد. حال با توجه به‌نظر تحلیلگران که خبر از افت شاخص دلار در سال ۲۰۲۳ می‌دهند، می‌توان انتظار داشت که در صورت ثبات دیگر شرایط، نرخ دلار در ایران رشد زیادی را در سال پیش‌رو تجربه نکند.

باید انتظار داشت که قیمت‌های کامودیتی‌ها دوباره به روند نزولی بازگردند و بالطبع این موضوع بر بازار سهام در ایران یک اثر منفی به‌شمار می‌رود. جدا از تاثیر مثبت یا منفی کامودیتی‌ها بر بورس تهران، نوسان‌های نرخ ارز نیز می‌تواند بر شرکت‌های مختلف اثرات متفاوتی نیز بگذارد. به‌عنوان مثال در شرکت‌هایی که تنها نرخ فروش آنها به نرخ ارز وابسته است، رشد این نرخ سبب افزایش فروش و در نتیجه رشد سودآوری شرکت خواهد شد، اما در برخی از شرکت‌ها که مواد اولیه از

وضعیت بازار بدهی ایران

در نموداری که مرکز مدیریت بدهی‌های عمومی و روابط مالی دولت وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی در گزارش تاریخ ۱۰ دی ۱۴۰۱ خود منتشر کرده، روند روبه‌رشد انتشار اوراق مالی اسلامی با تضمین دولت از سال ۱۳۹۴ به بعد آورده شده است.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، ارزش اوراق مالی اسلامی منتشره با تضمین دولت از ۱۰,۵۰۰ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۴ به بیش از ۲۰۲ هزار میلیارد تومان در نقطه اوج خود در سال ۱۳۹۹ رسیده است. از سوی دیگر، مطابق آمار منتشرشده در فرابورس ارزش بازار اوراق مالی اسلامی منتشرشده در تاریخ ۱۴ دی ۱۴۰۱ بالغ بر ۳۷۹ هزار میلیارد تومان است. در نموداری که برگرفته از داده‌های فرابورس است، اوراق بدهی منتشره در ایران به تفکیک نوع آنها مشخص شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بیشترین سهم از اوراق بدهی منتشرشده متعلق به اوراق مراجه دولتی با ضمانت دولت با ۵۳/۹ درصد است، پس از آن اسناد خزانه اسلامی با ۳۱/۲ درصد و سایر اوراق بدهی منتشرشده نیز مجموعاً با ۱۴/۹ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. نکته قابل تأمل در نمودار فوق، سهم ناچیز (۱۳/۰ درصد) مجموع اوراق منتشره بخش خصوصی (شامل اوراق منفعت و اوراق مشارکت) از کل بازار بدهی ایران است و در نتیجه می‌توان بازار اوراق بدهی ایران را از لحاظ عرضه‌کننده اولیه اوراق، بازاری کاملاً دولتی دانست.

در سمت تقاضا نیز دارندگان اوراق بدهی عمدتاً شامل بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی هستند. از حیث بازده، از ابتدای سال ۱۳۹۷ تاکنون میانگین نرخ بازده اوراق درآمد ثابت در ایران در بازه ۱۸/۴۱ (در تاریخ ۴ تیر ۱۳۹۹) تا ۲۴/۷۸ درصد (در تاریخ ۹ مهر ۱۳۹۷) قرار داشته است. به‌زعم عامه مردم هر نوع سرمایه‌گذاری که پرداخت سود با درصد مشخصی را تضمین کند (فارغ از نرخ آن)، بدون ریسک تلقی می‌شود.

از این حیث، اوراق بدهی همواره یکی از رقبای جدی سپرده‌های بانکی مدت‌دار محسوب می‌شوند. در عین حال، نکته دیگری که باید به آن توجه کرد، این است که اقتصاد ایران اقتصاد بانک‌محور محسوب می‌شود؛ به این معنا که شرکت‌ها عموماً زمانی که نیازمند تامین نقدینگی موردنیاز برای فعالیت‌ها و پروژه‌های خود هستند، به اخذ تسهیلات بانکی روی می‌آورند، در حالی که یکی از راه‌های بدیل تامین مالی در برابر تسهیلات بانکی، استفاده از ظرفیت انتشار اوراق بدهی شرکتی است.

بنابراین، رونق بازار بدهی در ایران را می‌توان از دو حیث رونق آن در زمینه اقبال مردم عادی به خرید اوراق بدهی و همچنین اقبال شرکت‌ها به استفاده از ظرفیت آن جهت تامین مالی موردبررسی قرار داد. در ادامه هریک از این جنبه‌ها به تفکیک شرح داده خواهند شد.

می‌دهد. به هر ترتیب در روزی که شاخص همه صنایع مثبت بود، بیشترین مقدار رشد روزانه شاخص کل از ۷ اسفند ماه تاکنون به‌ثبت رسید. دیروز ۲۴۴ میلیارد تومان پول حقیقی وارد گردونه معاملات بازار شد و بیشترین مقدار از ۲ اسفند ماه تاکنون در این روز به‌وقوع پیوست. صندوق‌های سرمایه‌گذاری نیز همزمان با کاهش ریسک معاملات بورس تهران با تغییراتی همراه شدند، به‌نحوی که بخشی از ریسک‌گریزها با عرضه پونته‌های خود از صندوق‌های سرمایه‌گذاری ETF خارج شدند. مقدار خروج پول از صندوق‌ها ۵۷ میلیارد تومان برآورد می‌شود. در این میان گمانه‌زنی‌هایی پیرامون تزریق بخشی از نقدینگی صندوق‌ها به‌طور مستقیم به جریان معاملات بازار سهام وجود دارد. در روز چهارشنبه ارزش معاملات خرد (سهام و حق تقدم) رقم ۴ هزار و ۷۴۴ میلیارد تومانی را به خود اختصاص داد. کارشناسان بازار سرمایه معتقدند بورس در سال آینده در مقایسه دلار، طلا، مسکن و خودرو بیشترین بازدهی را خواهد داشت. به‌علاوه، مهم‌ترین محرک بازار سهام سال آینده، تغییرات نرخ دلار خواهد بود. کارشناسان معتقدند در سال آینده رشد شاخص بین ۳۰ تا ۶۰ درصد است. از نگاه کارشناسان بورسی، مهم‌ترین دلیل عقب‌ماندگی بازار سهام از سایر بازارها عدم اعتماد سرمایه‌گذاران و مداخله در ارزش‌نمایی بوده است. همچنین سهام بزرگ و دلاری در سال آینده بیشترین پتانسیل رشد را دارد. با توجه به ارقام ثبت‌شده روز گذشته، می‌توان گفت که دیروز، بعد از ۱۶ اسفند سال جاری دومین روز برتر بازار سهام از لحاظ ثبت عملکرد و بازدهی شاخص‌ها بوده است. شاخص کل بورس با رشد ۸۵ هزار واحدی، پس از ۳۱ ماه به سطح یک‌میلیون و ۹۰۷ هزار واحد رسید. شاخص کل هموزن نیز در روز گذشته ۳/۸۴ درصد مثبت شد و رکورد جدید ۵/۵

۵۷۵ هزار واحد را ثبت کرد. در این روز، شاخص فرابورس نیز به رقم ۲۳ هزار و ۸۹۰ واحد رسید.

در مورد نخست، یعنی اقبال مردم عادی به خرید اوراق بدهی، باید به این نکته توجه کرد که در مقایسه با بازار سهام، میزان نقدشوندگی و حجم معاملات در بازار بدهی بسیار پایین‌تر است، بنابراین، این موضوع از جذابیت خرید مستقیم اوراق بدهی برای مردم عادی می‌کاهد، اما باید این نکته را نیز در نظر گرفت که لزومی ندارد ورود مردم عادی به بازار بدهی به‌صورت مستقیم باشد، بلکه شاید حتی ارجحیت با فرآیندی باشد که از کانال صندوق‌های سرمایه‌گذاری و شرکت‌های بیمه رخ دهد. چنانچه اقبال مردم عادی به سپردن وجوه خود در صندوق‌های سرمایه‌گذاری (به‌ویژه صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت) و همچنین شرکت‌های بیمه (به‌ویژه در زمینه بیمه‌های زندگی و پس‌انداز) بیشتر شود، آنگاه ظرفیت ورود این شرکت‌ها به بازار بدهی افزایش خواهد یافت و در نتیجه معاملات آن رونق گرفته و نقدشوندگی در بازار ایران بیشتر خواهد شد. زمین بازی در واپسین روزهای معاملاتی در بورس تهران تغییر کرده است. از آمار و ارقام به‌ثبت رسیده می‌توان بدین صورت استنباط کرد که بخش عمده سرمایه‌گذاران ریسک‌گریز از گردونه معاملات بازار سهام خارج شده‌اند. حال هیجان فروش کاهش یافته و عمده معامله‌گرانی که قصد شناسایی سود در جهت بستن پرونده سال ۱۴۰۱ را داشتند نیز به اهداف خود رسیده‌اند. تسویه اعتباری کارگزاری‌ها فروکش پیدا کرده است. اغلب حقوقی‌ها، هلدینگ‌ها و صندوق‌ها نیز به دلیل افزایش پرداختی‌ها در پایان سال بخش قابل‌توجهی از عرضه سهام خود را انجام داده‌اند و در این روزهای بورس شاهد دادوستدهایی مثبت در جریان بازار هستیم. شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران در معاملات دیروز ۳۸ هزار واحد افزایش ارتفاع داد و توانست بیشترین رشد هفتگی را به‌ثبت برساند. این معیار بورسی تا رقم یک‌میلیون و ۸۲۰ هزار واحد پیشروی کرد و شاخص کل هموزن با تاثیرپذیری یکسان از کلیت نمادهای معاملاتی (۲/۴۳ درصد رشد) وضعیت به‌مراتب بهتری را نمایش داد. از طرفی ارزیابی روند حرکتی این پارامتر از ورود به سقف تاریخی خبر

بازار طلا

فصل ربع سکه

بازدهی «ربع سکه» با ثبت رقم ۱۱۳ درصد بیشترین میزان در قیاس با سایر بازارهای دارایی بوده است. قیمت ربع سکه، به دلیل تقاضای بیشتر نسبت به سکه تمام افزایش قابل توجهی داشته است؛ به نحوی که در ۱۰ ماهه ابتدایی سال، سکه تمام به میزان ۵۲ درصد رشد کرده است. در میان بازارها، دلار آزاد نسبت به سکه و ربع سکه در جایگاه پایین تری قرار دارد و بازدهی آن کمتر از ۵۰ درصد گزارش شده است. دلیل سبقت قیمت سکه از دلار این بوده که در ماه‌های اخیر، طلای جهانی نیز روند افزایشی داشته؛ به نحوی که طلای جهانی، در قله ۵ ماه اخیر قرار گرفت. نکته قابل توجه اینکه در ۹ ماه نخست سال جاری، شاخص بازار سهام کمتر از ۱۰ درصد افزایش یافته است تا رقابت بازاری را به دلار و سکه ببازد. از این رو نهاد بازارساز بانک مرکزی از عرضه سنگین ربع

سکه طلا در معاملات بورس کالا از روز شنبه ۲۴ دی

خبر داد. رقمی که تاکنون به عنوان حجم این عرضه سنگین گزارش شده حدود ۵۰۰ هزار قطعه است. تحلیل گران بر این باورند که افزوده شدن این تعداد سکه به بازار می‌تواند بخشی از حساب چشم‌گیر ربع سکه که حدود نیمی از قیمت این کالا را تشکیل می‌دهد، بکاهد.

انتظارات تورمی و سیگنال‌های نگران‌کننده نسبت به آینده

نشست‌های هسته‌ای برجام از

یکسو و تلاش‌های بانک مرکزی

جهت به ثبات رساندن نرخ ارز از

سوی دیگر سبب نوسانات قیمتی

دلار میان کانال‌های ۴۰ و ۴۱ هزار

تومانی شده است. به عقیده

تحلیل‌گران ارزی بازار تهران، شناور

شدن نرخ ارز در سامانه بازار

متشکل ارزی کشور و همچنین

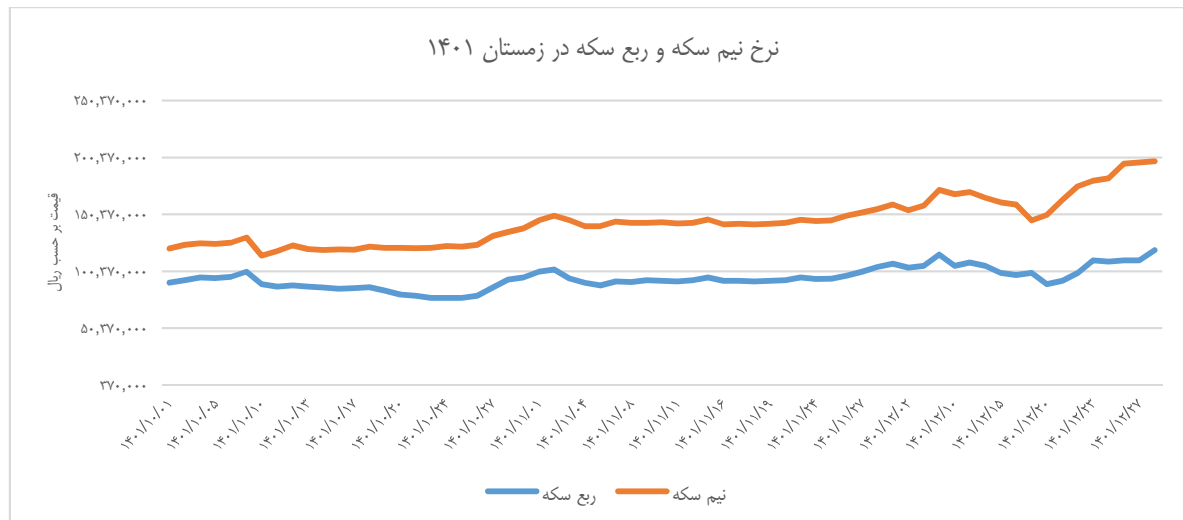
در معاملات توافقی نیز توانسته از

جهش‌های قیمتی دلار جلوگیری

کرده و بازه نوسانات شاخص‌های

غیررسمی بازار ارز را کاهش دهد.

اقدام به فروش دارایی‌های خود کردند. با بالا رفتن دست فروشندگان در معاملات، هر قطعه از این فلز زرد حدود ۴۵۰ هزار تومان کاهش یافت که عمده این افت نرخ در حساب ربع سکه ثبت شد. بر اساس داده‌های فوق شروع معاملات ربع سکه بهار آزادی در بورس کالا از ساعت ۹ صبح روز شنبه ۲۴ دی خواهد اعلام شد. خریداران ربع سکه بورس حتما باید به صورت فیزیکی قطعات خریداری شده را تحویل بگیرند. عرضه گسترده ربع سکه بهار آزادی از روز شنبه ۲۴ دی ماه به مدت سه روز کاری در قالب فروش سکه در بورس کالای ایران انجام می‌شود. خریداران می‌توانند پنج روز کاری بعد از خرید سکه در بورس، به خزانه بانک‌های عامل مراجعه کرده و با ارائه اسناد مربوط به بورس، به صورت فیزیکی، معادل سکه‌های خریداری شده را تحویل بگیرند. عرضه گواهی ربع سکه در بورس کالا، باعث شد روند نزولی قیمت بازاری این فلز پرترفدار تداوم یابد. روز نخست، عرضه گواهی ربع سکه با قیمت ۷ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان کلید خورد و در نتیجه ۷۴۴ کد حقیقی موفق به خرید ۲۸۰۰ ربع سکه شدند. قیمت بازاری ربع سکه نیز ۷ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان گزارش شد که تداوم عرضه می‌تواند منجر به افت حساب سکه شود. به گفته مسوولان بانک مرکزی، مدت عرضه سکه سه روز کاری است که در صورت وجود تقاضا، امکان تمدید نیز وجود دارد.

در نهایت قیمت هر برگ اسکناس دلار آزاد در پایان معاملات نقدی با حدود ۷۰۰ تومان کاهش نسبت به رقم ۴۰ هزار و ۸۰۰ تومان رسید. علاوه بر نرخ دلار بازار آزاد، نرخ سکه طلا نیز در معاملات کاهشی بود و با افت قیمت ۴ پله‌ای به نیمه کانال ۲۱ میلیون تومانی رسید. در نوزدهمین روز از دی ماه و پس از اعلام رسمی عرضه سنگین ربع سکه طلا در معاملات بورس کالا، حساب این کالای سرمایه‌ای کوچک‌تر شد. بر اساس محاسبات به عمل آمده از قیمت ربع سکه طلا در معاملات بازار تهران مشاهده می‌شود که حدود نیمی از نرخ این فلز زرد را حساب آن تشکیل می‌دهد. در این بازه نهاد بازارساز بانک مرکزی در اطلاعیه‌ای از عرضه ۵۰۰ هزار قطعه ربع سکه طلا در معاملات بورس کالا از روز شنبه ۲۴ دی ماه خبر داد که در نتیجه این خبر برخی معامله‌گران با در نظر گرفتن انتظارات کاهشی

سکه بهار آزادی

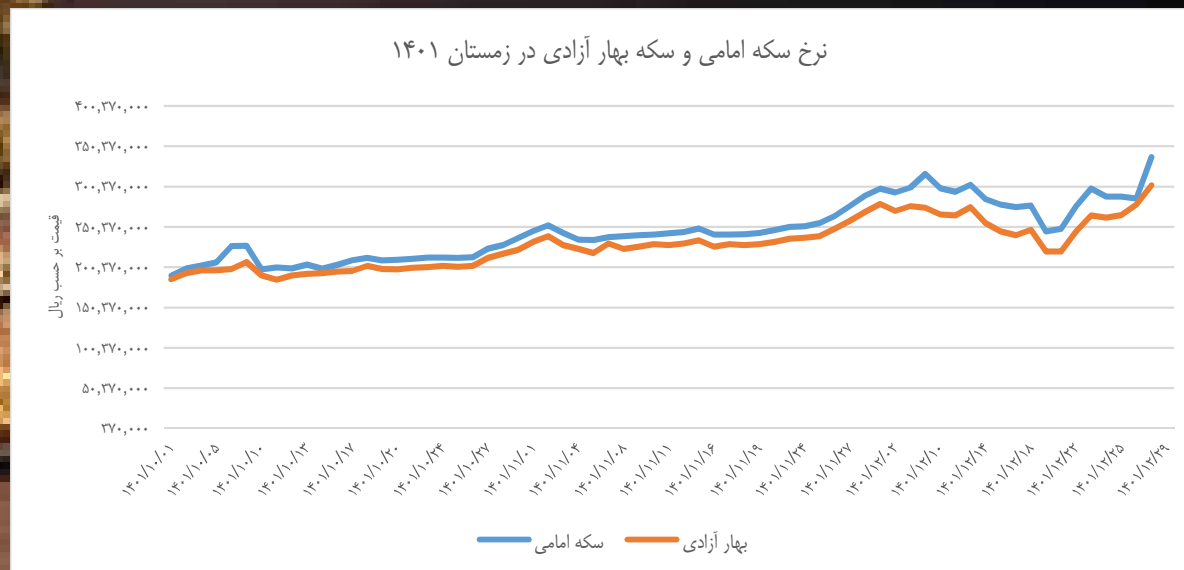
رشد مجدد بهای ارز و سکه در بازار آزاد در پایان سومین هفته از بهمن ماه به رشد قیمت‌ها در معاملات گواهی سکه در بورس کالا منتهی شد؛ اگرچه در این بازه شاهد تزریق ارز در برخی صرافی‌ها بودیم. سکه بورسی که قرار بود با معاملات رسمی خود حباب‌شکن بازار باشد، اما خود با رشد نرخ، تنها نظاره‌گر عمیق‌تر شدن حباب و رشد قیمت سکه تا یک قدمی ۲۷ میلیون تومان بود. این رکورد قیمتی از جو روانی موجود در بازار حکایت دارد که در معاملات رسمی و غیر رسمی خودنمایی کرده و به حباب‌سازی بیشتر منتهی شده‌است.

نقدینگی در اوج قیمت‌ها همچنان به بازار دارایی‌های بر پایه طلا سرازیر است. بانک مرکزی نرخ ارز را کاهشی پیش‌بینی می‌کند؛ اما رفتار معامله‌گران گواهی سکه و سکه فیزیکی نشان از آن دارد که فعالان این بازارها برآورد متفاوتی از آینده نرخ ارز در کشور دارند. به‌نحوی که ایجاد حباب سنگین برای دارایی‌های بر پایه طلا نیز مانع خرید آنها نمی‌شود. در شرایطی که حباب سکه در بازار فیزیکی از مرز ۲۵ درصد عبور کرده است، معامله‌گران گواهی سکه حاضر به خرید این دارایی با نرخ حدود ۳ درصد بیشتر از نرخ آن در بازار فیزیکی شده‌اند. در این شرایط عرضه ربع‌سکه از سوی بانک مرکزی در بورس کالا با توجه به قیمت عرضه نیز نتوانسته است به شکسته شدن حباب این دارایی منجر شود. در شرایط کنونی همچنان حباب ربع‌سکه در بازار فیزیکی حدود ۴۷/۵ درصد است.

در اولین هفته از فصل زمستان نرخ سکه طلا در معاملات بازار تهران در مسیر افزایشی قرار داشت و به آخرین سطوح قیمتی کانال ۱۸ میلیون تومانی رسید. با انتشار سیگنال‌هایی در زمینه تشدید تحریم‌های سیاسی-اقتصادی علیه ایران در این بازه، سطح انتظارات تورمی در میان معامله‌گران بازار افزایش یافت و با بالا رفتن دست خریداران قیمت سکه افزایشی شد. در نهایت قیمت هر قطعه از این فلز گران‌بها در معاملات یکم دی ماه با حدود ۲۹۰ هزار تومان افزایش قیمت نسبت به نرخ روز ۳۰ آذرماه به رقم ۱۸ میلیون و ۹۹۰ هزار تومان رسید.

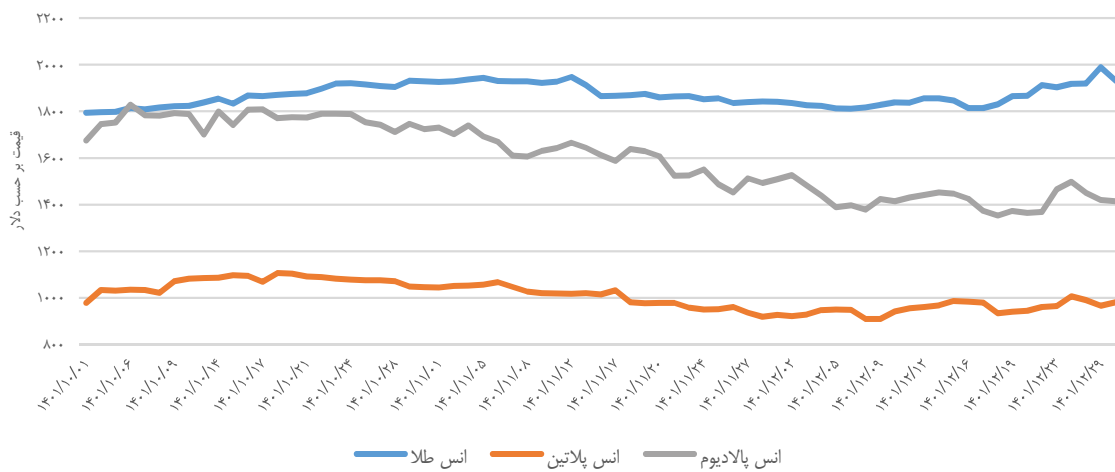
یکم دی ماه برخلاف روند افزایشی بازار سکه، نرخ دلار در معاملات بازار متشکل ارزی کشور با نوسانات کاهشی اندک همراه بود. سکه طلا در معاملات انتهایی هفته نخست زمستان در کانال قیمتی ۲۱ میلیون تومانی معامله شد. با افزایش تمایل افراد نسبت به حفظ دارایی‌های خود در برابر موج‌های تورمی، تقاضا جهت خرید کالاهای سرمایه‌ای مانند سکه طلا در بازار تهران افزایش یافت که این افزایش تقاضا سبب رشد بی‌رویه نرخ سکه طلا شد. به عقیده کارشناسان سیاسی-اقتصادی حجم انتظارات تورمی در میان افراد جامعه در بالاترین سطوح خود قرار دارد. همچنین به نظر این افراد در صورت انتشار سیگنال‌های مثبت در رابطه با گشایش‌های اقتصادی یا مذاکرات هسته‌ای ایران و قدرت‌های جهانی، از حجم این انتظارات کاسته شده و شاخص‌ها تعدیل می‌شوند.

نرخ سکه امامی و سکه بهار آزادی در زمستان ۱۴۰۱

نرخ اونس طلا، پلاتین و پالادیوم در بازارهای جهانی در زمستان ۱۴۰۱

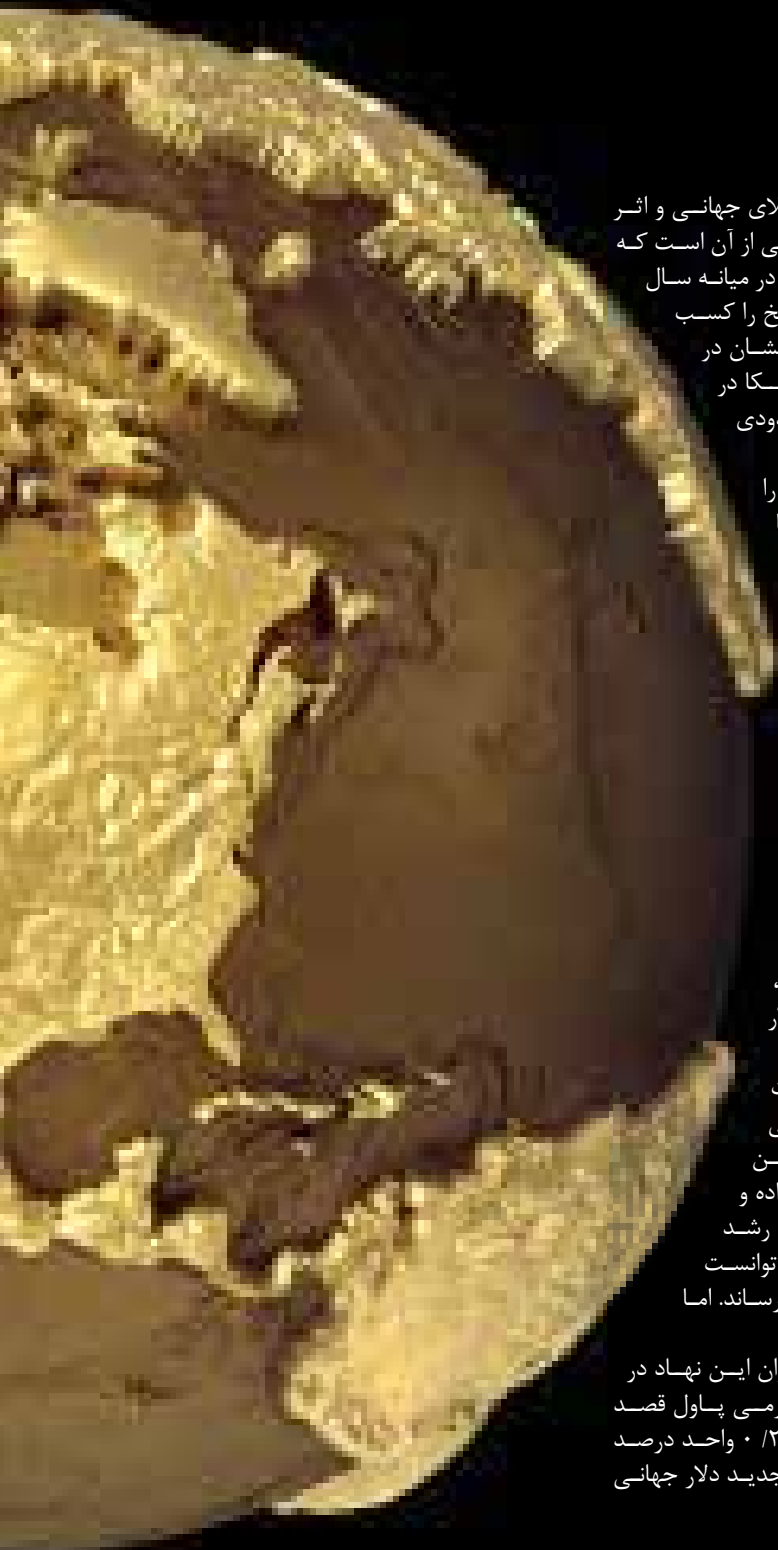
طلادر بازارهای جهانی

در روزهای پایانی سال جاری، روند قیمتی هر اونس طلای جهانی و اثر سیاست‌های پولی بر آن مورد بررسی قرار گرفت. آمارها حاکی از آن است که فلز زرد با قیمت ۱۸۲۹ دلار سال ۲۰۲۲ را آغاز کرد و توانست در میانه سال با قیمت ۲۰۷۱ دلار، مقام بالاترین سطح طلا در طول تاریخ را کسب کند. با وجود محبوبیت و سطوح قوی قیمتی این فلز درخشان در سال جاری، پس از اتخاذ سیاست‌های بانک مرکزی آمریکا در پی روند صعودی تورم، در مسیر نزولی قرار گرفت و تا حدودی محبوبیت خود را از دست داد.

از این‌رو باید مهم‌ترین اثر نوسانات طلا در سال جاری را اقدامات ضد تورمی فدرال رزرو از ماه مارس دانست. اما سوال این است که این فلز درخشان روزهای آغازین سال جدید را با چه قیمتی آغاز خواهد کرد؟ در پاسخ به این سوال باید دو سناریو از سوی تحلیل‌گران بازار را مورد بررسی قرار داد. گروهی از آنها بر این باورند که با تداوم سیاست‌های انقباضی، طلا روند قیمتی خود را در سال ۲۰۲۳ در حوالی کانال ۱۸۰۰ دلار آغاز خواهد کرد. بررسی‌های به عمل آمده در حوزه طلا حاکی از آن است که این فلز درخشان در پی رشد جهانی دلار که از اعمال ۲۵/۰ واحد درصدی نرخ بهره ناشی شده است، با افت ۶/۱ درصدی در مسیر نزولی قرار گرفت. بنابراین هر اونس طلای جهانی در این بازه با قیمت ۱۹۰۸ دلار معامله شد. این درحالی بود که تحلیل‌گران چشم انتظار صعود این فلز درخشان به کانال قیمتی ۲ هزار دلار بودند. در طرف دیگر، بازار رمزارزها نیز نسبت به تغییر کانال جدید شاخص دلار واکنش نشان داده و اندکی تنزل یافتند.

بر این اساس بیت‌کوین حمایت ۲۳ هزار دلاری را از دست داد و در سقف کانال ۲۲ هزار دلاری قرار گرفت. شیب نزولی بیت‌کوین به اتریوم نیز انتقال یافت و سبب شد تا این دومین دارایی مهم در بازار کریپتو حمایت ۱۶۰۰ دلاری را از دست داده و به میانه کانال ۱۵۰۰ دلار برسد. عوامل مذکور را می‌توان به رشد دلار جهانی در این زمان نسبت داد. از این‌رو این ارز آمریکایی توانست با رشد ۰/۱۹ درصدی، کانال جدیدی را در ماه ژانویه به ثبت رساند. اما رشد شاخص دلار ناشی از چه عواملی است؟

پاسخ این سوال را باید با استناد به عملکرد سیاستگذاران این نهاد در نشست پیش‌رو مورد بررسی قرار داد. به نظر می‌رسد جرمی پاول قصد دارد برای نخستین بار در سال ۲۰۲۳، نرخ بهره سیاستی را ۰/۲۵ واحد درصد افزایش دهد. پس از اعمال این سیاست انقباضی، مسیریابی جدید دلار جهانی

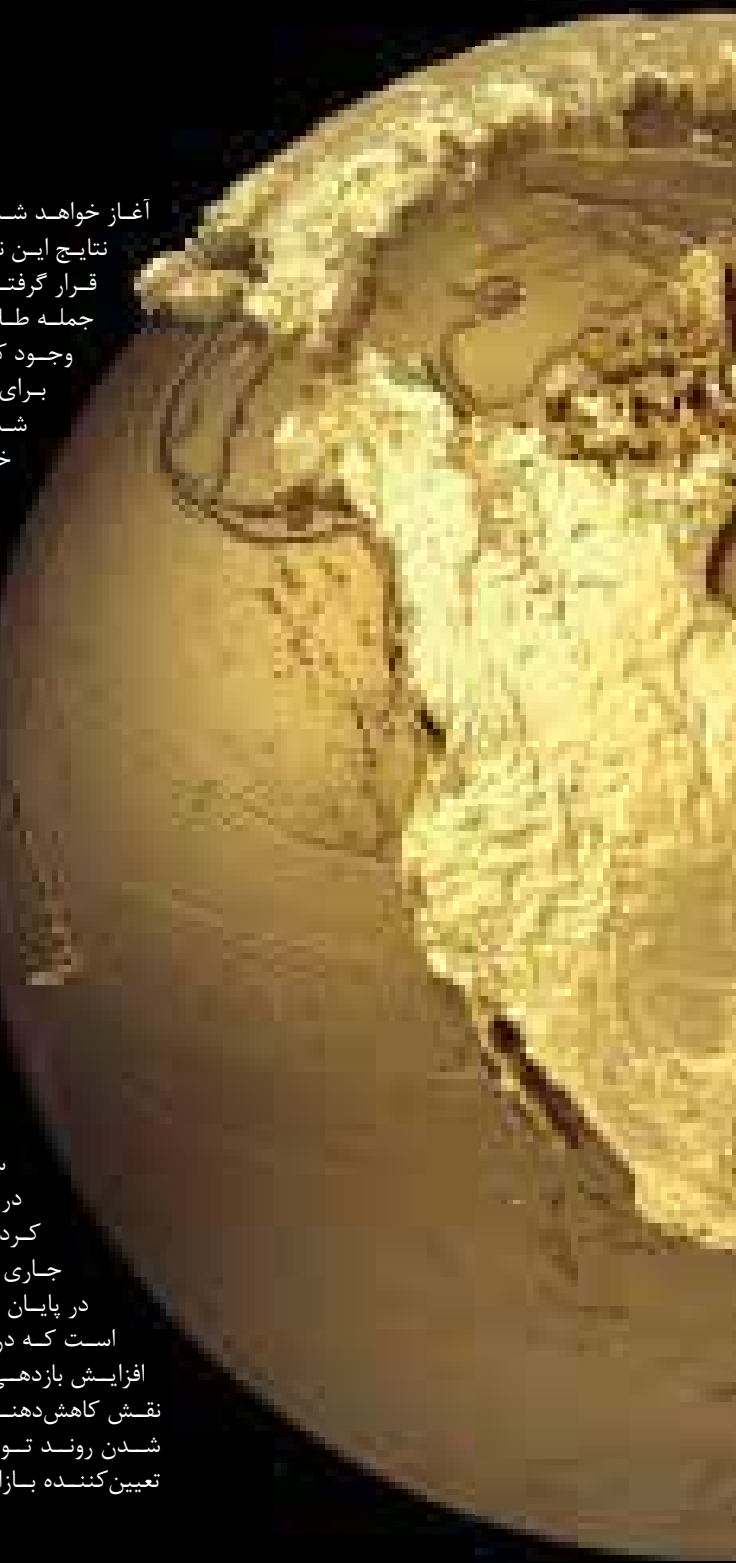

آغاز خواهد شد. اما آمارها نشان می‌دهد که شاخص دلار جهانی قبل از انتشار نتایج این نهاد به افزایش احتمالی پاول، پاسخ مثبت داده و در مسیر صعودی قرار گرفته است. تقویت ارز آمریکایی در نهایت به افت بازارهای جهانی از جمله طلا و رمز ارز منجر خواهد شد. شواهد نیز گویای آن است که با وجود کاهش سرعت نرخ بهره، همچنان افزایش سیاست‌های انقباضی برای شاخص دلار مطلوب است و سبب تقویت بیش از پیش آن خواهد شد. اما در مقابل طلا نسبت به بازارهای ریسکی واکنش تندتری از خود نشان داد و به کف ۱۹۰۰ دلاری سقوط کرد.

با افزایش شاخص ارز آمریکا، یورو در برابر دلار نیز که در روزهای پیشین بالاترین سطح ۱۰ ماهه اخیر را به ثبت رسانده بود، اندکی کاهش یافت. در هیچ برهه‌ای طی یک دهه اخیر، طلا تا این اندازه محبوب نبوده است. نتایج آخرین برآوردهای کارشناسی از میزان عرضه و تقاضای فلز طلا در بازار جهانی گویای عبور سطح تقاضای طلا در سال ۲۰۲۲ از سطح تقاضای قابل توجه سال ۲۰۱۱ است.

با اینکه در سال ۲۰۱۳ بیشترین تقاضای ۱۵ سال اخیر برای طلا به ثبت رسید اما سال ۲۰۲۲ نیز در بهترین نقطه ممکن طی یک دهه اخیر قرار دارد. سه پشتوانه این جهش در سال ۲۰۲۲ به ترتیب بانک‌های مرکزی، سرمایه‌گذاری افراد در طلا و تثبیت جایگاه صندوق‌ها در نگهداری طلا بوده است؛ در واقع حمله بانک مرکزی به بازار طلا، در کنار خرید شدید سرمایه‌گذاران خرد و خروجی کندتر ETF، تقاضای سالانه را به بالاترین حد در ۱۱ سال گذشته رساند. بر مبنای گزارش انجمن جهانی طلا تقاضای سالانه طلا (بدون احتساب تقاضا در فرابورس) با جهش ۱۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ به ۴۷۴۱ تن رسید که تقریباً با سال ۲۰۱۱ برابری می‌کند. در آن سال نیز تقاضای سرمایه‌گذاری در طلا استثنایی بود.

در میانه اسفند ماه، قیمت طلا کاهش هفته گذشته خود را جبران کرد و در سطح بالاتری ایستاد. بر این اساس در حالی که طلا هفته جاری را با ۱۸۱۱ دلار در هر اونس آغاز کرد، با بیش از دو درصد رشد در پایان هفته با قیمت ۱۸۴۷ دلار در هر اونس معامله شد. این در حالی است که در این مدت شاخص دلار نیز روند صعودی مشابهی را طی کرد. افزایش بازدهی اوراق خزانه‌داری آمریکا مهم‌ترین عاملی به شمار می‌رود که نقش کاهش‌دهنده قیمت طلا را بازی می‌کند؛ انتظار معامله‌گران برای مشخص شدن روند تورم آمریکا و پاسخ سیاستی فدرال رزرو به آن، مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده بازار طلا در هفته‌های اخیر به شمار می‌رود.

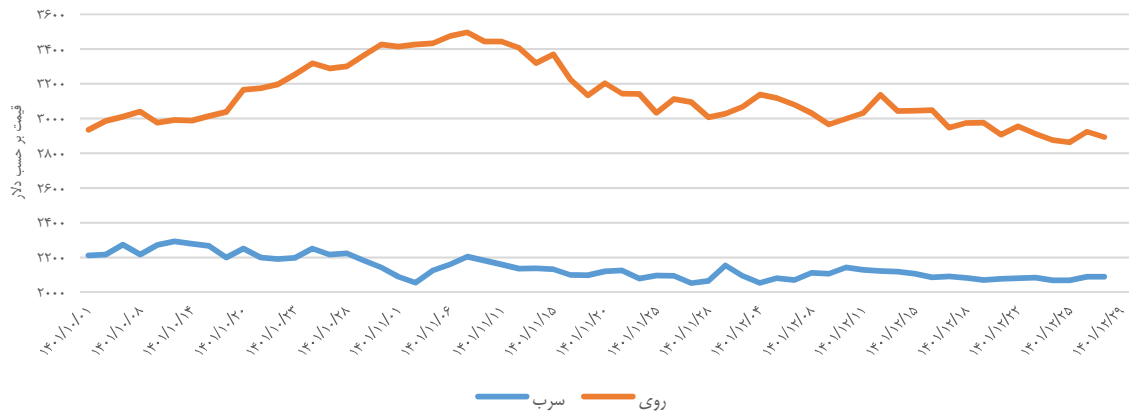

بازار فلزات اساسی سرب و روی

صنعت سرب و روی یکی از صنایع دلاری به شمار می‌رود. در برخی از شرکت‌های فعال در این صنعت، محصولات صادرات‌محور بیش از ۶۰ درصد درآمد آن شرکت را محقق می‌کنند. بررسی شرکت‌های «فاسمین»، «فتوسا»، «فگستر»، «کبافق»، «کدما» و «فسرب» نشان از آن دارد که با توجه به اینکه شرکت‌های این صنعت منبع واردکننده ارز به کشور محسوب می‌شوند، باید به فکر بهبود خطوط تولید و به‌روز کردن ماشین‌آلات آنها بود. یا به عبارت دیگر صنعت سرب و روی یکی از صنایع مهم است که محصولات صادرات‌محور بخش مهمی از فروش آنها را شامل می‌شود. با توجه به اینکه این صنعت ارزآور با مشکلاتی مانند مستهلک شدن خطوط تولید و ماشین‌آلات روبه‌روست، می‌تواند در سال‌های آتی، درآمد و به تبع آن سود شرکت‌ها را تحت‌تاثیر قرار دهد. همان‌طور که در روند اقلام صورت سود و زیان می‌توان مشاهده کرد سودآوری برخی از شرکت‌ها دچار اختلال شده و برخی از شرکت‌هایی که تا به حال زیان‌ده نشده بودند، در فصل گذشته زیان خالص را شناسایی کردند.

رئیس اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های سرب و روی کشور گفت: مشکل بزرگی که در صنعت سرب و روی وجود دارد این است که همه هزینه‌ها براساس دلار آزاد محاسبه شده و تامین حداقل‌های تولید برای صنعتگران با افزایش نرخ ارز دشوارتر می‌شود. در این شرایط تولیدکننده سرب و روی اگر قصد کند وارد حوزه صادرات شود نیز با مشکلات جدیدتری مواجه می‌شود و برای صادرات محصولات خود ابتدا باید مالیات ارزش افزوده و مالیات بر درآمد محاسبه شود، این در حالی است که پیش‌تر موضوعی به نام مالیات درآمد مطرح نبود، اگرچه اکنون دولت خواهان دلار نیمایی از صادرکننده است. تولیدکننده‌ای که در دورافتاده‌ترین مناطق و با مشقت بسیار محصول تولید می‌کند باید چیزی حدود ۳۳ درصد محصول خود را ارزان‌تر بفروشد. اگر محصول خود را صادر کند و ارز وارد کشور کند باید کالا را حدود ۱۵ درصد زیر قیمت بفروشد یا هزینه‌ای مضاعف برای بازگشت پول به کشور صرف کند. این موضوعها فشاری بر روند فعالیت صنعتگر و تولیدکننده است.

بهای سرب و روی در بازارهای جهانی در زمستان ۱۴۰۱

فولاد

بازار آزاد مقاطع طویل فولادی را فراهم کرده است، اما احتمال بروز رکود تومی در بازار مقاطع طویل فولادی در میان‌مدت و بلندمدت و قفل معاملات به دلیل نبود تقاضای مصرفی وجود دارد؛ موضوعی که بروز آن به تحمیل زیان به کل زنجیره آهن و فولاد و بدنه اقتصاد و به‌خصوص صنایع تکمیلی منجر می‌شود.

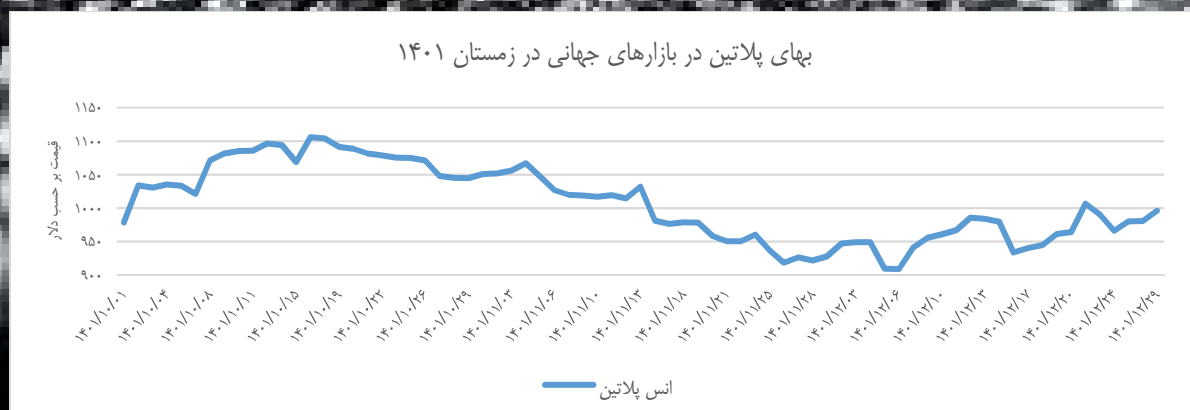
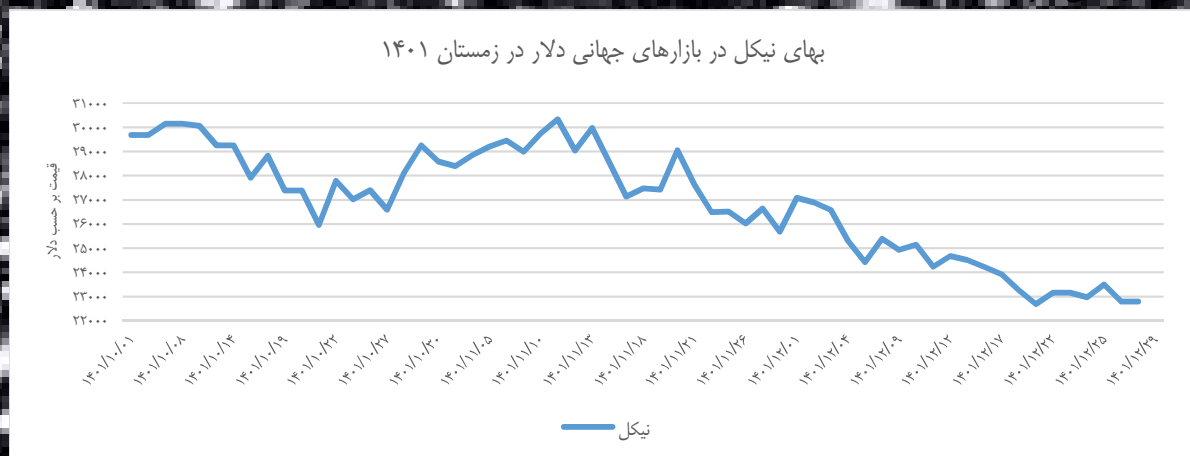
در بورس کالای ایران هیجان برای خرید شمش فولاد در رینگ صنعتی بورس کالای ایران فروکش کرد؛ اما متقاضیان ورق، حاضر به رقابت قیمتی تا ۳۶ درصد برای کسب سهم از این عرضه‌ها شدند.

عدم عرضه شمش فولاد به شکل اعتباری در شرایطی که صنایع تکمیلی با چالش تامین نقدینگی روبه‌رو هستند، باعث شد تا اغلب معاملات شمش فولاد در بازار فیزیکی بورس کالای ایران در نرخی نزدیک به قیمت پایه انجام شود.

اصلاح قیمت فروش شمش فولاد در بازار فیزیکی بورس کالای ایران به‌سرعت بر روند معاملات مقاطع طویل فولادی در بازار آزاد نیز اثرگذار شد و از حجم معاملات این محصول کاست؛ هرچند با توجه به ارزنده‌بودن بهای مقاطع نسبت به نرخ شمش، افت نرخ چندانی در بازار میلگرد حاصل نشد.

کاهش مصرف انرژی و جلوگیری از انتشار آلودگی توسط صنایع، به خواست عمومی آحاد جامعه تبدیل شده است. صنایع این امکان را دارند تا با نوسازی تکنولوژی و اجرای پروژه‌های زیست‌محیطی از میزان مصرف انرژی خود به‌شدت بکاهند و انتشار آلودگی‌شان را کنترل کنند. ظرف سال‌های اخیر بسیاری از صنایع فولادی کشور به مطالبات زیست‌محیطی توجه ویژه‌ای نشان داده و با اجرای پروژه‌های توسعه‌ای توانسته‌اند از سویی میزان مصرف آب، برق و گاز خود را کاهش دهند و از سوی دیگر با کاهش انتشار آلوده‌ها، کمترین آسیب را برای محیط‌زیست رقم بزنند و به این ترتیب در کنار ارزش‌آفرینی اقتصادی در خدمت محیط‌زیست و جامعه بومی باشند.

قیمت پایه شمش فولاد برای عرضه در بورس کالای ایران در ابتدای دی ماه ۱۷ درصد بالاتر از نرخ صادراتی فوب خلیج‌فارس تعیین شد؛ تصمیمی که از سویی زمینه صعود بهای محصولات طویل فولادی در بازار داخل را فراهم می‌کند و از سوی دیگر با غیراقتصادی کردن صادرات به کاهش درآمد ارزی کشور منجر می‌شود. در شرایط فعلی صعود مستمر نرخ ارز و واهمه از کاهش ارزش پول ملی زمینه خریدهای سرمایه‌ای در

پلاتین

نیز ادامه یافت، به نحوی که این فلز گرانبه‌های صنعتی در روز سوم ژانویه در معاملات آتی کامکس آمریکا با نرخ هزار و ۸۱ دلار به‌ازای هر اونس معامله شد. رکورد بیشترین نرخ فروش پلاتین در معاملات آتی کامکس آمریکا مربوط به ماه مارس بود که این فلز با قیمت هزار و ۱۱۵ دلار به‌ازای هر اونس مورد معامله قرار گرفت. روسیه دومین تولیدکننده بزرگ پلاتین دنیاست و حمله این کشور به اوکراین با ایجاد واکنش از بروز اختلال در عرضه زمینه صعود قیمتی این فلز را فراهم کرد. اما از آنجا که این جنگ به محدودیت عرضه پلاتین از سوی روسیه منجر نشد و در عین حال تقاضا برای این فلز نیز متأثر از وضعیت اقتصاد جهانی کاهش یافت، بنابراین این فلز گرانبه‌ها از رکورد قیمتی ثبت‌شده در روزهای ابتدایی ماه مارس عقب نشست.

رشد تقاضا از رشد عرضه در بازار پلاتین پیشی گرفت و به این ترتیب این فلز گرانبه‌های صنعتی مجدداً مقاومت هزار دلاری را شکست، در این شرایط، افزایش تقاضا از سوی چین در سال ۲۰۲۳ می‌تواند زمینه بروز رکوردشکنی جدید قیمتی در بازار این فلز گرانبه‌ها را فراهم کند.

پلاتین، فلز گرانبه‌ها با مصرف صنعتی است که ظرف سه‌ماه پایانی سال ۲۰۲۲، رشد نرخ قابل‌ملاحظه‌ای را در بازارهای جهانی به ثبت رسانده است. این روند مثبت قیمتی با بازگشایی بازارها در سال ۲۰۲۳ نیز ادامه دارد. ظرف روز جمعه ۳۰ دسامبر که روز پایانی معاملات کالایی‌ها در سال ۲۰۲۲ بود، این فلز از مرز هزار دلار به‌ازای هر اونس عبور کرد و به بیشترین نرخ پس از نیمه ماه مارس ۲۰۲۲ رسید. روند افزایش قیمت پلاتین در بازار جهانی ظرف روزهای ابتدایی بازگشایی بازار در سال ۲۰۲۳

نیکل

شد برخی فعالان این بازار درصدد برآیند تا محموله‌های خریداری‌شده از این بازار را مورد بررسی قرار دهند. بورس فلزات لندن برای سال‌ها مکانی ایمن برای خرید و فروش فلزات صنعتی از جمله مس، آلومینیوم و نیکل بوده است. این بازار با دسترسی به شبکه‌ای از انبارهای مورد پذیرش در سراسر دنیا امکان تحویل فلزات در بسیاری از نقاط دنیا را برای تاجران فراهم می‌کند. مقامات بورس فلزات لندن می‌گویند، پس از دریافت گزارش‌هایی مبنی بر کشف چند کیسه سنگ به جای بریکت نیکل در انباری در روتردام، نسبت به بررسی موضوع اقدام و علت این موضوع را کشف کرده‌اند. انباری که نیکل تقلبی در آن کشف شده است توسط Access World اداره می‌شود. این انبار پیش از این متعلق به شرکت گلنگور بوده و در ادامه توسط Global Capital Merchants خریداری شده است. Access World یکی از برجسته‌ترین شرکت‌هایی است که فعالیت نظارت بر انبارهای بورس فلزات لندن را اجرایی می‌کند. پس از انتشار خبر کشف محموله تقلبی در انبارهای بورس فلزات لندن شرکت Access World نسبت به بررسی محموله‌های نیکل در انبار تحت مدیریت خود اقدام کرد. نتایج بررسی این شرکت نشان داد که محموله‌های تقلبی شامل ۵۴ تن از این فلز است که بخشی از آن تحت ۹ قرارداد معامله شده است. به گفته مقامات این بورس کالایی، به خریداران ضمانت‌نامه این نیکل‌های تقلبی خبر داده شده است.

بورس فلزات لندن کیسه‌هایی از سنگ را به‌جای نیکل در انباری در روتردام کشف کرد. البته گفته می‌شود که این کیسه‌ها پشتوانه تعداد انگشت‌شماری از قراردادهای فروش نیکل از این بازار بوده است. مطابق گزارش بورس فلزات لندن، میزان محصول تقلبی کشف‌شده تنها برابر ۰/۱۴ درصد کل نیکل پذیرش‌شده در انبارهای این بورس فلزی است؛ بنابراین انتشار این خبر تاثیر محدودی بر بازار فروش نیکل برجای می‌گذارد. اما انتشار خبری مبنی بر کشف محصول تقلبی در انبارهای مورد پذیرش این بورس تردیدهای جدی نسبت به امنیت خرید از این بازار ایجاد کرده است. جان مک نامارا، مدیر اجرایی گروه Carshalton Commodities که در حوزه امور مالی و تجارت کالا فعالیت دارد، در لینکدین نوشت: ضمانت‌نامه‌های انبار بورس فلزات لندن، ضمانت‌نامه‌هایی طلایی در سراسر دنیا بود و افراد از آن به‌عنوان دارایی تقریباً نقد یاد می‌کردند. به‌طور قطع اشتباهی بزرگ در این بازار رقم خورده است که به‌سادگی قابل جبران نیست. درحالی‌که خبر کشف سنگ در محموله‌های نیکل پذیرفته‌شده در انبارهای بورس فلزات لندن منتشر شد که پیش از این، گروه بزرگ تجاری Trafigura در ماه فوریه ۲۰۲۳ فاش کرده بود قربانی کلاهبرداری گسترده‌ای در مورد محموله‌های گمشده نیکل شده است. انتشار این خبر که بازیکن قدرتمندی همچون ترافیگورا ضرر صدها میلیون دلاری دیده است باعث

لیتیوم

در واقع، لیتیوم یک فلز قلیایی نقره‌ای-سفید و نرم با عدد اتمی ۳ است. این عنصر در شرایط استاندارد دما و فشار سبک‌ترین فلز و کم‌چگالی‌ترین عنصر جامد است. به دلیل واکنش‌پذیری بالای لیتیوم، هرگز نمی‌توان آن را به‌صورت عنصر آزاد در طبیعت پیدا کرد و همواره در بخشی از یک ترکیب شیمیایی که بیشتر یونی است، پیدا می‌شود. از آنجا که لیتیوم در آب حل می‌شود، به‌صورت یون در آب اقیانوس‌ها و به‌صورت نمک در آب‌ها و [خاک] رس هم دیده می‌شود. لیتیوم و ترکیب‌های آن کاربردهای فراوانی دارند از آن جمله در شیشه و سرامیک پایدار در برابر گرما، آلیاژهای با مقاومت بالا نسبت به وزن که در فضاپیماها کاربرد دارد، باتری‌های لیتیوم خودروهای برقی و در مصارف پزشکی به‌عنوان دارو است. بیشترین و بزرگ‌ترین ذخایر لیتیوم دنیا در بولیوی و افغانستان وجود دارد که حتی تعدادی از کارشناسان یکی از دلایل کودتای بولیوی و جنگ آمریکا در افغانستان به‌ویژه در دوران ترامپ را دسترسی به معادن غنی لیتیوم در این کشور می‌دانستند. پیش از این به‌نظر می‌آمد که بزرگ‌ترین معادن لیتیوم ایران هم در شرق کشور و در استان خراسان جنوبی در شهر نهبندان و اطراف بیرجند قرار دارد. بعد از آن دریاچه نمک قم، چهارمحال و بختیاری و اصفهان هم دارای این معدن هستند. این ماده یک نوع خاک معدنی است که حتی از آب شور هم به‌دست می‌آید، اما حالا انگار استان همدان هم در شمار مناطق لیتیوم‌خیز به‌شمار می‌رود. با وجود رشد مداوم بهای لیتیوم در ۲۰۲۲، بالاخره قیمت این فلز در کانال کاهشی قرار گرفت. کاهش تقاضا در چین به‌دلیل شیوع مجدد کرونا و لغو سیاست‌های حمایتی از خرید خودروهای الکترونیکی از عوامل کاهش تقاضا در این بازار بوده است. با وجود تلاش سرمایه‌گذاران برای ترغیب مصرف‌کنندگان به خرید خودروهای برقی، آمارها

نشان‌دهنده این است که همچنان خودروهای بنزینی از محبوبیت بیشتری برخوردارند. همچنین تحلیلگران پیش‌بینی می‌کنند که با افزایش عرضه، می‌توان انتظار افت قیمت‌ها در سال ۲۰۲۴ را داشت.

پس از یک‌دوره چندماهه رشد قیمتی، نرخ لیتیوم کاهشی شد. بهای لیتیوم کربنات در چین به ۵۱۹ هزار و ۵۰۰ یوان (حدود ۷۵ هزار دلار) به‌ازای هر تن رسید. این سطح قیمتی از اواسط اکتبر تاکنون مشاهده نشده بود؛ همچنین نسبت به ابتدای ماه نوامبر حدود ۱۳ درصد کاهش قیمت را تجربه کرد. افزایش عرضه و کمبود تقاضا در این بازار موجب شده است تا تحلیلگران معاملات فلزات باتری پیش‌بینی کنند که در سال ۲۰۲۳ این بازار با مازاد عرضه مواجه خواهد شد.

سویه جدید کرونا در چین به‌سرعت در حال پیشروی است و خبرها از افزایش آمار ابتلا به کووید-۱۹ در نقاط مختلف این کشور حکایت دارند. پیش‌بینی می‌شود با افزایش آمار ابتلا، رشد اقتصاد چین کاهش پیدا کند و تقاضا برای فلزات باتری نزولی شود. این درحالی است که مقامات چینی قصد دارند یارانه‌های انرژی برای کارخانه‌های فلزات باتری را در ماه ژانویه قطع کنند. هدف از وضع این یارانه، تقویت صنعت خودروهای الکتریکی و تحریک بازار آن بود؛ اما خبرها حاکی از آن است که با اتمام تاریخ قانونی این مصوبه در انتهای ۲۰۲۲، قانون‌گذاران چینی قصد تمدید آن را ندارند. قطع این یارانه می‌تواند تاثیر محسوسی بر کاهش تقاضای کارخانه‌های چینی برای تولید خودروهای برقی بگذارد و در نتیجه این مساله، تقاضا برای لیتیوم و سایر فلزات باتری کاهشی شود و به افت قیمت‌ها بینجامد. با تمام این اوصاف، گرایش به کربن‌زدایی و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای موجب شده است تا بهای لیتیوم در انتهای سال ۲۰۲۲ نسبت به مدت

زنجیره که روندی روبه‌رشد دارد در سال‌های آتی سود سرشاری عاید آن دسته از بازیگران حوزه معدن خواهد کرد که ذخایر مناسبی از این مواد معدنی را در چنته دارند. در جایی دیگر و پس از آرژانتین، شیلی و بولیوی، هندوستان ضلع تازه تولید و صادرات انبوه لیتیوم خواهد بود. وزارت معادن هندوستان اعلام کرد معدنی بزرگ از لیتیوم را کشف کرده که می‌تواند رویای این کشور برای حضور فعال در زنجیره جهانی خودروهایی الکتریکی را محقق کند. این معدن که چیزی نزدیک به ۹/۵ میلیون تن لیتیوم در خود دارد، به تنهایی هند را به پنجمین دارنده ذخایر بزرگ لیتیوم در جهان تبدیل خواهد کرد.

این کانسار در ناحیه ریسی در استان جامو و کشمیر قرار دارد. لیتیوم در تولید باتری برای وسایل نقلیه الکتریکی (EVs)، پنل‌های خورشیدی و دستگاه‌های الکترونیکی استفاده می‌شود. بر اساس گزارش بانک جهانی، تولید مواد معدنی موردنیاز برای انتقال به عصر انرژی پاک بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۵۰ تا ۵۰۰ درصد افزایش خواهد یافت و این مهم، می‌تواند درآمدهای هنگفتی را نصیب دولت هندوستان کند. از آنجایی که هند به دنبال تبدیل شدن به یک قطب اصلی تولید خودروهایی الکتریکی است، این کشف می‌تواند وضعیت آنها در این بخش از صنعت خودرو را بهبود بخشد. این اولین کشف بزرگ لیتیوم در هند است و تنها مورد دیگر ذخایر کوچک ۱۶۰۰ تنی است که دو سال پیش در کارناتا‌کا کشف شد. هند در حال حاضر برای نیازهای صنایع تولیدی خود به واردات لیتیوم متکی است و عمده مواد موردنیاز خود در این زمینه را از آرژانتین، شیلی و استرالیا وارد می‌کند. لیتیوم وارداتی حدود ۸۰ درصد از کل لیتیوم مورد استفاده در کشور را تشکیل می‌دهد. دولت هند از این کشف و خودکفایی در تولید این ماده استقبال جالبی کرده‌است.

مشابه سال قبل بیش از دو برابر باشد. در سمت عرضه، استرالیا، از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان لیتیوم در دنیا، انتظار دارد که تولید جهانی لیتیوم برای سال میلادی آتی با ۲۲ درصد رشد نسبت به برآورد تولید کل در ۲۰۲۲ برسد. یک شرکت معدن کار کانادایی در تلاش است در یک محدوده ۵۰ هزار هکتاری استخراج لیتیوم را با شدت در دستور کار قرار دهد. کانادا که جزو تولیدکنندگان بزرگ لیتیوم در جهان است اخیراً به گروه «راک‌اج» اجازه داده تا در استان انتاریو به کاوش و استخراج لیتیوم در حجمی وسیع بپردازد. پیش‌بینی می‌شود ذخایر عظیمی از لیتیوم در این محدوده که «راک‌اج» روی آن دست گذاشته وجود داشته باشد و توان کانادا برای نقش‌آفرینی در زنجیره جهانی تامین و تولید باتری لیتیومی را ارتقا دهد.

همچنین یک شرکت گمنام کانادایی در آلمان مجوز تولید باتری لیتیومی گرفت. گروه راک‌تک مجوز ساخت اولیه کارخانه لیتیوم آلمان را دریافت کرد. این شرکت اعلام کرد در این پروژه ظرفیت تولید ۲۴ هزار تن در پاسکال هیدروکسید لیتیوم با درجه مناسب برای باتری خودرو خواهد بود. این شرکت که دسترسی مناسبی به منابع لیتیوم کانادا دارد، قرار است به آلمان کمک کند تا وابستگی این کشور به باتری‌سازان آسیایی کاهش یابد. راک‌تک برای ساخت این مجموعه جدید تضمین داده مواد معدنی را تامین خواهد کرد ضمن اینکه در مجموعه تولیدی خود در آلمان ۶۲۸ میلیون دلار نیز سرمایه‌گذاری کند. مدیرعامل این مجموعه اعلام کرده: تولید هیدروکسید لیتیوم با درجه مناسب برای باتری خودرو یک بخش اساسی از زنجیره تامین مواد معدنی باتری در اروپا خواهد بود. کانادا در ماه‌های اخیر تمرکز خود را روی توسعه منابع خاک کمیاب گذاشته و تلاش می‌کند با این کار بازیگری قدرتمند در زنجیره تامین باتری باشد. این

آلومینیوم

به علت خواص منحصر به فرد فلز آلومینیوم و استراتژیک بودن این فلز در دنیا، روز به روز استفاده از آن در بسیاری از صنایع و به ویژه صنایع با تکنولوژی بالا، گسترده تر شده و نیاز بازار جهانی به مصرف این فلز افزایش چشمگیری یافته است. با توجه به هدف گذاری تولید ارقام بالایی از این فلز در برنامه های توسعه ای کشور و احداث چند کارخانه تولید شمش آلومینیوم اهمیت تولید این فلز استراتژیک بیشتر مشخص می شود. ماده اولیه و اصلی جهت تولید این فلز، اکسید آلومینیوم با درصد خلوص بالا بوده و تنها تولیدکننده پودر آلومینا در کشور، شرکت آلومینای ایران (مجمع جاجرم) است. مطالعات اکتشافی زمین شناسی معادن بوکسیت جاجرم که در ۱۰ کیلومتری شمال شرق جاجرم در استان خراسان شمالی واقع شده نشان دهنده این حقیقت بود که میزان ذخیره و کیفیت بوکسیت جاجرم به اندازه کافی مناسب است که ایجاد کارخانه تولید آلومینا را توجیه می کند. البته این شرکت در راستای بهره‌وری بیشتر اقدام به تکمیل زنجیره تولید در این مجموعه کرده است. قیمت آلومینیوم در بورس فلزات لندن، در آذر ماه افت ۱/۲ درصدی معادل ۲۹ دلار را تجربه کرد، به گونه‌ای که در روز جمعه ۲۵ آذرماه، آلومینیوم ۲ هزار و ۳۵۴ دلار به ازای هر تن قیمت گذاری شد و قیمت آن دیروز به ۲ هزار و ۳۲۷ دلار به ازای هر تن رسید. همچنین روز دوشنبه ۲۸ آذرماه ۱۴۰۱، قیمت

آلومینیوم در بورس فلزات لندن نسبت به هفته قبل، با افت ۲/۶ درصدی معادل ۶۳ دلار، از ۲ هزار و ۳۹۰ دلار به ازای هر تن به ۲ هزار و ۳۲۷ دلار به ازای هر تن رسیده است. موجودی آلومینیوم در انبارهای بورس فلزات لندن در روز دوشنبه ۲۸ آذرماه، با افزایش یک هزار و ۸۷۵ تنی، از ۴۷۷ هزار و ۶۵۰ تن به ۴۷۹ هزار و ۵۲۵ تن رسیده است. موارد فوق را شاید واردات آلومینیوم چین در نوامبر ۱۷/۳۵ درصد نسبت به سال گذشته کاهش یافت که در نتیجه افزایش عرضه داخلی بود. همچنین اقتصاد آسیب دیده از کووید به کاهش تقاضا برای فلز سبک ادامه داد. براساس داده‌های اداره کل گمرک چین، این کشور در آذرماه ۲۵۵ هزار و ۷۴۴ تن، از جمله فلزات اولیه و آلیاژ آلومینیوم را وارد کرده است.

پادشاه فلزات در ایران

گواهی کشف صادره برای محدوده مذکور به تایید اعضای کمیسیون گواهی کشف رسیده و به‌زودی توسط اداره کل صمت استان همدان صادر خواهد شد، ادامه‌داد: این ماده معدنی در یک منطقه رسی تشکیل شده که این موضوع ذخیره مذکور را در کل کشور منحصربه‌فرد می‌کند. وی به منابع محدود لیتیوم در طبیعت و نقش حساس آن در تهیه باتری‌های الکتریکی، صنایع پیشرفته، صنایع دفاعی و تهیه و تولید آلیاژها منحصربه‌فرد و استراتژیک اشاره و بیان کرد: در سال‌های اخیر تمرکز و توجه روزافزونی به بحث اکتشاف، استخراج و فرآوری و بازیافت لیتیوم از منابع شناخته شده آن شده‌است. مولایبگی همچنین توضیح داده بود که لیتیوم برخلاف دیگر محصولات معدنی در حجم کم و در ابعاد کیلوگرم خرید و فروش می‌شود که این امر به‌علت قیمت بالا و سختی استحصال آن بوده و در صورتی که بتوان در استحصال و تولید این ماده معدنی به مزیت رسید، عملاً ارزش افزوده بالایی را به‌همراه خواهد داشت.

در ایران نیز در زمستان کشف ذخیره بزرگی از لیتیوم در غرب کشور خبرساز شد. لیتیوم که ماده‌اصلی در تولید باتری برای وسایل نقلیه الکتریکی و دستگاه‌های الکترونیکی محسوب می‌شود، به فلز آینده و همچنین نفت سفید معروف است. از آنجا که کشورهای مختلف برنامه‌های گسترده‌ای برای کاهش و در نهایت حذف دی‌اکسیدکربن حاصل از سوخت بنزین در خودروها دارند، کشف ذخایر لیتیوم اهمیت بسیاری پیدا می‌کند. لیتیوم ماده اصلی برای تولید باتری‌های قابل شارژ تلفن‌های همراه و دیگر لوازم الکترونیکی است. ابراهیم‌علی مولایبگی، از مقامات وزارت صنعت، معدن و تجارت گفته بود که برای نخستین‌بار ذخیره لیتیوم در کشور و در استان همدان کشف‌شده که این امر «نویدبخش کشف ذخایر دیگری در این استان خواهد بود.» به گفته مدیرکل دفتر امور اکتشاف وزارت صنعت، معدن و تجارت، میزان ذخیره قطعی محدوده پادشاه هشت‌میلیون و ۵۰۰ هزار تن کانسنگ لیتیوم است. مدیرکل دفتر امور اکتشاف وزارت صمت با بیان اینکه

کاهش سودآوری تولیدکنندگان و دورشدن از قیمت‌های تعادلی نیز می‌تواند در نهایت به کاهش سرمایه‌گذاری در واحدهای تولیدی بالادست منجر شود. در سمت بازار جهانی نیز انتشار اخباری مبنی بر افزایش سرمایه‌گذاری در حوزه مس موجب شد تا بهای این فلز سرخ در کانال افزایشی قرار بگیرد؛ در حالی که در ماه گذشته کاهش تقاضا به دلیل افزایش موارد مبتلا به کرونا در چین پس از لغو محدودیت‌ها موجب افت قیمتی مس شده بود. در سمت عرضه نیز آمارها نشان‌دهنده کاهش فعالیت کارخانه‌های ذوب طی سال ۲۰۲۲ و در نتیجه کاهش تولید مس شده‌است. شیوع کرونا در دنیا به‌خصوص شرق آسیا، اعتصابات کارگری و افزایش دوره تعمیر کارخانه‌ها از عوامل این کاهش تولید نامیده شده‌اند.

مس

قیمت مس در بورس کالای ایران از قیمت تعادلی خود فاصله گرفته آن‌هم در شرایطی که حجم عرضه هفتگی کاتد هنوز در رقم ۴۰۰۰ تن قرار دارد؛ اما نه تنها رقابت چندان‌ی را برای خرید شاهد نیستیم، بلکه امکان نوسان قیمت‌ها را باید جدی گرفت که دقیقاً نشانه عدم تعادل در بازار است. تعادلی که منافع تولیدکننده و مصرف‌کننده را توأمان تامین کند. بررسی معاملات جهانی و دادوستد در بازار داخلی مس در بورس کالا نشان‌دهنده این است که فلز سرخ به‌رغم رقابت برای خرید با بهایی بسیار پایین‌تر از نرخ آزاد ارز و نزدیک به نیمایی معامله می‌شود. مساله‌ای که توزیع نوعی رانت پنهانی را در ذهن القا می‌کند. درست است که سیاستگذار تمایل به انجام معاملات در نرخ نیمایی دلار دارد اما از طرفی

مسکن و شهر مسکن در ابعاد جهانی

رسمی مشخص شد. بررسی ۷۰ ساله‌ی تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی دولت‌ها در کشورهای مختلف جهان برای «تامین مسکن ارزان برای کم‌درآمدها» نشان می‌دهد، سیاست «خانه‌سازی دولتی» به‌عنوان اولین حرکت دولت‌ها برای خانه‌دار شدن قشر وسیعی از جامعه - پس از جنگ جهانی دوم - در دستور کار قرار می‌گیرد؛ اما طولی نمی‌کشد که «دفتر اسکان بشر ملل متحد» در سال ۱۹۷۶ با عیان شدن ۴ نشانه شکست این سیاست، مهر ابطال بر آن می‌زند.

در این بررسی که توسط مرکز پژوهش‌های مجلس انجام شده است، یک تابلو حاوی ۵ واقعیت هشدارآمیز خطاب به دولت درباره نحوه خانه‌دار کردن دهک‌های کم‌درآمد ارائه شده و همچنین با شناسایی تجربه‌های موفق تامین مسکن ملکی و اجاره‌ای ارزان در چهار کشور مهم دنیا، ۱۰ نوع اقدام سیاستی که قابلیت اجرا در ایران را دارد، شرح داده شده است. این نسخه مشخص می‌کند، «مدل اجاره به شرط تملیک» و همچنین «پرداخت وام ویژه به خانواده‌ها» در عمده مناطق جهان در دستور کار سیاستگذار مسکن قرار دارد.

بازار مسکن آمریکا که در حال حاضر فاز «رکود تورمی» را در معاملات خرید و «رکود نیمه‌سنگین» در فعالیت‌های ساختمانی تجربه می‌کند، قرار است با یک بسته سیاستی نو، مسیر متفاوتی را در ۲۰۲۳ طی کند. یافته‌های یک تیم تحقیق از خسارت‌های این بازار طی حدود دو سال جهش قیمت خانه نشان می‌دهد، رشد شدید قیمت مسکن در آمریکا طی سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲، پیامدهای میان‌مدت و بلندمدت برای اقتصاد مسکن و ساختمان در این کشور به همراه داشته است. «وال استریت ژورنال» با انتشار نتایج این تحقیق، گزارش داده است، تورم مسکن ۲۰ درصدی در دو سال گذشته در آمریکا - که بیش از دوبرابر میانگین سالانه تورم ملکی بوده است - باعث شده جمعیت جدا شده از «مسکن در استطاعت» با افزایش معنادار و نگران‌کننده به اندازه نیمی از خانوارهای آمریکایی برسد؛ همچنین تحت‌تاثیر این جهش قیمتی، تورم اجاره مسکن در آمریکا در بالاترین سطح از سال ۲۰۰۰ قرار بگیرد و در سمت عرضه نیز، سقوط ساخت‌وساز و تولید مسکن، حدود یک دهه بازار مسکن آمریکا را از «سرمایه‌گذاری طبیعی» دور کند. منطقه ممنوعه برای سیاستگذار مسکن، در یک پژوهش

کاهش درخواست

پروانه و افزایش تکمیل نیمه‌کارها

سرعت «تکمیل» ساختمان‌های ناتمام در کشور از «ایجاد» ساختمان‌های جدید، فزاینده‌تر رفت. آمار رسمی حجم سرمایه‌گذاری ساختمانی حاکی است، موجودی انبار این بازار - پروژه‌های در حال ساخت - به دلیل رکود چندساله، رو به کاهش است. نسبت سرمایه‌گذاری در ساخت جدید به سرمایه‌گذاری در ساختمان‌های تکمیلی در اوایل دهه ۹۰، معادل ۲ برابر بود؛ اما بهار امسال به ۰/۸ رسید. این وضعیت باعث تمرکز سازنده‌ها بر تکمیل نیمه‌کارها شده که اگرچه در کوتاه‌مدت به نفع بازار مسکن است، اما تداوم «نسداد در ورودی سرمایه به بازار ساخت» باعث کمبود نوساز در بلندمدت می‌شود. تازه‌ترین گزارش رسمی از وضعیت سرمایه‌گذاری ساختمانی نشان‌دهنده ثبت یک رکورد پرخطر از آینده عرضه جدید به بازار مسکن است. یافته‌ها با استناد به تازه‌ترین گزارش بانک مرکزی درباره حجم ریالی سرمایه‌گذاری مربوط به بازه زمانی سه ماه اول سال جاری در کشور، نشان‌دهنده افزایش سرعت تخلیه انبار بازار مسکن از ساختمان‌های تازه‌ساز است. این در حالی است که آمارها نشان می‌دهد، با وجود افزایش سرعت تخلیه انبار ساختمان‌های تازه‌ساز، سرعت سرمایه‌گذاری جدید ساختمانی برای جایگزینی در این انبار در میان‌مدت و بلندمدت با روند خروج واحدهای تکمیل شده و آماده عرضه، هماهنگ نیست و با اختلاف فاحش از آن کمتر است. در واقع در شرایطی که حجم ریالی سرمایه‌گذاری در ساختمان‌های تکمیل شده و آماده عرضه با سرعت بالا افزایش یافته است، ورود سرمایه برای شروع پروژه‌های جدید، سرعتی به مراتب کمتر از سرعت رشد سرمایه‌گذاری در بخش ساختمان‌های تکمیل شده دارد.

تحلیل داده‌های رسمی از تورم هزینه ساخت‌وساز در کشور، مزاحم اقتصادی فعالیت‌های ساختمانی در شهرها را معرفی می‌کند. بررسی‌ها نشان می‌دهد، تورم ساخت هم‌اکنون مهم‌ترین مزاحم اقتصادی ساخت‌وسازهای مسکونی کشور است. با استناد به نخستین آمار رسمی درباره تغییرات هزینه ساخت هر مترمربع مسکن نشان می‌دهد، هم‌اکنون دست‌کم یک عامل مهم به عنوان اصلی‌ترین مزاحم اقتصادی ساخت‌وساز قابل شناسایی است. این آمار رسمی که اخیراً از سوی بانک مرکزی و در گزارش مربوط به نماگرهای اقتصادی کشور مربوط به بازه زمانی بهار ۱۴۰۱ منتشر شده است نشان‌دهنده رشد ۵۰/۹ درصدی هزینه ساخت مسکن (بدون احتساب قیمت زمین)، در سه ماه اول سال جاری در مقایسه با هزینه ساخت مسکن در یک‌سال ۱۴۰۰ است. در آمارهای اعلام

شده از سوی بانک مرکزی در تازه‌ترین گزارش مربوط به نماگرهای اقتصادی مربوط به بازه زمانی بهار ۱۴۰۱، هزینه ساخت هر مترمربع بدون احتساب قیمت زمین - و همچنین تغییرات هزینه ساخت در این مقطع زمانی، قابل محاسبه است. برآوردهای از داده‌های اعلام شده در این گزارش نشان می‌دهد متوسط هزینه ساخت هر مترمربع ساختمان مسکونی در کشور در بهار امسال به‌طور متوسط به ۸ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان رسیده است. این آمار براساس حجم کل سرمایه‌گذاری ساختمانی در کشور طی بهار امسال و همچنین زیربنای ساختمان‌هایی که در همین مقطع زمانی عملیات ساختمانی روی آنها انجام شده است، به دست آمده است. به گواهی آمار و ارقام صنعت ساختمان به عنوان بزرگ‌ترین صنعت در کشور، موتور محرک اقتصاد و زمینه‌ساز اشتغال پایدار به صورت مستقیم و غیرمستقیم و تامین‌کننده حدود یک‌سوم از گردش مالی کشور است. این صنعت که با بیش از ۷۸٪ بخش اقتصادی رابطه پیشین و با بیش از ۵۶٪ بخش رابطه پسین اقتصادی دارد، فعال‌سازی بیش از ۶۰٪ درصد سایر بخش‌ها و در نهایت به صورت مستقیم ۵ درصد و به صورت غیرمستقیم ۱۲ تا ۱۳ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور را تشکیل می‌دهد. در حال حاضر رونق این بخش مستلزم توجه به سه مساله مالی، کیفی و کمی است. اما جدا از مساله تامین مالی، توجه به کیفیت و کمیت ساخت‌وساز نیازمند توجه به مقوله صنعتی‌سازی است. با توجه به کمبود شدید مسکن و افزایش تقاضا در کشور این موضوع یک ضرورت محسوب می‌شود. بر همین اساس است که متولیان امر در افق ۱۴۰۴ (سند چشم‌انداز ۲۰ساله) در کشور برای دستیابی به ۲۴ میلیون واحد مسکونی و افزایش عمر مفید ساختمان‌ها از ۳۰ سال به ۱۰۰ سال سهم صنعتی‌سازی ساختمان را از ۳ درصد به ۳۰ درصد افزایش داده‌اند.

از سال‌های قبل از انقلاب تاکنون توجه خاصی به بخش صنعت شده و در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نیز بر اهمیت بخش صنعت تاکید شده است، ولی به بخش تولید مسکن که میزان سرمایه‌گذاری در آن بیش از بخش صنعت است، توجه کافی نشده است. هر چند در دو دهه گذشته اقداماتی در این زمینه صورت گرفته، اما به جرات می‌توان گفت تنها راه تحول در ساخت‌وساز کشور رویکرد درست به صنعتی‌سازی و نیمه‌صنعتی‌سازی ساختمان و استفاده بجا و مناسب از فناوری‌های نوین ساختمان با استانداردهای جهانی و کیفیت مناسب است.

ساختمانی بینجامد. نتایج این بررسی نشان می‌دهد هر زمان که تورم هزینه ساخت‌وساز (منهای قیمت زمین) به اوج رسیده، همزمان رشد تیراژ ساخت در کشور نیز در کف قرار گرفته است؛ وضعیتی که به شکل «قله - دره» در منحنی روند یک دهه اخیر ترسیم شده است. یک آمار رسمی از تغییرات هزینه ساخت‌وساز بدون احتساب قیمت زمین که برای اولین بار منتشر می‌شود، روند رشد این هزینه به عنوان یکی از اجزای اصلی قیمت فروش مسکن را در طول یک دهه اخیر نشان می‌دهد. بررسی روند تغییرات تورم ساخت در کشور به مراتب ساده‌تر از آنچه که کارشناسان پیش از این درباره ریشه رکود سرمایه‌گذاری ساختمانی در کشور و به‌ویژه در تهران گفته بودند، این ماجرا را توضیح می‌دهد و با ترسیم یک نمودار ترکیبی آن را به تصویر کشیده است. این نمودار در واقع عوامل اصلی دخیل در رکود فراگیر ساخت‌وساز را نشان می‌دهد؛ چیزی که سیاستگذار درباره آن ذهنیت درستی ندارد. فرض سیاستگذار این است که از سال ۹۷ تاکنون که رکود ساختمانی در شدیدترین حالت ممکن بر بازار ساخت‌وساز حاکم شده این است که سازنده‌ها تشخیص درستی درباره نیاز بازار مسکن ندارند و به همین خاطر در باتلاق ساخت‌وسازهای قبلی که توان فروش آن را نداشته‌اند، گیر افتاده‌اند و امکان تحرک دوباره را از خود سلب

متن زیر ماحصل گفت‌وگوی مدیران گروه مالی مسکن و سرپرست بانک مسکن در نخستین همایش ملی «مسکن، ایمنی، صنعتی‌سازی» است. این همایش در سالروز زلزله بم و مصادف با روز «ایمنی در برابر زلزله و کاهش اثرات بلایای طبیعی» با مشارکت بانک مسکن برگزار شد. یک صاحب‌نظر ارشد اقتصادی با بررسی وضعیت بازار مسکن و نسبت آن با سایر بازارها، مسکن را در بن‌بست تاریخی توصیف کرد. دکتر حسین عبده تبریزی در نشست نقد و نظر با موضوع بررسی وضعیت بازارها برگزار شد، ریشه‌ها و علائم حباب قیمت ملک در شهرهای بزرگ را تشریح کرد و به طرح راه‌حل کلی اما بنیادی خروج از وضعیت نامطلوب این بخش در حال حاضر پرداخت. بررسی کارشناسی وضعیت این بازار در حال حاضر به شناسایی دست‌کم پنج علامت از مواجهه بخش مسکن با بن‌بست تاریخی و بی‌سابقه انجامید. حسین عبده تبریزی، صاحب‌نظر ارشد اقتصادی با اشاره به وضعیت نرخ سود بانکی و با یادآوری اینکه نفوذ بانک مرکزی در حدی نیست که بتواند نرخ سود را به شکل تمام‌عیار کنترل کند، به این موضوع پرداخت که آنچه در بازار پول می‌گذرد، حکایت از رواج نرخ‌های بالاتر از ۲۰ درصد دارد؛ کمالینکه نرخ اوراق گام در حال حاضر ۵/۳۱ درصد است و در برخی ابزارهای رسمی بورسی نیز نرخ‌هایی در حدود ۲۶ تا ۲۷ درصد وجود دارد. عبده‌تبریزی توضیح داد: در حال حاضر نرخ وام گرفتن دولت به واسطه انتشار اوراق بدهی حدود ۲۷ درصد و نرخ اعلامی رسمی در شبکه بانکی صرفاً برای حفظ ظاهر ۱۸ درصد است؛ در این شرایط طبعاً سرمایه‌گذاران حاضر در بازار مسکن انتظار نرخ‌های بازدهی بالاتری از رقم واقعی سود رایج در شبکه بانکی دارند. رکود ساختمانی کشور که درست از نیمه دهه ۹۰ با افت پی‌درپی تیراژ خانه‌سازی تعمیق شد، ریشه در دو عامل دارد؛ تورم ساخت و تورم مسکن. گراف نرخ رشد هزینه ساخت مسکن و همچنین نرخ رشد تیراژ تولید مسکن از سال ۹۰ تاکنون نشان می‌دهد، رشد چشمگیر هزینه ساخت از سال ۹۷ به بعد باعث شد حجم ساخت‌وساز در پایان دهه به یک‌سوم ابتدای دهه برسد. از طرفی، سه سال رشد شدید میانگین قیمت آپارتمان در کشور به عاملی برای خروج خریداران عمده (تقاضای مصرفی) از بازار تبدیل و در نهایت باعث رکود فروش برای سازنده‌ها شد. رابطه میان «هزینه ساخت» و «رشد تیراژ ساخت‌وساز» در کشور بررسی شد. این بررسی به شناسایی دو ریشه اصلی رکود فراگیر سرمایه‌گذاری ساختمانی منجر شده که اگر مورد توجه سیاستگذار قرار گیرد، می‌تواند به راهگشایی برای برون‌رفت از بن‌بست فعلی فعالیت

شوک مبالغه‌آمیز پروانه مسکن در تهران

شوک هزینه صدور پروانه ساخت به ساخت‌وسازهای دولتی، متقاضیان خانه‌های ارزان در شهرهای جدید را با هزینه دوبله از بابت دریافت خدمات شهری در آینده روبه‌رو کرده است. از سوی دیگر، سازنده‌های مسکن در این مناطق حومه‌ای را با بحران تامین مالی در نتیجه پرداخت هزینه سنگین برای دریافت جواز ساخت مواجه کرده است؛ آن هم در شرایطی که این سازنده‌ها برای تجهیز کارگاه‌های ساختمانی خود در ابتدای پروژه ساخت، با بحران منابع مالی روبه‌رو هستند. یافته‌ها بر اساس تحقیقات صورت گرفته از وضعیت ساخت‌وسازهای دولتی در شهرهای جدید اطراف کلان‌شهرها نشان می‌دهد، هم‌اکنون علاوه بر هزینه‌هایی که بابت آماده‌سازی، محوطه‌سازی و سایر خدمات مربوط به فضای بیرونی واحدهای مسکونی طرح خانه‌سازی دولتی از متقاضیان دریافت می‌شود، برای این آپارتمان‌های حمایتی در این شهرها، عوارض ساختمانی ۱۰ تا ۱۵ میلیون تومانی بابت صدور پروانه، تعیین شده است. اما سوال اساسی این است که چرا در شرایطی که هنوز دولت در شهرهای جدید حضور دارد و بابت خدمات محوطه‌سازی و آماده‌سازی و... از متقاضیان این واحدها هزینه دریافت می‌کند، شهرداری هم باید بابت صدور مجوز ساخت، پول دریافت کند؟

کرده‌اند. این فرضیه شاید می‌توانست علت رکود ساختمانی قبل از رونق معاملات ملکی در سال ۹۷ را توضیح دهد اما نسبتی با شرایط فعلی ندارد. نتایج حاصل از وزن‌کشی ۷ ریسک مهم بازار سرمایه‌گذاری ساختمانی، نشان‌دهنده سراب مسکن در پروانه‌های ساختمانی است. بررسی‌ها و تحقیقات میدانی از تازه‌ترین وضعیت بازار ساخت‌وساز و سرمایه‌گذاری مسکن در شهر تهران نشان می‌دهد، بخشی از حجم اندک پروانه‌های ساختمانی صادر شده در ۱۰ ماه ابتدای سال جاری را می‌توان به منزله سراب عرضه جدید به بازار مسکن پایتخت، معرفی کرد. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد، هم‌اکنون شرایط در بازار ساخت‌وساز و سرمایه‌گذاری ساختمانی شهر تهران به گونه‌ای است که حتی همه اندک حجم پروانه‌های صادر شده برای ساخت مسکن در سال جاری، در نهایت منجر به عرضه آپارتمان تازه‌ساز به بازار در یک دوره کمتر از دو سال (طول دوره معمول ساخت مسکن) نخواهد شد. بلکه بررسی‌ها نشان می‌دهد، هم‌اکنون بخشی از سازنده‌هایی که حتی جواز ساختمانی دریافت کرده‌اند، به دلیل ناپایداری هزینه‌های ساخت و عدم پیش‌بینی‌پذیری قیمت تمام شده و سایر مشخصات بازار (وضعیت تقاضا، قدرت خرید متقاضیان و سطح فروش)، فعلاً برنامه‌ای برای شروع عملیات ساخت ندارند.

در واقع این سوال وجود دارد که چرا شهرداری در این شهرهای جدید هزینه «خدمات آتی» را قبل از ارائه خدمت دریافت می‌کند؟

بر اساس جدیدترین فهرست‌بهای دولتی، هزینه ساخت مسکن برای سال ۱۴۰۲ به طور متوسط مترمربعی ۱۰ میلیون تومان برآورد شده است. هر سال، در روزهای پایانی سال، دولت، فهرست بهای ساخت مسکن برای سال آینده را اعلام می‌کند. در این فهرست بها، هزینه ساخت هر مترمربع واحد مسکونی بدون احتساب قیمت زمین، بر مبنای تعداد طبقات ساختمان‌های احداثی، اعلام می‌شود. جزئیات فهرست‌بهایی که به تازگی به منظور برآورد و اعلام هزینه ساخت مسکن در سال ۱۴۰۲ منتشر شده است نشان می‌دهد، نه تنها هزینه ساخت هر مترمربع مسکن تعیین شده در این فهرست بها، نصف هزینه‌ای است که همین حالا یعنی در زمستان ۱۴۰۱، از سوی سازنده‌ها به عنوان بهای ساخت، اعلام می‌شود بلکه تورم ساخت که بر اساس فهرست بهای اعلامی برای سال بعد و فهرست بهای دولتی ساخت مسکن در سال جاری، محاسبه می‌شود نیز نصف تورمی است که سازنده‌ها اعلام می‌کنند. در این فهرست بها، میانگین هزینه ساخت هر مترمربع مسکن بدون احتساب قیمت زمین برای سال ۱۴۰۲ معادل ۱۰ میلیون تومان اعلام شده است این در حالی است که همین حالا سازنده‌ها متوسط هزینه ساخت مسکن در شهر تهران را به طور متوسط مترمربعی حول و حوش ۲۰ میلیون تومان اعلام می‌کنند. برخی از سازنده‌ها در نیمه شمالی شهر تهران نیز به هزینه ساخت هر مترمربع مسکن در شهر تهران به ازای هر مترمربع، بدون احتساب قیمت زمین، به بیش از ۲۰ میلیون تومان رسیده است. این میزان بیش از دو برابر آن چیزی است که در فهرست بهای سال بعد برای ساخت مسکن تعیین شده است. از سوی دیگر مقایسه تورم ساخت بر اساس دو فهرست‌بهای دولتی ساخت مسکن در سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ نشان می‌دهد،

تورم ساخت از نگاه دولتی‌ها در بازار بالادست معاملات مسکن، حول و حوش ۳۰ درصد خواهد بود. اما ارقامی که سازنده‌ها در خصوص تورم ساخت مسکن برای سال آینده پیش‌بینی می‌کنند رقمی حول و حوش ۴۰ درصد است. با این حال، تورم ساخت‌وساز از نگاه سازنده‌ها در پایان امسال نسبت به مقطع زمانی ابتدای سال جاری، ۶۶ درصد است. در واقع در شرایطی که سازنده‌ها پیش‌بینی تورم ۴۰ درصدی هزینه ساخت مسکن در سال آینده را مطرح می‌کنند و از سوی دیگر از تورم ۶۶ درصدی هزینه ساخت در سال جاری خبر می‌دهند، تورم محاسبه شده برای بازار ساخت‌وساز ۱۴۰۲ در فهرست‌بهای جدید دولتی، حول و حوش ۳۰ درصد است.

وضعیت اضطراری ۴ روزه در تهران

تهران بعد از تحمل ۴ روز «وضعیت اضطراری»، باز هم «تصمیمات موازی آلودگی هوا» به خود دید. مصوبات اخیر در پایتخت برای بحران «هوای سمی»، به جای آنکه از جنس «کاهنده ذرات معلق و گازهای آلاینده هوا» باشد، عملاً «سبک زندگی در آلودگی» را به شهروندان ابلاغ کرده است. در آخرین مصوبه، «دورکاری برای اقلیت‌ها» یعنی کارمندان دارای شرایط خاص تجویز شده است که به دلیل عدم برقراری ارتباط بین این تصمیم و منشأ آلودگی، شرایط قرمز تا زمان «باد و باران» تمدید خواهد شد. این مدل مواجهه با بحران، آلودگی را گارانتی می‌کند. آلودگی هوای تهران وارد نهمین روز پیاپی شد و تهرانی‌ها سومین موج آلودگی شدید از ابتدای پاییز تاکنون را سپری می‌کنند. اما سرانجام پس از رفت و برگشت چندباره آلودگی در

همزمان با افزایش عمق رکود ساختمانی در شهر تهران، بسازوفروش‌ها و سازنده‌های پایتخت، به روش تازه‌ای برای توافق با مالکان رسیده‌اند. این روش تازه در پنجمین سال رکود عمیق ساختمانی (رکود خرید و فروش‌های مصرفی و ساخت‌وساز)، از سمت برخی از مالکان واحدهای مسکونی کلنگی که مصمم به عرضه ملک خود به بازار ساخت بوده‌اند، نیز مورد استقبال قرار گرفته است. تهاتر به جای مشارکت در ساخت به شکل معاوضه ۱۰ درصد ملک کلنگی با واحدهای نوساز یا معاوضه بخشی از ملک کلنگی با آپارتمان نوساز و فرآیند مشارکت با درصد کمتری از سهم مالک از کل زمین، مدتی است که به عنوان فرمول تازه توافق بین مالکان و سازنده‌های تهران، رواج پیدا کرده است.

تحولات مسکن تهران بدون آمار

پس از حذف به یکباره آمار تحولات مسکن ماهانه در سامانه بانک مرکزی و عدم ارائه گزارش‌های مربوطه توسط مرکز آمار ایران دیگر نمی‌توان گزارش صحیح از معاملات مسکن ماهیانه شهر تهران داد اما در زمستان دو صف در خروجی بازار پیش‌فروش مسکن به موازات هم تشکیل شده است؛ صف اول شامل تعداد محدود سازنده‌هایی است که پیش از این به صورت موردی اقدام به پیش‌فروش یک واحد از چند واحد در دست ساخت می‌کردند و صف دوم را آن دسته از متقاضیانی تشکیل می‌دهند که از سال ۹۷ و به دنبال شروع جهش شدید در بازار مسکن قدرت خرید خود را در بازار واحدهای آماده از دست دادند اما متقاضی پیش‌خرید از بازار دوم بودند. از اواخر سال ۹۹ به دنبال بروز ناپایداری در هزینه‌های ساخت مسکن و همچنین غیرقابل پیش‌بینی شدن قیمت تمام شده در پایان عملیات ساختمانی، به تدریج خروج سازنده‌ها از بازار دوم معاملات مسکن کلید خورد.

۱۰۰ روز گذشته، این بار یک تصمیم جدید نیز در کنار تصمیمات روال در وقت هجوم آلاینده‌ها به آسمان شهر اتخاذ شد و آن اعمال دورکاری کارمندان است. اما حتی این تصمیم نیز به شکل موثر و به نحوی که ضمن کاهش قرارگیری افراد آسیب‌پذیر در معرض هوای آلوده، به تخلیه آلاینده‌ها یا دست‌کم کاهش غلظت آنها در هوا کمک کند، اتخاذ نشده است. بررسی مجموعه اقداماتی که تاکنون در مواجهه با آلودگی هوا دست‌کم در پایتخت تصویب شده است نشان می‌دهد این تصمیمات نه تنها به هدف اصلی سیاستگذاری در قبال آلودگی اصابت نکرده، بلکه به نوعی ماندگاری آلودگی آن هم به صورت مداوم و بدون وقفه در دوره‌های طولانی‌مدت و تا زمان وقوع بارش‌های جوی را گارانتی کرده است.

شهروندان تهرانی در شرایط اضطرار به سر بردند؛ وضعیتی که با توجه به عدم‌افت محسوس شاخص لحظه‌ای کیفیت هوا تا عصر دیروز، بعید به نظر می‌رسد متوقف شود و به احتمال زیاد امروز هم وضعیت، قرمز خواهد بود. پیش از این ایام نیز از پنجم تا هشتم دی ماه شاخص کیفیت هوا گویای حاکمیت وضعیت نارنجی با شاخص ۱۰۱ تا ۱۵۰ بود که نشان‌دهنده ناسالم شدن هوا برای گروه‌های حساس است. به این ترتیب آلودگی هوای نیمه سرد سال در پایتخت پس از پشت سر گذاشتن موج اولیه در آبان و موج ثانویه در نیمه دوم آذر ماه، اکنون به موج سوم رسیده است. اما در حالی که تهرانی‌ها در دست‌کم سه ماه پراکنده اخیر در انتظار وضع مجوزهایی برای «دفع شرایط اضطرار در شهر» هستند، مسوولانی که باید در این وضعیت علیه آلودگی تصمیم‌سازی کنند، تنها یک وجه لازم اما غیرکافی را در تصمیمات خود لحاظ می‌کنند و آن پیشگیری از قرارگیری گروه‌های آسیب‌پذیر در معرض هوای آلوده است.

همزمان با رشد شدید قیمت مصالح ساختمانی، از دو سال قبل، بسیاری از سازنده‌ها به دلیل از دست دادن توان تخمین هزینه‌های ساخت در پایان دوره ساخت، از بازار دوم کنار کشیدند. با شروع فرآیند خروج سازنده‌ها از بازار پیش‌فروش، این بازار به کما رفت. ابتدا سازنده‌ها از حجم عرضه واحدهای خود به بازار پیش‌فروش کم کردند؛ با شدت گرفتن تورم ساختمانی و ادامه رشد شدید و غیرقابل پیش‌بینی قیمت مصالح و قیمت تمام شده ساخت، تعداد محدودی از سازنده‌ها به دلایل مختلف از جمله معرفی پروژه به بازار فروش یا تامین مالی برای تکمیل پروژه، تنها یک واحد خود را به بازار پیش‌فروش عرضه کردند. با نگاهی دیگر به این موضوع می‌توان گفت که استان‌های دربرگیرنده ۸ کلان‌شهر کشور با استناد به آمار ازدواج سال‌های ۹۴ تا کنون از یکسو و رکود تاریخی خرید مسکن از سوی دیگر، در حال حاضر چیزی در حدود ۹۶۰ هزار خانه‌اولی را در خود جا داده‌اند. اما حدود یک‌دهم این جمعیت متقاضی بالقوه خانه‌دار شدن، برای «مسکن دولتی»، اعلام حضور کرده‌اند. بررسی‌ها درباره این پارادوکس، سه علت اساسی را شناسایی کرده است. آمار مربوط به تعداد متقاضیان پای کار برای طرح خانه‌سازی دولتی در شهرهای جدید نشان دهنده یک پارادوکس بزرگ بین تقاضای بالقوه و متقاضیان نهایی مسکن دولتی، در این مناطق حومه‌ای است. با استناد به آمارهای موجود مربوط به حجم تقاضای بالقوه فاقد مسکن در کلان‌شهرها و مقایسه آن با آمار رسمی مربوط به تعداد متقاضیان پای کار مسکن دولتی که تاکنون اقدام به افتتاح حساب و واریز آورده اولیه کرده‌اند نشان دهنده نوعی تضاد و ناهماهنگی بین میزان تقاضا برای سکونت در شهرهای جدید حومه کلان‌شهرها با تعداد متقاضیانی است که تاکنون برای خانه‌های دولتی‌ساز در این مناطق در قالب طرح ساخت یک میلیون مسکن در سال، پای کار آمده‌اند و در واقع متقاضیان نهایی و موثر برای این واحدها محسوب می‌شوند. آمارهای مربوط به تعداد ازدواج‌های صورت گرفته از سال

۹۴ تاکنون نشان می‌دهد دست‌کم در این بازه زمانی، ۹۶۰ هزار خانوار جدید ناشی از ازدواج، در استان‌هایی که ۸ کلان‌شهر کشور در آن قرار دارند، تشکیل شده است. یعنی از سال ۹۴ که عملاً به شکل عملیاتی ثبت‌نامی برای خانه‌های دولتی‌ساز طرح مسکن مهر دیگر انجام نشد تاکنون در ۸ استان با مرکزیت ۸ کلان‌شهر کشور که بخش زیادی از خانوارها در آنها با مشکل تامین مسکن مواجه هستند، در یک برآورد حداقلی، ۹۶۰ هزار تقاضای جدید برای مسکن به دلیل ازدواج و تشکیل خانواده، ایجاد شده است. بازار مسکن با استناد به دو گزارش رسمی، در اولین ماه از زمستان ۱۴۰۱، وضعیتی شبیه به مهر ۹۹ پیدا کرد. شاخص‌های مربوط به گزارش‌های ماهانه «شامخ ساختمان» از صعود تورم تولید مسکن به قله ۲۷ ماهه خبر می‌دهد و همزمان، داده‌های مرکز آمار می‌گوید، ماه گذشته تورم ماهانه مسکن به مرز ۱۰ درصد رسید. این دو نماگر بیانگر

«انعکاس اثر رشد چشمگیر نرخ دلار طی آذر و دی بر نبض زمستانی بازار مسکن» است. شاخص تورم ملکی از نگاه فعالان ساختمانی، رکورد ۲۷ ماهه را شکست و در قله جدید قرار گرفت. بررسی‌های بر پایه تازه‌ترین گزارش منتشر شده مربوط به یک نظرسنجی درباره تحولات بازار ساخت‌وساز و مسکن در اولین ماه از فصل زمستان نشان می‌دهد، عدد مربوط به دو شاخص مربوط به «تغییرات قیمت تمام شده مسکن» و «قیمت خرید مصالح و تجهیزات ساختمانی»، از نگاه سازندگان و مدیران شرکت‌های ساختمانی، به شدت افزایش یافته است. بررسی نتایج این گزارش، نشان‌دهنده به صدا درآمدن آلام دلاری (نوسانات افزایشی نرخ ارز) در بازار مسکن و ساخت‌وساز و به گوش رسیدن صدای اثر این نوسانات از این بازار است. این اعداد اگرچه آمار رسمی مربوط به تورم مسکن در این ماه را نشان نمی‌دهد اما اعداد مربوط به شاخص‌های این آیتم‌های مهم ساختمانی و بازار مسکن، از دیدگاه سازندگان هستند. اتاق تعاون ایران، هر ماه به طور منظم گزارشی با عنوان طرح شامخ مدیران خرید بخش ساختمان موسوم به گزارش شامخ را منتشر می‌کند که در آن از مدیران شرکت‌های ساختمانی و سازنده‌ها در خصوص آیتم‌های مربوط به ساخت‌وساز، مصالح و قیمت مسکن، نظرسنجی می‌شود. عدد حاصل از این نظرسنجی با عنوان شامخ کل، شرایط و فضای کلی بازار مسکن و ساخت‌وساز را به لحاظ چند آیتم مهم از جمله میزان فعالیت سازنده‌ها، قیمت و موجودی مصالح در اختیار آنها برای ساخت‌وساز، قیمت تمام شده ساخت، انتظارات آنها از شرایط پیش‌روی بازار مسکن و ساخت‌وساز و... ترسیم می‌کند. این در حالی است که در نهایت و در جریان این نظرسنجی عدد مربوط به هر کدام از این آیتم‌ها و شاخص‌ها نیز به تفکیک منتشر می‌شود و شرایط و تغییر وضعیت را در هر کدام از این آیتم‌ها نسبت به ماه قبل نشان می‌دهد. شاید به نوعی بتوان گفت دهه متفاوت تغییرات جمعیتی در ایران، آینده متفاوتی برایتقاضای مصرفی مسکن رقم زده

است. بررسی‌ها از آخرین وضعیت میزان ازدواج و حجم زادوولد در کشور و همچنین روند آنها از ابتدای دهه ۶۰ تا کنون نشان می‌دهد طی دهه ۹۰ هر دو پارامتر جمعیتی به شکل توأم، کاهش محسوس و معنادار را تجربه کردند. از یکسو متوسط ازدواج‌های سالانه نسبت به دهه پرآزواج یعنی دهه ۸۰، ۲۵ درصد کاهش یافت و از سوی دیگر میانگین فرزندآوری نیز نسبت به دهه پرولادت یعنی دهه ۶۰، معادل ۳۰ درصد افت کرد. سال گذشته ازدواج‌ها به پایین‌ترین میزان از سال ۸۳ رسید. این وضعیت به معنای آن است که بازار مسکن در طول دو دهه آینده، با کاهش تقاضای مصرفی نسبت به دوره پرتقاضا از این نوع، روبه‌رو می‌شود. با این حال، افزایش خانوارهای تک‌نفره از محل تغییر سبک زندگی و سایر مولفه‌ها از جمله تقاضای سرمایه‌ای، بر ابعاد نیاز به مسکن جدید موثر است. تغییرات جمعیتی دهه ۹۰ سه پیام برای طیف فعالان بازار مسکن و ساختمان دارد.

مالیات بر خانه‌های خالی نه! مالیات بر عایدی سرمایه

دارایی شامل ملک (زمین و مسکن)، خودرو، ارز، سکه و سهام را از بابت «میزان رشد قیمت در فاصله زمان خرید تا فروش، پس از کسر تورم عمومی»، مشمول مالیات با نرخ‌های مختلف و فرمول‌های متفاوت، قرار دهد. اما آن‌طور که از موضع‌گیری‌های رسمی دستگاه‌های دولتی در حوزه سیاستگذاری اقتصادی و برخی نمایندگان مجلس برمی‌آید، هدف اصلی طراحان این مالیات، «مهار روند رشد شدید قیمت مسکن» است، آن هم به قول وزارت اقتصاد، از طریق «توقف فعالیت سوداگران». با این حال، «مالیات تدارک دیده شده» در طرح مجلس (با این مدل طراحی و فرمول‌بندی نرخ از یکسو و شرایط اقتصاد ایران و اقتصاد مسکن کشورمان از سوی دیگر)، یک «مالیات اسفنجی» است؛ یعنی کاملاً منعطف در برابر انواع معاملات ملک و معامله‌گران و در عین حال، بسیار بی‌اثر در مسیر صعود تاریخی قیمت خانه.

سعی دوم سیاست‌گذار برای «احیای ثبات قیمت مسکن»، بعد از شکست خاموش «مالیات بر خانه خالی» قرار است با «مالیات بر عایدی سرمایه» شروع شود. اما مدل و فرمول این مالیات مثل مالیات اولی، به شکل اسفنجی (بی‌اثر) تعریف شده است. مالیات بر عایدی ملکی، پنج ایراد اساسی دارد به‌طوری‌که تورم مسکن به موازات آن، می‌تواند ادامه یابد. طراحان مالیات جدید همچنین، بدون آنکه علت - موتور تورم مسکن - را تشخیص داده باشند، برای معلول، نسخه پیچیده‌اند. «مالیات بر عایدی سرمایه» عنوان طرح تازه مجلس برای مقابله با تورم مسکن است اما شبیه «مالیات بر خانه خالی»، یک عالم منافذ درشت برای «عبور امن» جریان منجمدکننده آپارتمان‌ها، در آن طراحی شده است تا احتمالاً به سرنوشت همان اولی دچار شود. طرح مالیات بر عایدی سرمایه، مطابق آخرین متن ویرایش شده آن، قرار است سرمایه‌گذاران پنج بازار

مسکن برای خانه اولی‌ها

وام ولی برای ۵ متر

آنچه توسط بانک‌ها به متقاضیان خرید خانه پرداخت می‌شود، دیگر «وام خرید مسکن» نیست؛ «وام خرید متری» است. از سقوط آزاد قدرت خرید وام مسکن در پایتخت حاکی است، با تسهیلات موجود امکان خرید زیر ۶ مترمربع از یک واحد مسکونی وجود دارد که البته با لحاظ «قیمت خرید امتیاز وام»، کارآیی وام به زیر ۵ مترمربع می‌رسد.

این در حالی است که حداقل قدرت وام لازم است ۲۰ مترمربع و در حالت نرمال، ۵۰ مترمربع باشد؛ اما از سال ۸۵ تاکنون، زیر این سطح است. مرگ وام مسکن سه علت دارد. وام خرید مسکن در تهران، به وام ۵ مترمربعی تبدیل شد. با مرگ تسهیلات خرید مسکن به دنبال تمرکز منابع بانکی برای اجرای طرح خانه‌سازی دولتی، قدرت پوشش‌دهی وام خرید خانه در تهران به ۵ مترمربع کاهش یافت. در جایی دیگر اجازه موقتی به بانک‌ها برای «استرداد فقط دسته‌ای از املاک مسکونی تملک‌شده به برخی بدهکاران شبکه بانکی»، از دو بابت سوال برانگیز شده است. از یکسو، کارنامه تاریخی «قسط‌دهی» توسط خانوارهایی که با وام مسکن، صاحب‌خانه شده‌اند نشان می‌دهد، مساله حاد یا فراگیری به نام «خانه‌های تملک‌شده» وجود ندارد.

از سوی دیگر، طراحان همین مصوبه اذعان می‌کنند، «فروش دارایی ملکی بانک‌ها بدون لحاظ قیمت روز، باعث زیان سپرده‌گذاران» می‌شود. با وجود این واقعیت، تبعات سه‌گانه این مجوز برای شبکه بانکی بررسی شده است.

خروج مسکن از توان خرید خانه‌اولی‌ها، پیش‌نویس برنامه هفتم منعکس شد. این پیش‌نویس که توسط سازمان برنامه تهیه شده است، تأیید می‌کند «مدت زمان انتظار برای صاحب‌خانه شدن در تهران»، با قیمت‌های سال ۱۴۰۰ به نیم‌قرن رسیده است. یافته‌های طراحان برنامه هفتم درباره نامعادله قیمت و خرید مسکن نشان می‌دهد، تقاضای مصرفی پشت چهار دیوار گیر کرده است که مهم‌ترین آنها به فریز زمین و آپارتمان در بازار کشوری برمی‌گردد. سازمان برنامه و بودجه در این پیش‌نویس از مسکن به عنوان یکی از ۱۲ موضوع کلیدی کشور در کنار موضوعات برجسته و مهم دیگری مثل اصلاح نظام بانکی، بهبود فضای کسب و کار، اصلاح ساختار بودجه، حکمرانی یکپارچه منابع و مصارف آب و بحث انرژی یاد کرده است. اما بخش مهم این پیش‌نویس فارغ از بحث سیاست‌ها که در گزارش‌های آتی مورد بررسی قرار خواهد گرفت، تصویری از وضع موجود بخش مسکن در کشور ارائه داده است. هر چند این گزارش با عنوان «مقدماتی و غیرقابل استناد» منتشر شده و نسخه نهایی نیست، اما داده‌های آماری رسمی در آن به نحوی گرد آمده که به شناسایی چهار مانع بنیادی خانه‌دار شدن فاقدان مسکن انجامیده است. در واقع علاوه بر انعکاس تصویر وضع موجود، این گزارش به یک سوال مهم در بخش مسکن نیز پاسخ می‌دهد؛ اینکه چرا مسکن از دسترس خارج شده است؟

راه نجات از رکود مسکن

بازارهای ساخت و معاملات مسکن با یک کریدور مشترک، می‌توانند از فاز رکود تغییر مسیر دهند. آنچه موقعیت این دو بازار را عوض خواهد کرد، «احیای نبض پیش‌فروش» است. بازار پیش‌فروش (بازار دوم معاملات) به خاطر دو ریسک بزرگ برای طرفین این بازار، از کار افتاده است. اما فرصت‌هایی که در پس این بازار برای پیش‌فروشنده و پیش‌خریدار وجود دارد، زمینه قوی برای ازسرگیری معاملات در بازار دوم مسکن است. با این حال، احیای پیش‌فروش نیازمند شکل‌گیری ضلع سوم برای تضمین تعهدات طرفین و تضمین سازنده نزد بازار مصالح ساختمانی است. با وجود اینکه بازار دوم معاملات مسکن مدت‌هاست که به کلی از کار افتاده است، راهی برای احیای این بازار وجود دارد که می‌تواند به منزله کریدور عبور مسکن از رکود فراگیر عمل کند. در صورتی که چرخ بازار پیش‌فروش آپارتمان به حرکت دربیاید، امکان بازگشت تدریجی بازار ساخت‌وساز به رونق نسبی فراهم می‌شود. اما در برابر احیای پیش‌فروش نگرانی‌هایی از جانب سازنده‌ها وجود دارد که بیراه نیست. راه عبور از رکود با پیش‌فروش ساختمانی به نحو مطلوب را معرفی می‌کند. بازار پیش‌فروش به عنوان بازار دوم معاملات ملکی از اواخر سال ۹۹ به دنبال نوسان شدید قیمت مصالح به کما رفت و این کما به تدریج آن‌قدر طولانی شد که امسال به مرگ کامل این بازار منجر شد؛ به این معنا که عرضه آپارتمان‌های مسکونی به طریق پیش‌فروش به صفر و تقاضای پیش‌خرید نیز به حداقل رسید. با این حال عامل اصلی مرگ بازار پیش‌فروش عدم‌تمایل سازنده‌ها به عرضه واحدهای تکمیل‌شده خود به این طریق بود. در طول دو سال گذشته با شدت گرفتن تورم ساختمانی و رشد شدید قیمت مصالح که روی قیمت تمام‌شده ساختمان اثرگذار بود، ترجیح سازنده‌ها این بود که ساختمان‌های خود را پس از تکمیل برای فروش واگذار کنند، چراکه آنها در شرایط متورم بازار مصالح نمی‌توانستند برآورد دقیقی از افزایش هزینه‌های ساخت داشته باشند و بر اساس آن قیمت فروش خود را با حاشیه سود معقول و منطقی تعیین کنند. همین روند در ماه‌های اخیر نیز حاکم بوده و اکنون تقاضای پیش‌خرید تقریباً به صفر رسیده است. آن‌گونه که واسطه‌های ملکی می‌گویند محدود فایل‌های پیش‌فروش نیز بین سرمایه‌گذاران ملکی که با سازنده‌ها در ارتباط هستند دست به دست می‌شود و اصلاً به شکل رایج سال‌های گذشته در بازار رسمی فایل نمی‌شود.

بازار اجاره

که مجموع این شرایط باعث شده است امسال زمستانی متفاوت در بازار اجاره واحدهای مسکونی پایتخت رقم بخورد. اجاره‌بها در کشور طی ماه اول زمستان، با همان نرخ رشد ماهانه ماه آخر پاییز، افزایش یافت. آمار رسمی نشان می‌دهد، تورم ماهانه ۲/۸ درصدی اجاره در آذر، برای ماه دی نیز بدون تغییر، تکرار شد. تثبیت سرعت رشد اجاره‌بها در زمستان، آن هم بعد از کاهش نرخ تورم اجاره در پاییز، ناشی از دو علت است که یکی از آنها به خصوصیات زمستانی بازار اجاره مسکن مربوط می‌شود. آمار رسمی از تازه‌ترین تحولات بازار اجاره مسکن در کشور نشان‌دهنده انجماد زمستانی تورم در این بازار است. در تازه‌ترین گزارش مرکز آمار ایران درباره تحولات ماهانه بازار اجاره، در حالی سرعت رشد شاخص اجاره‌بهای مسکن در کشور در دی ماه امسال معادل ۲/۸ درصد اعلام شده است که این میزان دقیقاً برابر با تغییرات ۲/۸ درصدی شاخص اجاره‌بهای مسکن کشور در آذرماه است. این موضوع نشان می‌دهد، تورم بازار اجاره در زمستان منجمد شده و نسبت به ماه پایانی پاییز بدون تغییر بوده است. اگرچه همچنان تورم نزدیک به ۳ درصدی شاخص اجاره‌بها در یک ماه، تورمی بالا و قابل توجه در بازار اجاره نسبت به شرایط معمول این بازار محسوب می‌شود اما، جزئیات مربوط به آمار رسمی اعلام شده از سوی مرکز آمار و همچنین اظهارات واسطه‌های بازار مسکن نشان می‌دهد سرعت رشد اجاره‌بها در شهرهای کشور، ثابت شده و تغییری نسبت به اواخر پاییز نداشته است. سرعت رشد شاخص اجاره مسکن کشوری در ماه میانی زمستان کاهش یافت. بر اساس گزارش رسمی مرکز آمار از تورم عمومی که به صورت ماهانه منتشر می‌شود، رشد ماهانه شاخص اجاره مسکن کشوری در بهمن ماه ۲/۳ درصد بوده که نسبت به دی ماه ۰/۵ واحد درصد کاهش یافته است. این رخداد در صورتی که ادامه پیدا کند می‌تواند یک خبر خوب برای مستاجرها باشد اما سوال اینجاست که آیا این روند در ماه‌های آینده نیز ادامه پیدا می‌کند و مستاجرها باید در انتظار روزهای سفید باشند؟

تشدید انتظارات تورمی در بازار مسکن، به تازگی خود را در شکل یک رویداد بی‌سابقه در بازار اجاره واحدهای مسکونی پایتخت منعکس کرده است؛ این رویداد را می‌توان به «فرار پولی» در بازار اجاره توصیف کرد. شرایط فعلی در بازار مسکن و در مجموعه اقتصاد کشور، تازه‌ترین اثر خود در بازار زمستانی اجاره آپارتمان‌های مسکونی شهر تهران را در شکل ترجیح موجران و مستاجران به خروج پول در اختیار خود از این بازار و هدایت آن به سمت بازارهای با انتظار بازدهی بالا به منظور حفظ و ارتقای ارزش دارایی نقدی آنها در طول زمان، منعکس کرده است. از تازه‌ترین شرایط بازار اجاره مسکن در مناطق مختلف شهر تهران نشان می‌دهد، دست‌کم چهار رویداد مهم و جدید در این بازار زمستانی اجاره مشاهده می‌شود که شاید بتوان مهم‌ترین رویداد را به فرار پولی هر دو سمت بازار نسبت داد. هم موجرها و هم مستاجرها به جای آنکه دارایی نقدی خود را در بازار اجاره نگه داشته و در نتیجه این ماندن پول در بازار اجاره، ارزش آن در طول زمان تضعیف شود، ترجیحات خود را تغییر داده‌اند و به دنبال هدایت پول از این بازار به سمت بازارهای دیگر مانند طلا، ارز، سهام، خودرو یا هر بازار دیگری هستند که فکر می‌کنند در طول زمان دست‌کم بازدهی به مراتب بالاتر از بازده بازار اجاره خواهد داشت. موجران به دنبال کسب بازدهی بالاتر از عایدی ناشی از اجاره‌داری و مستاجرها با هدف جلوگیری از افت ارزش واقعی پول خود به سبب ارائه آن به موجر در قالب مبلغ رهن، در تلاش هستند تا منابع نقدی خود را از این بازار به سایر بازارها هدایت کنند. در کنار این رویداد مهم، حداقل سه رویداد عمده و مهم دیگر در بازار زمستانی

اجاره مسکن شهر تهران رصد می‌شود

FOR
RENT

دو مرجع رسمی اعلام آمارهای اقتصادی، «انتشار ماهانه اطلاعات یکی از مهم‌ترین بازارهای مصرفی» را متوقف کرده‌اند. ظاهراً هدف مشترک این دو، «آرام‌سازی بازار مسکن» از طریق بی‌اطلاع‌گذاشتن فعالان این بازار از نبض قیمت فروش آپارتمان‌های شهر تهران است. اما صاحب‌نظران اقتصادی ضمن هشدار درباره تبعات این مدل برخورد سیاستگذار اعلام کردند، بازنده این بدرفتاری آماری، خریداران مصرفی مسکن و برنده آن سوداگران هستند که در غیاب داده‌های درست از سطح قیمت مسکن، می‌توانند جهت بازار را تحت تاثیر قرار دهند. پیامد دیگر آمارکشی در بازار مسکن، عدم سنجش اثر طرح‌های دولت است. بانک مرکزی، از دو ماه قبل، انتشار آمار مربوط به تحولات بازار مسکن شهر تهران را که در همه سال‌های اخیر در ابتدای هر ماه به طور منظم منتشر می‌کرد، متوقف کرده است. آخرین آمار رسمی منتشر شده از سوی این مرجع مهم و معتبر، مربوط به آذر ماه امسال است و آمار تحولات زمستانی بازار

مسکن-دی و بهمن- منتشر نشده است. از سوی دیگر، بعد از انتشار با تاخیر زیاد آمار مربوط به تحولات بازار مسکن شهر تهران در دی ماه از سوی مرکز آمار، هنوز آمار بهمن ماه قیمت و حجم معاملات مسکن از سوی این مرجع آماری نیز منتشر نشده است. این رویه، خلاف روال آماری این دو نهاد رسمی کشور است. غلامرضا سلامی، حجت‌الله میرزایی، فردین یزدانی، رضا نصرافهانی و محمدحسن مرادی، پنج صاحب‌نظر اقتصادی و کارشناس بازار مسکن، ضمن هشدار درباره تبعات حبس یکی از مهم‌ترین آمارهای اقتصادی که در بردارنده نبض بازار مسکن شهر تهران است این شرایط را به نفع سفته‌بازها و زیان مصرف‌کننده‌ها اعلام کردند. به اعتقاد آنها اگرچه هدف سیاستگذار از عدم انتشار این آمارها، پرهیز از ایجاد تنش و تشدید ناپسامانی‌های اخیر به واسطه اعلام رسمی وضعیت تورمی بوده است اما خاموش شدن چراغ‌های آماری این بازار، می‌تواند وخامت اوضاع در این بازار را تشدید کند. در غیاب آمار رسمی جوسازی بیشتر از سوی گروه‌های سفته‌باز و موج‌سواران تورم ملکی بیشتر خواهد شد و این افراد می‌توانند با وخیم‌تر نشان دادن شرایط، وضعیت بازار را به نفع خود و به زیان مصرف‌کننده‌ها متشنج کنند. از سوی دیگر آمارکشی و حبس آماری می‌تواند این سیگنال را به بازار بدهد که به دلیل تورم بالا و شرایط وخیم، سیاستگذار آمار رسمی را منتشر نکرده است که خود این موضوع نیز برای بازار مخرب و تهدیدکننده و در نهایت به زیان طیف مصرف‌کننده است. مدت‌هاست که از کار افتاده است و نشانه‌ای از اقدام موثر سیاستگذار برای خروج مسکن از بن‌بست وجود ندارد. این در حالی است که دنباله‌دار شدن

رکود مسکن در ۱۴۰۲ می‌تواند دست‌کم چهار پیامد چه در حوزه اقتصاد خانوار و چه در حوزه اقتصاد مسکن داشته باشد. فضای مه‌آلود در این بازار به قدری غلیظ است که یکی از اضلاع اصلی بازار سرمایه‌گذاران ساختمانی به خاطر عدم مشاهده «کمترین علامت یا تابلویی از آینده»، دست از فعالیت موثر کشیده است. برخی سازنده‌ها با کمترین حجم ممکن، مشغول فعالیت ساختمان‌سازی هستند و عمده آنها کار را تعلیق کرده‌اند یا برای همیشه از این نوع سرمایه‌گذاری کنار کشیده‌اند. مهم‌ترین ابهام پیش‌روی سرمایه‌گذاران ساختمانی، «قیمت ساخت و قیمت فروش آپارتمان» است. صعودهای مکرر تورم تولید مسکن و تورم فروش مسکن از ابتدای سال ۹۷ تاکنون از یک‌سو و مشخص بودن بستر صعود قیمت‌ها برای همه فعالان بازار از سوی دیگر، عامل این ابهام است. سازندگان

حسب آمار توسط مرکز انتشار آمار

مسکن و ساختمان علامتی از جمع‌آوری این بستر در اقتصاد ایران مشاهده نمی‌کنند و به همین خاطر، رکودی که در نتیجه رشد قیمت‌ها در بازار مسکن، سال به سال تمیق و چندلایه شده است را «با وضع موجود، برای خود ادامه‌دار توصیف می‌کنند». این، مهم‌ترین امان یک بازار از دسترس خارج شده است. دماسنج مربوط به تیراژ ساخت مسکن، به خوبی ابعاد این امان را نشان می‌دهد. میانگین سالانه تیراژ خانه‌سازی در کشور از سال ۹۳ تاکنون، رقمی معادل با ۳۷۵ هزار واحد مسکونی بوده است. این در حالی است که از سال ۸۵ تا پایان ۹۳، این شاخص رقم ۶۷۷ هزار واحد را به ثبت رسانده است. مقایسه این دو رقم مشخص می‌کند، حجم فعالیت سرمایه‌گذاران ساختمانی (بر اساس تعداد واحد ساخته شده) طی سال‌های اخیر و به‌ویژه از نیمه دوم دهه ۹۰ به بعد، تقریباً به نصف سال‌های قبل (یعنی سال‌های قبل از جهش تاریخی قیمت مسکن)، سقوط کرده است. این انقباض شدید در بازار کار خانه‌سازها با دو نیرو ایجاد شد؛ تورم ساخت و تورم مسکن. صعود قیمت مصالح ساختمانی، خدمات ساختمانی و تجهیزات موردنیاز سازنده‌ها اگرچه به میزان رشد قیمت زمین و مسکن نبوده اما ناپایداری قیمت‌ها در این حوزه به قدری شدید بوده است که امکان «برآورد قیمت تمام شده» را برای سرمایه‌گذار ساختمانی سلب کرده است. طی دو سال گذشته، متوسط هزینه ساخت در جایی همچون تهران، تقریباً در هر سال نزدیک به ۷۰ درصد افزایش یافت که البته میزان رشد قیمت در برخی نهادهای تولید مسکن تا ۱۰۰ درصد هم گزارش شده است. اما همان‌طور که اشاره شد، ناپایداری قیمت‌ها در ساخت‌وساز، مدت‌هاست که روزانه شده و سازنده‌ها شاهد تغییر سطح قیمت روزانه نهاده‌ها هستند.

میانگین سالانه تیراژ خانه‌سازی در کشور از سال ۹۳ تاکنون، رقمی معادل با ۳۷۵ هزار واحد مسکونی بوده است. این در حالی است که از سال ۸۵ تا پایان ۹۳، این شاخص رقم ۶۷۷ هزار واحد را به ثبت رسانده است. مقایسه این دو رقم مشخص می‌کند، حجم فعالیت سرمایه‌گذاران ساختمانی (بر اساس تعداد واحد ساخته شده) طی سال‌های اخیر و به‌ویژه از نیمه دوم دهه ۹۰ به بعد، تقریباً به نصف سال‌های قبل (یعنی سال‌های قبل از جهش تاریخی قیمت مسکن)، سقوط کرده است. این انقباض شدید در بازار کار خانه‌سازها با دو نیرو ایجاد شد؛ تورم ساخت و تورم مسکن. صعود قیمت مصالح ساختمانی، خدمات ساختمانی و تجهیزات موردنیاز سازنده‌ها

اگرچه به میزان رشد قیمت زمین و مسکن نبوده اما ناپایداری قیمت‌ها در این حوزه به قدری شدید بوده است که امکان «برآورد قیمت تمام شده» را برای سرمایه‌گذار ساختمانی سلب کرده است. طی دو سال گذشته، متوسط هزینه ساخت در جایی همچون تهران، تقریباً در هر سال نزدیک به ۷۰ درصد افزایش یافت که البته میزان رشد قیمت در برخی نهادهای تولید مسکن تا ۱۰۰ درصد هم گزارش شده است. اما همان‌طور که اشاره شد، ناپایداری قیمت‌ها در ساخت‌وساز، مدت‌هاست که روزانه شده و سازنده‌ها شاهد تغییر سطح قیمت روزانه نهاده‌ها هستند.

تبعات تثبیت رکود بخش مسکن در کشور بررسی شد. به ادعای صاحب‌نظران بخش مسکن بازار مسکن مدت‌هاست که از کار افتاده است و نشانه‌ای از اقدام موثر سیاستگذار برای خروج مسکن از بن‌بست وجود ندارد. این در حالی است که دنباله‌دار شدن رکود مسکن در ۱۴۰۲ می‌تواند دست‌کم چهار پیامد چه در حوزه اقتصاد خانوار و چه در حوزه اقتصاد مسکن داشته باشد. فضای مه‌آلود در این بازار به قدری غلیظ است که یکی از اضلاع اصلی بازار سرمایه‌گذاران ساختمانی به خاطر عدم مشاهده «کمترین علامت یا تابلویی از آینده»، دست از فعالیت موثر کشیده است. برخی سازنده‌ها با کمترین حجم ممکن، مشغول فعالیت ساختمان‌سازی هستند و عمده آنها کار را تعلیق کرده‌اند یا برای همیشه از این نوع سرمایه‌گذاری کنار کشیده‌اند. مهم‌ترین ابهام

پیش‌روی سرمایه‌گذاران ساختمانی، «قیمت ساخت و قیمت فروش آپارتمان» است. صعودهای مکرر تورم تولید مسکن و تورم فروش مسکن از ابتدای سال ۹۷ تاکنون از یک‌سو و مشخص بودن بستر صعود قیمت‌ها برای همه فعالان بازار از سوی دیگر، عامل این ابهام است. سازندگان مسکن و ساختمان‌لامتی از جمع‌آوری این بستر در اقتصاد ایران مشاهده نمی‌کنند و به همین خاطر، رکودی که در نتیجه رشد قیمت‌ها در بازار مسکن، سال به سال تعمیق و چندلایه شده است را «با وضع موجود، برای خود ادامه‌دار توصیف می‌کنند». این، مهم‌ترین المان یک بازار از دسترس خارج شده است. دماسنج مربوط به تیراژ ساخت مسکن، به خوبی ابعاد این المان را نشان می‌دهد.

مهمترین پیام‌های رکود مسکن

برج مسكوني الوند

RESIDENTIAL PROJECT ALVAND

www.toseabnieh.ir

TOSEH
ABNIEH
HOMMAT

مكتبة عمان للكتاب - عمان - عمان
0114784 02144710007 24-26-0214475118
09121100020 09121011004 091201119100

برج مسكونى البيرز

RESIDENTIAL PROJECT ALBORZ

Commencement of Construction
of Alborz residential project

د. قنبره ولى الهرز، ساحل شرقى، مرياحه جنتى، بيروت، لبنان

0214784 | 02144710097 | 24-23-02144755719

09121003623 | 09121011061 | 09123118190

کابل دامغان

سیم و کابل دامغان (بهمن)

تهران: میدان ولیعصر و خیابان ولیعصر، پلاک ۱۱۱
۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۱-۸۸۲۱۷۷۷۲-۸۸۲۱۷۷۷۳

۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۱	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۲	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۳	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۴	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۵	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۶
۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۷	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۸	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۷۹	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۸۰	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۸۱	۰۲۱-۸۸۲۱۷۷۸۲

✉ Email: info@kabledamghan.com

🌐 <http://www.kabledamghan.com>

مؤسسہ برائے تحقیقات و تعلیم
میں

معمول

میں تحقیق، تعلیم و ترویج

MENRASL

MANUFACTURING CORPORATION

General Catalogue 2019

100 YEARS CELEBRATION

گروه صنعتی ایران توخید

تولید کننده پیچ و مهره فولادی به روش فورج سرد

ما از ابتدا تا پایان شمار را
تفصیلاتی نمی گوییم

- تهیه لیست های انحصاری پیچ و مهره
- مصرفی پروژه
- تولید، حمل و تحویل

- بازرسی دوره ای و آموزشی کارکنان
- فرایند نصب و ایجاد پستی جدیدی در
- ایستگاه

- برگزاری دوره های آموزشی نحوه
- کنترل، تحویل گیری و نصب پیچ و
- مهره

T.C Bolt در ایران دیگر یک رویا نیست

T.C Bolt is not a Dream any more , in IRAN

COVENTYA

precote

MANEXH

IRAN TOHID CO.,

**Steel Structure
Bolt & nut Family**

ایران فلتر بر کسوز، ایران - تهران - پاسارگاد
طوار گلپور - مجتمع تجاری آر تک - طبقه ۲۲ از ۲۳
تلفن: ۰۲۱-۹۴۰۵۰۲۰۲ - ۰۲۱-۹۴۰۵۰۲۰۱

جهاد بتن

تولید کننده بتن آماده با رده مقاومتی C50

دفتر نمایندگی فروش: آیت الله کاشانی، روزنوی مساجد نظامی
مجموعه تجاری و انباری اترک، پلاک ۲، واحد ۲-۲

تهران، آیت الله کاشانی، روزنوی مساجد نظامی
www.jehadbeton.ir

JAHAD BETON

Manufacturer of ready
mixed concrete up to
C50 strength class.

جهاد بتن

تولید کننده بتن آماده با رده مقاومتی C50

دفتر نمایندگی فروش: آیت الله کاشانی، روبروی مسجد نظامی
مجموعه تجاری و انباری اترک، خیابان آ، واحد ۲-۲

تهران، آیت الله کاشانی، ۱۱۳۳۸۸۰۱۱
www.jehadbeton.ir

JAHAD BETON

Manufacturer of ready
mixed concrete up to
C50 strength class.

NEGIN BORJ GHAEM

INDUSTRIAL GROUP

Unit 14, Floor 1, Darjavan Complex, Ehsan
South Bagher Highway, Tehran, Iran
Tel: +9821-7722004

www.neginborj.com

Design, Fabrication, Transportation and Installation of
Various Steel Structures For Buildings,
High-rise and Industrial Projects

طراحی، ساخت، حمل و نقل و نصب سازه های فولادی
مختلف برای ساختمان ها،
پروژه های بلندمرتبه و صنعتی

LEXON

LUXURY TOWER

INTERNAL FORTUNE

تهران، ساحل شرقی دریاچه چیتگر، پروژه تکمیل

0214384 02144710007 24-23-02144755710

09121001623 | 09121019061 | 09123118190

دهبیدا لاند

دهبیدا - امیرک ایف بی دهبیدا - فاز ۱ و ۲
ایف بی دهبیدا - دهبیدا - فاز ۱
ایف بی دهبیدا - دهبیدا - فاز ۱

مركز عقارات دهبیدا

DEHBIDA LAND STONE

تلفون نمبر: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸ - ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸